

ఆంధ్ర రమణీమణులు

ఇంకను ఎంతో అభివృద్ధిపొందవలసిన మాట నిజమే. ఆంధ్ర దేశమభ్యున్నతిని జెంద వలసినదియు సత్యమే. అంత మాత్రమున ప్రకృతపు టభివృద్ధి గనపడకపోదు. గత కాలముతో, ప్రక్క రాష్ట్రములతో పోల్చి చూతము. కాలానుగుణ్యముగ ఆంధ్రులభివృద్ధి - అన్ని శాఖలందును - గాంచుచునే యున్నారు. అభివృద్ధిని గాంక్షించి రాత్రింబవళ్లు కృషి చేయు స్త్రీ పురుషుల ప్రయత్నమే దీనికి కారణము. ఆవిధముగ దేశాభివృద్ధికి జాత్యభివృద్ధికి పాటుబడు పురుషులను గూర్చి మేమిపుడిట ప్రస్తావింప దలంచుకొనలేదు. స్త్రీలను గురించి మాత్రమే.

ప్రకృతమట్లు పాటుబడుచున్న రమణీమణులు పెక్కురు. వారిపద్ధతు లొకటిగాకపోవచ్చును. పథములు భేదింపవచ్చును. వారందు కుపయోగించు సామగ్రి వేరుగానుండ వచ్చును— సాంఘికాభివృద్ధికవి అత్యవసరములను మాట మరువకూడదు— కాని గమ్యస్థానమొక్కటియే. ఇపుడు ఆంధ్రాభ్యుదయముగోరి నిరంతరము కృషిసలుపు వారిలో కలముచేబట్టి సంఘములోని కల్మషముల ఖండించి, సహృదయుల సానుభూతిని సంస్కారములపై బరపు రమణీమణులు గలరు. పాండిత్యమునుబడసి, విజ్ఞానమును విరివిగ గడించి విద్యావిహీనులకు సాదరపూర్వకముగ దాని నొసగు ప్రతిభాశాలురున్నారు. సాంఘికోన్నతికి అడ్డపడు అలవాటులను అనాచారములను తుద ముట్టింప బట్టుబట్టి చట్టముల మూలముననైన సంఘమును సరిదిద్ద బూను సాహసికులుగలరు. అభివృద్ధిని గాంక్షించుచు ముందంజ వేయు వెలిచి

యున్న వారికి ధైర్యముగొలుప తామే నిష్ప్రయోజనమగు నిర్బంధముల త్రెంపి యాదర్శప్రాయులైన వారునుగలరు. వివిధకష్టముల బడి విద్యాలయములస్థాపించి యావజ్జీవము వానిని నిర్వహించుచు విద్యావ్యాప్తిని గావించు విదుషీమణులు గలరు. అట్టి సంస్థల ప్రోత్సహించువారును గలరు. మాతృదేశదాస్య శృంఖలమును ద్రుంప ఆత్మత్యాగులై స్వాతంత్ర్యసమరమున ఉరికి అద్భుతమైన సహనము సాహసముజూపి ఆంధ్రమాత హృదయమున నగ్రస్థానము సంపాదించుకున్న స్త్రీ రత్నములు గలరు. రాజకీయములందు పాల్గొని పరిపాలన బాగుచేయ పాటుబడువారును గలరు. విద్యాగంధ మిసుమంతయు లేకున్నను, మానవసేవయే మాధవసేవయనుట నెఱింగి బీదసాదల కెంతయోసాయమొనర్చుచు, సత్రముల గట్టించి బావులు త్రవ్వించి తీరని సాయమొనర్చువారునుగలరు. ఇంకను నెన్నియో విధముల పాటుబడువారును లేకపోలేదు.

వీరందఱిని ఆంధ్రులందఱు నెఱుగకపోవచ్చును. ఆయా ప్రాంతములవారు మాత్రము అట్టి అభ్యుదయ కృషికుల నెఱిగియుండవచ్చును. ఇదే విదేశములందైనచో, ఆ రమణీమణులగురించి దేశమంతయు నెఱింగియుండును. అట్టివారిని తెలుసుకొనుటకు వారు కావలసినన్ని సదుపాయములు కలిగింతురు. అభ్యుదయ కాంక్షితులై యుండవలసినది విధిగాని దానినిగూర్చి యందఱు నెఱుగవలసిన పనియేమి అను ప్రశ్న జనింపకూడదు. జనించినను నిలువదు. వారికృషిని సేవనుగుర్తించిన ఇతరులు వారి నాదర్శముగా నుంచుకొందురు. అది వారివలె పాటుబడజేయ నుత్సహించును. అంతియ కాదు. సంఘమునకు దేశమునకు ఇంతటి మేలొనర్చిన వ్యక్తులును, వారికృషియు కాలగర్భమున క్రమముగా నణగిపోవలసినదేనా? వారిచరిత్రలు స్థిరముగానుండి వారికృషి ఇతరులకు మార్గదర్శకమైయుండవలసిన యావశ్యకత లేదా? ఇట్టి రమణీమణుల చరిత్రలెన్నో కాలగర్భమున గలసిపోయినవి. ఉపేక్షించిన ఇపుడును అంతియే.

మేమిపుడు ఆంధ్రాభ్యుదయమున కేవిధముగనైనను పాటుబడుచున్న ఆంధ్ర స్త్రీ రత్నముల చరిత్రలు వారి ఛాయాచిత్రములతోబాటు (Who is who in Andhra Desa) ప్రకటింప సంకల్పించితిమి. దానిలో చేరదగిన వారి యోగ్యతయొక్కటే సేవ— దేశసేవ, జాతిసేవ, సంఘసేవ. వారు పండితులుగానిండు, పామరులుగానిండు, ధనికులుగానిండు, దరిద్రులుగానిండు. వారికందు స్థానముండును.

కావున గృహలక్ష్మిపాఠకులు, గృహలక్ష్ముల శుభవృద్ధిని గోరు స్త్రీపురుషులెల్లరు అట్టివారి చరిత్రలను సేకరించి, క్లుప్తముగ, వారి ఛాయాచిత్రములతోబాటు పంప ప్రార్థించుచున్నాము. వారి చరిత్రలందు వారి కృషికి ప్రాధాన్యమియ్యవలెను. అతిశయోక్తి వాసనకూడ లేకుండవలెను. ఆంధ్రులందఱు మా యుద్యమునకు తోడ్పడి ఆంధ్ర రత్నదీప్తిని ప్రజ్వలింపజేయుదురని ఆశించుచున్నాము.

= విచిత్రవ్యాఖ్య =

"అట్లైన ప్రతిబాలుడును సన్యాసియగును. లేకున్న అబలయగును. అహింసాపద్ధతులతో పోరాడుటకుకూడ పౌరుషము, manliness, కావలసియున్నది. మనబాలురకు పౌరుషము చాల కొద్దిగనున్నది. ఉపాధ్యాయినులు వారిశిక్షకులైనచో నున్నదిపోవును."

శ్రీయుత వార్కీగారు విద్యాశాఖమంత్రిగారికి కార్యదర్శి. వారు ఇటీవలనే దక్షిణదేశములో సంచారము ముగించిరి. వారొకచో Co-education నుగూర్చి, ఒకేపాఠశాలలో స్త్రీపురుషులను నియమించుటను గూర్చి ఉపన్యసించిరి. వారిఅభిప్రాయముల సారాంశమిది.

మాధ్యమిక పాఠశాలలలోని బాలబాలికలకు ప్రత్యేకపాఠశాలలు ప్రత్యేకవిద్యావిధానము అవసరము. వానియందు ఉపాధ్యాయినుల నియమింపవచ్చును. కాని ఒకటి. బాలురందఱు ఆడంగులుగా, effiminateగా, తయారు గావలసియున్న ఉపాధ్యాయినులను నియమింపనగును. బాలురు ధీరులు గావలసినచో ఉపాధ్యాయులనే నియమింపవలయును. 'నా కుమారుడు కాన్వెంటుస్కూలులో ఉపాధ్యాయినులచే శిక్షపొందినాడు. ధీరత్వమంతయు గోల్పోయినాడు. అందుచే నిపుడు వానిని ఉపాధ్యాయులక్రింద నుంచితిని.'

అపుడు ఆసభలో నొకరులేచి 'ప్రాథమికపాఠశాలలలో ఉపాధ్యాయినులే యుండవలెను. ఇది మహాత్ముని ఆశయము' అనిరి.

వార్కీగారు దానికి ప్రత్యుత్తరమిచ్చిరి. "అట్లైన ప్రతిబాలుడును సన్యాసియగును. లేకున్న అబల- భీరువు - అగును. అహింసాపద్ధతులతో పోరాడుటకుకూడ పౌరుషము, manliness, కావలసియున్నది. మన బాలురకు అది కొద్దిగనున్నది. ఉపాధ్యాయినులు వారిశిక్షకులైన ఉన్నదిపోవును."

'అయితేలు' 'కానీలు' చాలా అపాయకరమైనవని అంటారు. వార్కీగారి అభిప్రాయాలలో మొదటి పేరాలోని విషయముల నడక అందులోవచ్చు 'కాని' వఱకు సరిగానున్నది. తరువాత మనమే బండిని ఆపవలసివచ్చినది. కారణములు కావలసినన్ని.

నెపోలియనువంటి వీరాధివీరులున్నారు. శివాజివంటి రాజసింహులున్నారు. మహాత్ములవంటి లోకైకపూజ్యులున్నారు. వీరందఱు ఏకకంఠమున అన్నదిది. "బాల్యమున మాతృదేవత శిక్షణముచేతనే మే మీనాయున్నతికి రాగలిగితిమి." అంటే బాల్యమునందు మాతలు - మాతృస్వరూపులగు మానినులు - శిక్షనిచ్చుటవలనే వారు భావిజీవితములందు ప్రసిద్ధులయిరి. కాని ఇంతవఱకు వార్కీవలె వచించి రికార్డు స్థాపించినవారులేరు.

భావిపౌరులుగా నుండదగిన స్త్రీలు బాలురకు నేర్పదగిన విషయము లెఱుగుదురు. బాలురును అల్లరిగుణములనువీడి సదభ్యాసముల నేర్చుకొనెదరు. వినయవిధేయతలు

కలిగియుందురు. అంతమాత్రము వారు ఆడంగులు కారు. అబలలుగారు. సన్యాసులు ముమ్మాటికిగారు. పౌరుషమనగా పెరిగి పెద్దయయిన తరువాత సన్యాయమును, సత్యమును ధైర్యసాహసములతో నెదుర్కొనుట యగును. ఇది బాల్యముననే వ్యక్తీకరింపబడుట కవకాశము లరుదు. ఉపాధ్యాయులుగాని ఉపాధ్యాయినులుగాని పౌరుషమును పోగొట్టుటకు తెచ్చిపెట్టుటకు అశక్తులై యున్నారు. కారణము స్పష్టము. వారిరువురు నిరుపయోగ విద్యావిధానములతో నుపాధ్యాయవర్గమును తండోపతండముగా తయారుచేయుచున్న బోధనాభ్యసన పాఠశాల కర్మాగారములందలి సామగ్రులే.

సరియే. ఆ విషయమటుండనిండు. మాతృశిక్షణలేని బాలుడు భావి జీవితములో పేరుప్రఖ్యాతులు పొందజాలడని - పరిపూర్ణ పౌరుషయుక్తుడు కాడని - మహాత్ములు గుర్తించియున్నారు. మాతృమూర్తియగు స్త్రీ విద్యావిషయమున వెనుకబడి యుండుటచేతనే భారతజాతి బానిసత్వమున బడి మ్రగ్గుచున్నదని వాకొనుచున్నారు. పాశ్చాత్యప్రపంచము విద్యావ్యాప్తియందు విరివి గాంచినది. విజ్ఞానమున పరిణతి సంపాదించుకున్నది. ఈ విషయమునందు వారి యభిప్రాయమెట్టిది? చూడుడు. బాలబాలకుల స్వభావమును అతిసులభముగ గుర్తించువారు స్త్రీలు. వారికి అక్కరతో ఓపికతో నన్నిసంగతులు బోధించువారు స్త్రీలు. ప్రాథమిక పాఠశాలలందు ఉపాధ్యాయత్వమున వారికే మొదటి 'ఛాన్సు'. అందుకే పాశ్చాత్యులకు కాన్వెంటుస్కూళ్లు ఎక్కువ.

ఉపాధ్యాయినులచే క్రమశిక్షణ బొందిన పాశ్చాత్యులేమైరి? ఏమైననగుదురు గాక; సన్యాసులుగాలేదు. చవటలుగాలేదు. చచ్చుపెద్దమ్మలుగాలేదు. ధైర్యసాహసములకు, — పౌరుషమునకు పౌరుష మధికమై అనాగరిక కార్యములకు- ఆదర్శప్రాయులుగా నున్నారుగదా? దీనికి సమాధానమెయ్యది? ఇది పాశ్చాత్యులకే ప్రాచ్యులకు పనికి రాదందురా?

నాటికి నేటికికూడ మన దేశమందు ఉపాధ్యాయినులరుదు. ఫలితమేమి? - మాతృమూర్తి అవిద్యావతియైనందుననే భారతజాతి నిర్జీవమైనది. శారీరకముగా మనము చర్మములుగప్పిన అస్థిపంజరములము. మానసికముగా బానిసతత్త్వము పూర్తిగా వంటబట్టినది. ధైర్యసాహసములమాట — పౌరుషముమాట - దైవమెఱుగును. ఉపాధ్యాయినులచే శిక్షణబొందిన పాశ్చాత్యులు అనాదిగా పౌరుషపరిపూర్ణులైన పురుషులచే బాల్యమున శిక్షణబొందిన ప్రాచ్యులను శతాబ్దములనుండియు పిడికిట నుంచుకొని నులిమివేయుచున్నారుగదా? వార్ధాగారి తత్త్వము దానికేమనును?

ప్రభుత్వము మారినది. ప్రజలహక్కులు గుర్తింపబడినవి. ఆశయము లనుసరింపబడును. అని విద్యావిషయములో గంపెడాశతో నున్నారందరు. మోమోటమువీడి చెప్పవలసినచో వార్ధాగారి యాశయములు

అస్వాభావికములు. సత్యదూరములు. కాని సభ్యరాంధ్రు ఇంతవఱకు దీని కసమ్మతి మా సమ్మకమొకటి. ఈ యాశయములు దెలుపని కారణమేమో వారిట్టివాని కెడ కార్యదర్శిగారివి మాత్రమే. విద్యాశాఖ మీాయుదలంచిరా? తమ్ముగాదని యూర మంత్రిగారివి కావు. కాగూడదు. కుండదలంచిరా? ఈ సందేహములుదీర్ప విద్యావతులైన సోదరీమణులు, శాసన వారు బాధ్యులు.

పాకీపిల్ల

శ్రీ "ఉభయభాషాప్రవీణ" జంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రిగారు

"ఉదయం సుమారు ఏడుగంటలవుతుంది. బజారుకేవస్తోందో పాకీపిల్ల. పద్నాలు గేండ్లుంటాయి. చేతిలో చీపురుకట్ట. చంకనో చింపిరిబట్ట. బాలభానుడు తనలేతకరాల్తో, ఆమెనులాలిస్తున్నాడు. భగవతి వసుంధర అడుగడుగుకు ఆమెచిన్నిపాదాల్ని ముద్దుపెట్టుకుంటున్నది. కవికుమారుని హృదయంకదిలింది."

తనసుఖమువీడి తోడిసోదరుల, సౌఖ్యమునకె జీవితసర్వస్వమును వ్యయించి,
ఏవమెరుగని నీ యమాయికపు, ప్రేమ లో తెరుగజాల దీస్వార్థలుబ్ధజగతి.
నీపవిత్రప్రకృతి స్వదేశోపకృతికి, ద్రోవచూపించెలే మహాత్ములకుగూడ,
భరతజనయిత్రి ప్రేమంపుపసిడిముద్దు, తొలుదొలుత నీవె యందుకొందువుగదమ్మ!

చీపురునొక్కచేత నొకచేతను చింపిరిగంపబూని యీ
పావపు గుప్పలూడ్చెదవు బాలిక! చీదరలేదె సుంత? నీ
యోపికచూచి మెచ్చితలయూచు జగత్పిత కన్నుగొల్కులన్
దేవకుదేపకున్ బయలుదేరె నవే నులివెచ్చబాష్పముల్.

అకల్పాంతము నీప్రశాంత దినచర్యల్ నిత్యనిర్నిద్ర వి
శ్వైక ప్రేమ మహాప్రబంధమునకు తూచా పోని వ్యాఖ్యానముల్
"పాకీదాని"గ నాడిపోసుకొను నీపాపిష్ఠలోకంబు నీ
బాకీ తీర్చుకొనంగలేదు - జగదంబా! జన్మజన్మాలకున్.

"పాకీపిల్ల"వటంచు నిన్ను నిరసింపన్ జూతురమ్మా! స్వయం
పాకస్వాములు కొంతమంది - అది యేపాపంబొ మూన్నాళ్లలో
నే కన్నుల్ తలకెక్కి వెన్కగన రీ నిర్భాగ్యదామోదరుల్,
పాకీదేగద మాకు మాజనని మాబాల్యంబులో సోదరీ!

మాతృస్థానము దక్కగొన్న యది యుష్మన్మూర్తిలో కావ - ఊ
హాతీతప్రణయాధిదేవతకు పుణ్యక్షేత్రమైపోయె నీ
చేతోవీథి - పరార్థచింత నుపదేశించున్ భవద్వృత్తి - ప్ర
ఖ్యాతంబైనది నీప్రవృత్తి - ఇవిగో నమ్మా! నమోవాకముల్.

ముక్తి

స్వర్గతుల్యమగు ముక్తి అమూల్యమగు వస్తువు. ముక్తియొక్క యింద్రజాల మహిమ మానవహృదయమును అనాదినుండియు వశీకృతమొనర్చుకొనియేయున్నది. సాంసారికకలహములుగాని, సాంఘికకల్లోలములుగాని, జాతీయవిప్లవములుగాని యీ ముక్తిగమ్యమును చేర్చు సాధనమాత్రములే. కాని యీ ముక్తిభావము కవి కల్పనలలోనే కాంచదగునా లేక వాస్తవికప్రపంచమునకూడ లభ్యమగు వస్తువా?

శ్రీమతి
గుమ్మిడిదల దుర్గాబాయమ్మగారు

కారాగారము మానవజాతికి చిరపరిచితము. కారాగార పవిత్రమహిమను అనేక కవిశేఖరుల లేఖినులు వర్ణించియే యున్నవి. ఆదికవి వాల్మీకి సుధామధురమును, అమరచరిత్రమును అగు రామాయణ మహాకావ్యమునందు అశోకవన నిర్బంధిత, పతి విరహాతుర, సతీకుల శిరోమణి యునగు సీతాదేవియొక్క కరుణామూర్తిని చిత్రించియుండెను. పూజ్యతముడగు కృష్ణద్వైపాయనుడు నిర్వాసితపాండవుల వనవాసాజ్ఞాతవాసజీవితమును రసవాహినియగు తన కవితయందు సువర్ణాక్షరముల లిఖించియుండెను. ఇంతియే గాదు. లీలామానుష విగ్రహుండగు శ్రీకృష్ణభగవానుని జననము కారాగారమందే కల్పించి ఆ కవిమహర్షి తన పవిత్రమగు కవిత్వమును లోకపూజ్యమెొనరించెను.

మానవప్రకృతియే సత్వరజస్తమోగుణము లనెడి శృంఖలములలో బద్ధమైయున్నది; మరియు సాంసారిక, సాంఘిక, జాతీయజీవనములను నాగపాశములచే ఆచ్ఛాదితమైయున్నది. సృష్ట్యాదినుండియు మానవుడు ఐహికాముష్మికములకు దూరుడై భగవన్నియమములకు ఘోరమగు విద్రోహ మొనర్చి యుద్ధఘోషణమును సల్పుచున్నాడు. ఈ బంధీకృతజీవనముయొక్క చిరతరార్తనాదమును అనేక భావనారూపములతో యుగయుగములనుండియు కవీశ్వరుల కావ్యజాలమందును, శిల్పశ్రేష్ఠుల చిత్రములయందును స్పష్టముగ అంకిత మొనర్పబడియున్నది. మానవమాత్రుల శృంఖలాబద్ధహృదయములనుండి వెలువడు ఆర్తనాదమును తమతమ కవిత్వముల ద్వారమున గంభీరముగ వ్యక్తపరుపగల్గిన కవిశిల్పశేఖరులు నిజముగ శూరులు. ఈ భయంకరమగు బందీజీవనము నుండి మానవాత్మ నిత్యము భయమందుచునేయుండును. కాని భగవన్నియతి ప్రకృతినియమములనుండి తప్పించుకొనుట మానవమాత్రులకు సాధ్యమా? క్షణభంగురములగు నీ మాయాజాలముల తగుల్కొను నిచ్ఛలేనప్పటికిని భగవన్నియమానుసారము ఆత్మార్పణ మొనర్పవలసియేయున్నది.

స్వర్గతుల్యమగు ముక్తి అమూల్యమగువస్తువు. ముక్తియొక్క యింద్రజాలమహిమ మానవహృదయమును నాదినుండియు వశీకృతమొనర్చుకొనియేయున్నది. సాంసారిక కలహములుగాని సాంఘిక కల్లోలములుగాని, జాతీయవిప్లవములుగాని యీ ముక్తిగమ్యమును చేర్చు సాధనమాత్రములే. కాని యీ ముక్తిభావము కవి కల్పనలలోనే కాంచదగునా లేక వాస్తవికప్రపం

చమునకూడ లభ్యమగు వస్తువా? ముక్తి యెక్కడ? ఈ ప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తర మొసగజాలు సామర్థ్యము గలవా రెవ్వరు? ఆధునిక విజ్ఞానప్రమత్తమగు అమెరికాయా? లేక యూరప్ ఖండమా? నవనాగరిక ప్రపంచమున ప్రచలితమగు నూత్నభావముల ప్రభావమా? సామ్రాజ్యవాదమా? ముక్తి యెట్లు పొందబడును అను తహతహ నేడు ప్రతివ్యక్తి హృదయమును కలవరపరచుచున్నది. కాని యీ ప్రశ్నకు సమాధానము పురాణయుగాలమందే తత్త్వవేత్తలగు మహాఋషులు చెప్పియుండిరి. కృష్ణభగవానుడే గీతయందు ముక్తిసాధనోపాయము నుపదేశించియున్నాడు.

ఈ శతాబ్దమందు లోకపూజ్యుడును, శాంతిమూర్తియును అగు మహాత్మగాంధి ముక్త్యుపాయమును తన ఆదర్శజీవితమందు చెప్పియున్నాడు. మహాత్ముడు, క్రీస్తు మున్నగు మహాపురుషులును, బుద్ధుడు, టాలస్టాయివంటి తత్త్వవేత్తలును బోధించియున్న ముక్తిసాధనములనెల్ల మహాత్ముడే నిత్యాచరణమున అవలంబించియున్నాడు. ఆత్మశక్తి, సత్యాగ్రహముల సహాయసంపదలచే కామక్రోధాది అరిషడ్వర్గమునుండి మనోవేగమును తప్పించుకొనుచు, భావిసుఖజీవితము నాశించి లోకకల్యాణార్థమై వర్తమానదుఃఖముల నాలింగనమొనర్చు గాని గాంధీమహాత్ముడు మానవులకు ముక్తికి దారిమాపెడి పవిత్రస్వర్గద్వారమును తెరచియున్నాడు. ధనకుబేరుడైననేమి, గంజి త్రాగి కాలము పుచ్చు పేదవాడైననేమి, సమస్తప్రాణులనుకూడ ఆ సింహద్వారమునుండి నడచుటకు సమానమైన హక్కు కల్గియున్నాడు. ముక్తిని వాంఛించు ప్రతివ్యక్తియు అహింసా వైరాగ్య శాంతిభావముల కాటపట్టగు పవిత్రపతాకమును ఈ సింహద్వారము చేరుటకు ధరింపవలసియున్నది. యంత్ర విజ్ఞానప్రతిష్ఠితములును, ధూమ్రశకశంకితములును అగు యూరప్, అమెరికా సభ్యతలు భారతవర్షముయొక్క యీ పవిత్రతరుణమును సతృష్ణనయనములతో తిలకించుచున్నవి. సర్వజగత్తు నేడు దీనావస్థయందుండెడి భారతభూమి సల్పు అహింసాయుతమగు ముక్తిసమరమును రెప్పవాల్పక చూచుచున్నది. ఈ యుగసంధి యీ సంగ్రామముయొక్క సామీప్య భవిష్యత్తున యిమిడియున్నది. ప్రపంచమునందు ఈ నూతన కాంతి, నూతన సభ్యత, నూతన ఆదర్శములు అను సజ్జనసంతానమును ప్రసరించుటకు విశ్వమోహినియగు భారతిమాత అనుపమవేదన శాంతియుతమగు పర్యవసానము నందవలసియుండును.

బ్రహ్మాండమగు నీ విశ్వమందు ముక్తిబంధనములు, లీలామాత్రములు. జ్ఞాని, చింతాశీలుడు, సుముక్షువు అగు పురుషుడే యీలీలలకు పరిచితుడు. అట్టి పురుషుడు బంధనములందున్నను ముక్తినే అనుభవించుచుండును. ముక్తుడైయున్నను బంధనమునందున్నట్లే భావించుచుండును. హర్షశోకములు వానికి సమానములు. మాతృగర్భమునుండి శిశువు భూపతనమైన నాడే భయంకరప్రపంచక మను కారాగారమున బంధీకృతుడగుచున్నాడు. బంధనములుగా భావించిన అన్నియు బంధనములే. మాతృకరములందు శిశువు ప్రేమబద్ధుడగుటయును ఒక బంధనమే. కాని యీ వివిధబంధనములలో పరస్పర తారతమ్యము గలదు. సాధారణ మానవమాత్రుడు ముక్తిసంపాదనమునకై వివిధములగు విశ్వప్రయత్నము లొనర్చి తన సుకృత ఫలితముగ నీప్సితార్థము పొందినను అట్టిముక్తి చిరస్థాయిగ నిలుచునది గాదు. సంసారబంధనమునుండి విముక్తుడగుట బహుదుర్లభము. నిజముగ మానవ సంఘము ముక్తి నపేక్షించునెడల అనేక యుగములు సాధనచేసినగాని సిద్ధిపొందనేరదు. ఎట్టిసాధన యొనర్పవలెను? ఆత్మశుద్ధి, నిష్కామ కర్మలద్వారా అహంభావమును ఆత్మత్యాగ మను యజ్ఞకుండమున పూర్ణాహుతి చేయవలసియుండును. మనోదార్బల్యముతో కూడిన మానవుడు కారాగారబంధనములకు

భయకంపితుడగు నేని వాని భయము రజ్జుసర్ప భ్రాంతి వంటిది. కాని ధీమంతులగువారు కారాగార మను నాగపాశముల చిక్కియున్నను, ఆత్మయందు ముక్తి ననుభవించుచునే యున్నారు. ఏలన ముక్తి యను విశాలగగనభాగము వారి చిత్తజగత్తుపై పరివ్యాప్తమై యున్నది. ముక్తి ధ్యాననీయమగు వస్తువు. హృదయాంతరాళమునుండియు వాంఛనీయము. ఏదినమున మానవదృష్టి సభ్యతాజగత్తున వెలిగించిన ప్రభాతరవి కిరణముల నాలోకించినదో నాటినుండియు మానవుడు ముక్తి సుందరీ ప్రేమకు బద్ధుడైయున్నాడు. విపత్తులను, కఠోరబాధలను సహించి, ధనమానప్రాణముల నర్పించి ముక్తికాంతను వలచుచుండెను. కాని నిజముగ నాతడు ముక్తికాంత ప్రేమను చూరగొనగలైనా? లేదు. కాంచనమును పొందుటకు బదులు కాంచము పొందగలైను. కోటి ప్రాణులయం దొక్కడు సఫలప్రయత్నుడు కానోపడు. అట్టివానిని మహాపురుషునిగా నెంచవలసియుండును. దుర్లభమగు ముక్తియొక్క కల్పితాదర్శము నారాధించి సర్వపరిత్యాగియగుటకంటె ఆధ్యాత్మికదృష్టితో సాంసారికశృంఖలముల నపేక్షించకయే ముక్తిసాధన చేయువాడు ధన్యతముడని నా తలంపు.

నేటి ప్రపంచమున ఏపురుషుడు భారతవర్షముయొక్క ముక్తిసాధనార్థము భారతీయులకందరకు కష్టసహనమున ఆదర్శప్రాయుడయ్యెనో యే పురుషుడు భారతదేశమునందలి ఆబాలవృద్ధమును మృత్యుంజయులను చేయు మహోద్యమము లక్ష్యముగ నిడికొని తపమ్ము నొనర్చుచున్నాడో ఆ గాంధీమహాత్ముడు ముక్తికాంత యను స్వరాజ్యమును హస్తగత మొనర్చుకొనియున్నాడు. కారణమేమన, స్వరాజ్యము మనోజ్ఞాదర్శము, సుందరమగుకల్పన ఆతని చిత్తరాజ్యమున వ్యాపించియున్నది. ముక్తియొక్క రుచి రాష్ట్రనైతికజీవనమునందే బంధీకృతమైయుండలేదు. కేవలము లౌకికబంధనములనుండి కలుగు ముక్తి ఆధ్యాత్మిక ముక్తితో సమానము కాజాలదు. దక్షిణాఫ్రికా కారాగారమునందుండియుగూడ మహాత్మజీ ముక్తియొక్క ఆస్వాదనమునుండి వంచితుడు కాలేదు. ఎంతమందియో యుగప్రవర్తకులు, మహాపురుషులు, కర్మవాదులు, ధర్మవీరులు, జ్ఞానవీరులు భయంకరమగు అస్వాధీనత ననుభవించుచున్నను, మృత్యువేదికయందు నిలిచియున్నను, అంధకారమగు కారాగృహమునందుండియు, నిర్వాసితదండనకు లోబడియునుగూడ ముక్తిసుఖమునుండి వంచితులు కాలేదు. అనేకములగు ఘోరవిపత్తులను బాధలను నెదుర్కొని, అంతరాత్మయందు ముక్తినిబొంది మహత్తరమగు సత్యాగ్రహధర్మమును జగత్తునకు చాటిరి.

పశ్చాత్తాపము

(వినోది)

ఆయనంతశాంతిమయ సౌధాంతరమును
విడిచిసుఖతృష్ణచే నీగభీరనిత్య
ఘూర్ణమాన మహోదధి గోరుకొంటి.

నిర్మలమనోజ్ఞ చంద్రికన్ నిందజేసి
వెలుగుకొఱకు తపించి యీవిలయకాల
తిగ్మ కిరణాతపంబున తిరుగుచుంటి.

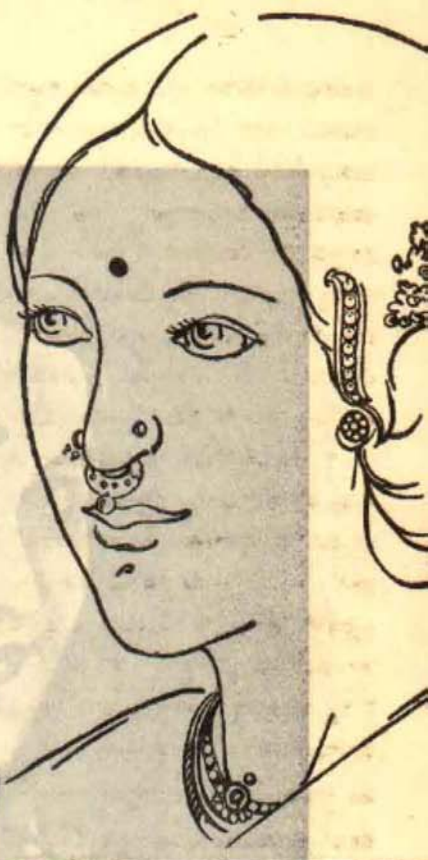
* * *

లీలగ్రీడించు మిత్రులు వేరటంచు
రాజసౌధమ్ము మించుకులాయపదము
వీడిచనుదెంచినాడ నీవిపినమునకు.

వెదకుకొనకుండ తిండి లభించుననెడి
వేడుక, స్వతంత్రమహిమ జీవితమువిడిచి
ఈయయోమయపంజర మెన్నుకొంటి.

మీ యిండ్లు మీరు జేయునట్లే

కొన్నియిండ్లు మంగళకరముగాను, కొన్ని వేరుగాను నుండుటకు కాపురము జేయు స్త్రీ
కారణము. తమపతుల గౌరవించుటకుగాను తగినవారి నింటికిపిలుపించు టెంతయవశ్యమని తెలివి
స్త్రీ యెరుగుదురు. దానికి సరియైనకాలము "టీ" పుచ్చుకొనేసమయమే. శాంతినొసగుఇండియా "
మాటలలో చమత్కార సామర్థ్యముల ప్రేరేపించును. మంచి స్నేహితులు చేరెదరు. అటువ
"టీపార్టి" వాడుక యారంభించుము – దానికి శ్రేష్ఠమైన ఇండియా "టీ" నుపయోగించు

"టీ" జేయు క్రమము: శుద్ధమైన వేడినీరు. కొంచెము వేడిచేసిన శుద్ధపాత్ర. ఒక స్పూన్ "టీ" యొక్కొకరికిన్ని, మొత్తముగా నొక స్పూన్ యధికముగాను పాత్రములో వేసి, బాగుగా మరుగుచున్న నీటిని పోయవలెను. 5 నిముషములు తాళి, కప్పులలో పోసి, పాలు, చక్కెర చేర్పవలెను.

పారమార్థికమైన పానము — ఇండియా "టీ

'సుందరి'

(సౌందరనందము) 'పద్య'

శ్లో. అద్వైతమ్ సుఖదుఃఖయోరనుగతమ్ సర్వాస్వవస్థాసు యద్
విశ్రామోహృదయస్య యత్రజరసా యస్మిన్నహార్యో రసః
కాలేనావరణాత్యయాత్పరిణతే యత్ ప్రేమసారే స్థితమ్
భద్రమ్ తస్య సుమానుషస్య కథమప్యేకమ్హి తత్ ప్రాప్యతే.

—భవభూతి.

అర్థముకాని 'భావకవిత్వము' ఆంధ్ర వాఙ్మయలతకు వేరుపురువనుట సర్వథా నిక్కువము. ఈ కవితాశక్తి-ఛందోభాష లన్నియు నొకతీఱు. విపరీతములును. భావన యందును కవితయందును నూతనత్వము వెదజల్లుచు నర్థవంతముగా పదములనేర్చి కూర్చి తీర్చి దిద్ది యతిసులభమగు శైలిలో ప్రబంధముల నాంధ్రలోకమునకుఁ బ్రసాదించిన ఇటీవలి వారిలోఁ దిరుపతికవులు ముఖ్యులు. వీరిశిష్యు లెందఱెందఱో యెన్నో విధాల నాంధ్రభాషామతల్లిని గై సేతలొనర్చి పూజించియున్నారు. వీరిలో ప్రఖ్యాతులు శ్రీ కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు, పింగళి లక్ష్మీకాంతముగార్లు.

ఈ జంటకవులు పదునేడేండ్లకు మున్ను 'తొలకరి' యను భావగర్భితమైన చిన్ని పొత్తమును ఆంధ్రలోకమునకు సమర్పించి యెల్లర మన్ననలఁగన్నారు. శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు దానికిఁ బీఠిక వ్రాయుటే తద్గ్రంథప్రాశస్త్యము చెప్పకచెప్పుచున్నది. ఈ పదునేడేండ్లకాలములో వారి భావనాశక్తి మిక్కిలి పరిపక్వావస్థఁ దాల్చిన తరువాతనే 'ఆంధ్రావని మోదముఁ బొరయునట్లు' శాశ్వతముగ నిలుచు నమూల్యమగు నీ 'సౌందరనంద' గ్రంథరాజమును గురువులు శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారి కంకితముగాఁ బొనర్చియున్నారు. ఏతద్గ్రంథప్రకటనానంతరము గ్రంథకర్తలగు నీకవులుపొందిన యభినందనలు సహస్రాధికముగా నుండెననుట సర్వజనవిదితము.

'సౌందరనందము'లోని కథాసంగ్రహమిది. అనుకూలవతి భార్య సుందరితోఁ గ్రీడలు సలుపుచున్న నందుఁడు, భిక్షకయి యేతెంచిన బుద్ధదేవుని పిలుపు వినిపించుకొనకున్న నాబుద్ధభగవానుఁడు వెళ్లిపోఁగా, నది విని మిక్కిలిపరితపించి తిరుగా బుద్ధునిబిలిచికొని రానేగుట. బుద్ధుఁడు మరల నింటికివచ్చి భిక్షగొనకొల్లమి సూచించుటయేగాక నందుని దనవెంట విహారమునకుఁ దెచ్చి దీక్ష యొసఁగుట. ఎన్నాళ్లకును దిరిగిరాకున్న భర్త తుదకు సన్న్యాసమును స్వీకరించెనని యరసి యిందుకు మొదట బుద్ధునిదూషిం

చియుఁ దుట్టతుదకుఁ దానును బౌద్ధసన్న్యా
సినిగాఁజేరి యనాథరక్షణమునకుఁ బూను
కొనుట. బుద్ధునిమహత్త్వముచే నీయిర్వు
రును ధర్మసోదరీసోదరులుగ నొకహరిజనుల
వాడలోఁగలసికొని బౌద్ధధర్మలతను బెంచి
పోషించుటకు బద్ధకంకణులయి దేశికస్వామికి
గళమ్ము లెత్తి జయముపాడుట. ఇది యిందలి
కథ. దీనను సుందరీవృత్తాంతము క్వాచిత్క
ముగా విమర్శింపఁబడినది.

నందునకు సుందరి యాదర్శధర్మపత్ని. వీరి 'పలుకుల్ సేఁతలు నెమ్మనములొకటై' యుంటచేఁ బ్రణయకలహము కలిగినను అదిచాలసేపుండెడిగాదు. ఇట్టివి 'వలపుల కల్పవల్లికి దోహదక్రియల'ఁట. కావుననే సుందరి చెలువునకు నందుఁడు కైమోడ్పు చేయుచు

"రాగరంజిత మన్మనోరత్నమింత
యింతికకలమ్ము లానరించి యింతి! నీదు
కంఠహారముగావింతు" ననియు,
"వెలఁది! యీరాగలతలు పుష్పించునట్టు
లీమనోరథములు ఫలియించునట్లు
దరులాలసిపారు నీమమతా ప్రవంతిఁ
దేలిపోదము పెంకిలంపేల మనకు" ననియు,

ప్రేమశీధుపానరతులమై చరించుటకు నుద్యమింప గోరుచున్నాఁడు. వీరి ప్రణయము అతి పవిత్రమగుటచేతనే "భూతసంతాన నవీన సృష్టిపరిణామ"మని వా కొనఁదగియున్నది.

వీరిట్లు "కూరుములనాడుచుఁ బాడుచు" నుండ బుద్ధదేవుఁ డక్కడికి భిక్షకయి యరుగుదెంచి "యస్తినాస్తియను పల్కెండుకా వినారామి"చే తన దారింబడిపోయెను. దీనినొకరయూడిగవుఁగాంతవలన నందుఁడు విదప విని పశ్చాత్తప్తుఁడయి యన్నను దిరిగి తోడ్తెచ్చుటకు నేఁగుచున్నది విని సుందరి యాక్రింది విధమున పలుకుట యెంత స్వాభావికమో యుచితమో గమనింపుఁడు:

నా మనోనాథ! నానిధానమ్మ! నాదు
కంఠహారమ్మ! నాకనుంగవ వెలుంగ!
గురుచరణసేవ కావింపనరుగు నిన్ను
నెట్లువారింతుఁ, గాక నిన్నెట్లుపనుతు.

విరహ మేమాత్రమును సహింపనిది 'విశ్లేషకమ్ము తడియాఱకమునె జనుదేరగా వలె'నని భర్తను బ్రార్థించినది. దానికతఁడియ్యకొని వెలఁదిపై రక్తివెన్వెనుక కతని లాగుచున్నను బుద్ధగతమైన పెనుభక్తి ముందుకులాగఁగా నతఁడుగదలినాఁడు. బుద్ధదేవుఁడును నేదోవిధముగ నందుని విహారముచేర్చి వాసనాపరంపరలు మాయుటకును దివ్యవిజ్ఞానకళిక సిద్ధించుటకు నుపదేశము మొదలుపెట్టి నందునకు దీక్ష యిఁబంచినాఁడు. దానికివలయు యత్నములు సేయుచుండ బుద్ధశిష్యులకు నందుఁడు

"వరమడిగి నాశరీరము
తరుణీమణి పుచ్చుకొనియెఁ దనసొత్తుగ, నే
దురితముపాలైపోవను
పరధనమును నిచ్చువెంట వాడితిఁజేరన్."

అని జాలితో బల్కినాఁడుగాని తనకు దీక్ష తప్పినదిగాదు. ఇటనిట్లుండ నటసుందరి యెంతో విలపించుచున్నది. తప్పపాటంత

సేపు విరహమునే తాళని యీమె యిట్టి దీర్ఘ విరహమును సహించుటకల్ల.

> "ఈదారిఁజూచుఁ, బదపడి
> నాదారింజూచుఁ, గలయ సంతటఁజూచున్
> గాదను, నగునాయను, నా
> నీ దండింపకయె విడుతు సేయిలని నను౯."

కొంతసేపు తరువాతఁ దొయ్యలి సెజ్జపరుండి

> "మనసులో మనసు గలిపి, మాటలోన
> మాటయును గల్పి, మొరిమయు మమతెనెలపు
> జీవితేశ్వరుఁడిట్లు వంచించెనన్నుఁ;
> గలరె నాకంటె మందభాగ్యలుజగాన"

యని వెక్కుచు నేడ్వఁదొడంగె. తన 'కనుఁదమ్ముల మోమును నీడలఁజూచెడివానిఁ, గను సన్న మెలంగెడివానిఁ' దెచ్చువారికి 'మాడలు మాన్యములిచ్చి మెప్పింతును వేయునేల కనిపించెదఁ బ్రత్యుపకారభావమున్' అని పలువిధముల వాపోవుచున్నది. ఇంతలో నందుని "జాడనరయఁ జనిన చేడివచ్చె"ను. అంతే_నాథునిగుఱించిన ప్రశ్నలఁ గురియించినది. "వచ్చుచునున్నవాఁడె? తెలుప౯ గదవే, ప్రియుఁడింతసేపు దానెచ్చటనున్న వాఁడె, నినునేమనె, నేటికిఁ దామసించెనే" యని పలుభంగుల నడిగిన దానికిఁ బ్రతిలేదు. అప్పుడే లేనిపోని పిచ్చిపిచ్చి తలఁపులు

> "అత్రుసి క్తములయిన నేత్రాంచలముతె
> చెప్పుచున్నవివాని దుశ్చేష్టితమును
> అయిన నోటవచింపుమేమనియె నతఁడు
> రానుపొమ్మనెనో, కానరాఁడొ చెలియ!"

తన అపోహాలు నిజమాయని "నోటవచింపు మేమనియె నతఁడు" అని ప్రశ్న. నిజమేయగునని "రానుపొమ్మనెనో" యని యొక సమాధానము _ ఒకవేళ తనశంక యనాస్పదంబే యగునని యాశ. బహుశః ఆ చేడియకు భర్త 'కానరాఁడో' యేమో! ఈభావము లొకటివెంటనొకటి యంతరములేక క్షణక్షణము మనమున తెలుముకొని వెడలినవి. మానసికప్రవృత్తి నింతసుందరముగ, నిక్కువముగ, జిత్రించిన కవు లిటీవలి వారలలో నాఁకు గనబడలేదు. సరే_ గురుఁదేవుఁడు తనవెంటఁబిలిచికొని యేఁగి యుండునని నిశ్చయించి భర్తనిట్లనుచున్నది.

> "జోరా! యభినయవిద్యా
> పారంగత! వంచకాతివంచక! రసభా
> వారంభప్రతిభాల వి
> చారా! సౌహార్ద ధర్మ సమయవిదూరా!"

దీనికిఁగారణము బుద్ధభగవానుఁడే యయి నను "గురు నేమనుటకున్ నోరురాక, యల్లంతన మెత్తని కినుకతోడ గౌరవమెన సెడివాక్యముల నతని నిట్లనిరొంచి"నది.

> "పిట్టలుగా మృగములుగాఁ
> బుట్టుండని శాపమిచ్చి పోఁగూడదొ, మే
> మట్టే జంటంబాయక
> చెట్టుల గుట్టలనుబట్టి జీవింతుముగా"

యని మిక్కిలి పదరుచున్నది.

> "కాలముచెల్లి పశ్చిమము
> ఖమ్మునఁద్రోయపుఁ బ్రొద్దోకింటిలో
> వ్రాలఁగ నున్న పెద్దలు, శ్రు
> తత్ ప్రతిపాదిత ధర్మమార్గ చింతా
> శాలసితాత్ములై, తెలిసి,
> దారసుతాదుల నుజ్జగించిన౯

> భోలు; నిజెట్టులొప్పితివి,
> ముగ్గను ద్రుంచుట పింజెఁ గోయుటల్."

యని మనస్సులో వాదించుకొనుచున్నది - వినువారెవ్వరు?

అక్కడ బౌద్ధవిహారములో నందుఁడును మొదట నెంతెంతో విలపించి విలపించి గురునితో వాదులాడి

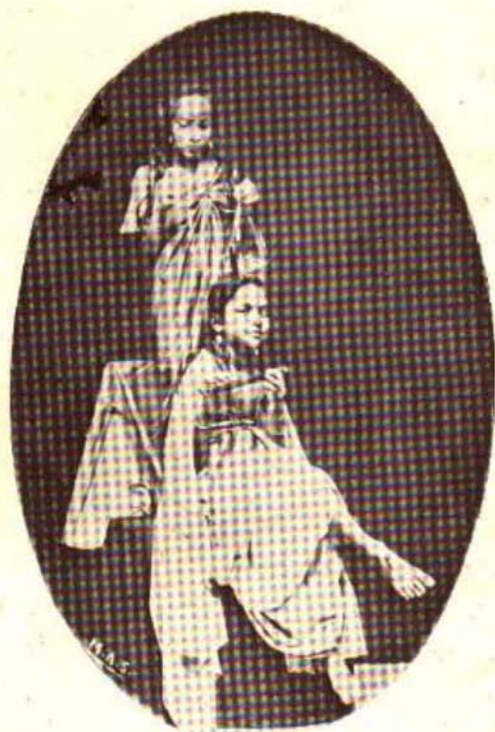
> "తేజి ప్రసన్నమై మనసు
> తెల్విపహించెను, శోకమోహముల్
> దూరములై భవాంధువునఁ
> దూలినజీవుల నుద్ధరింపఁగాఁ
> గోరిక పుట్టెఁ, దొంటివల
> కూర్మికి దవ్వులనిల్చె నేఁడిదే,
> బూరుషులెల్ల నర్హులయి
> బోటులు మాత్రె మనర్హులౌదురే."

యని వినయముగాఁ బ్రార్థించి గురునిచే నొనరిపించినాఁడు.

ఇట్టుండఁ గొన్నాళ్లకు సుందరియు "ధన కనకవస్తువాహన వనితా తనయాప్త బంధు వర్గము నెల్లఁ గొనకొని త్యజించి గౌతమ మునివరుమార్గమ్ముఁ బట్టుపుణ్యులఁ దలఁచు" చు, బుద్ధ "శిష్యులలో నెల్లరకంటె ముందు హృదయేశ్వరునిఁ భావించికొని సెబాసని మెచ్చు"చుండెను. అంత నొకనాటి రేయి యెల్లవారును నిదురించిన తరువాత నందుని ప్రియవృత్తాంతమును రహశ్చింతనము ప్రోది రాచిల్కకు చెప్పనారంభించినది. ఈచిలుక వృత్తాంతము కొంత యస్వాభావికముగా నున్నది. కష్టసుఖముల నెదుటివారితోఁ జెప్పుకొనుటగలదు; లేక మనముననే తల పోయుటకలదు; కాని నడిరేయిని చిల్క యొద్దకరిగి తలపులు త్రవ్వుట స్వాభావిక మనిపించుకొనదేమో?

> "అతఁడు విహారకుడ్యములఁ జిత్రించు భా
> వములకుఁ బ్రాణార్పణము నొనర్పఁ
> దగనంటె నేను, నెచ్చెలీ! తనకుఁ గాని
> భాగ్యమిది నాకుమాత్రము యోగ్యమఁట నె?
> అడవులకునేఁగి యిల్లు నాకడవి సేసె,
> నయ్యడవి దేవళమ్ముఁ జేయఁగ నటంచునే?"

అని యతిదీనముగా మంతనమాడుచున్నది. తరువాత నొకనాఁడు గురునిపంపునవచ్చిన నొకభిక్షుకుఁడు సుందరియింటికి నేఁగుదెంచి యామెకు దీక్షనొసంగెను. నాఁటినుండి "దినదినము నాదయామయి దీనజనులఁ బిలువనంపించి యిలువేలుపులకుఁబోలె భక్తి మైనర్చలొసఁగి, యాభరణరాజిఁ బంచి యిచ్చును ప్రీతిసంభావనముల" దిన ములుగడపుచుండ నొకనాఁటి సందెచీఁకటిని నొకబాలకుఁడు తనకొంగుఁబట్టిలాగుచు వెలివాడకుఁ దీసికొనిపోయెను. అక్కడనే నందుఁడును ఆ బాలకునితల్లికి మరణాసన్నకు నుపచారముల చేయుచుండుటఁజూచి 'ప్రాణమా' అని సుందరి పలుకరింపసాఁగెను గాని 'ప్రా' మాత్ర పర్యవసన్నములగు నెలుఁగులు గళమ్ముఁ దగులఁ, దామెట్టకేలకు గచ్ఛామిబుద్ధం శరణమటంచు ననిరి. ఆ వెలివాడలో నాతల్లి మరణించుచు తన కూఁతు హస్తమ్ము నందునకును, కొమరుని హస్తమ్ము సుందరికిని నొసఁగెను. అప్పు డట బుద్ధభగవానుఁడు ప్రత్యక్షమయి

రాధాకృష్ణులు

అక్షరా భ్యాసము

"తెక్కలించితి మున్ను చేనొక్కనందు
సుందరీ! ధర్మసోదరీ! చూడుమిదిగొ
ధర్మసోదరు నొకనందు, ధర్మతనయు
నొక్కరుని బాలనందు నీకొసఁగుచుంటి."

అని యాదరమునఁ బల్కెను. ఇట్లే ధర్మసోదరి సుందరిని, యనాథశిశు సుందరిని నందునికిఁజూపెను. ఇప్పుడు తమోదూరులైన యీయిర్వురు యనాథలఁ గాచుటకు నవకాశముగల్పించిన బుద్ధభగవానుని "ఆనందవశత గళమ్ములెత్తి జయముపాడిరి."

ఇట్లు సర్వాంగసుందరముగ నొక్కొక్క పాత్రను చిత్రించిన యీకవు లెంతేని వంద్యులు. ఇట్టి గ్రంథరత్నముల నింకనెన్నేని యాంధ్రలోకమునకు వీరు ప్రసాదింపఁగలరని యెల్లరు నాసపడుచుండుట వింతగాదు.

"హితము నహితమ్ము సుచితానుచితములాది
యైన పీమలుదాఁటి, ఫలానుమేయ
ములగు నార్యశుభారంభములకు స్వస్తి
యగుత, విశ్వమ్మునకు శ్రేయమగునుగాత."

గుణవతి

శ్రీమతి గుడిపూడి ఇందుమతీదేవిగారు

(వెనుకటి తరువాయి)

గీ. చెంతగూర్చుని మూపుపై జేయివైచి
స్నేహసౌహార్ద్రభావంబు జెలగననియె
నేల నీలీల వగచెదు బేలవౌచు
ఆపదలు కాపురంబుండునా లతాంగి.

చ. నెలతరో కష్టకాలముల
నేఁగదధైర్యము నూనగావలెన్
దలగునె పూర్వకర్మములు
ధాత్రిని భుక్తముగాక, సౌఖ్యముల్
గలిగినరీతి గష్టములు
గల్గుట వింతయె నీవెఱుంగవే,
వలదిటు మృత్యువుందలప
వారిజలోచన యెట్టివేళలన్.

చ. తెలియసిదాగివోలె నిటు
తేకువబాసెదు దుఃఖమగ్నవై
కలికి! జగత్ప్రభుండు రఘు
కాంతుడు రాముడు జానకీసతీ
తిలకము కష్టములపడరె,
ధీరతబాసిరె, పుణ్యమూర్తులై
కలతపడంగనేల మది
కాలము నడ్డగ ధాతనేర్చునే.

చ. తొలగును కష్టజాలములు
తొయ్యలిరాముని సేవజేసినన్;
సలలితబుద్ధితోడ కృషి
సల్పిన దీరుదరిద్రమెన్న; స

తక్కళలిల నీవునేర్చికొన
గావలెనన్న ననేకముండె; నీ
కలవడజేతు నేనెఱిగి
నట్టిపనుల్మదిదావ కీయెడన్.

కం. చదువగ వ్రాయగ పాడగ
విదితంబుగ నర్థమెల్ల వివరింపంగా
కొదలేక యుండనేర్పెద
ముదితరో నీవింక దుఃఖమును వీడగదే.

గీ. చేతిపనులెన్ని గలవు నేర్చెదవయేని
నిబ్బరంబగు మనమున నిలిచెదేని
పూజసేయరె జగమెల్ల పూనినిన్ను
చాలు నీ కేల నీలీల జాలిదూల.

గీ. శక్తివంచన లేకుండ సత్యముగను
చేతనైనంత సాయంబు జేతునేను
నీవు యత్నంబొనర్పుమా నిశ్చలమది
దేవుడున్నాడు కోర్కెలు దీర్చిబ్రోవ.

గీ. చింతచే నెట్టివారికి చేవజెడును
సాహసంబును ధైర్యంబు శాంతమూని
పరమపురుషుని పైవైచి భారమెల్ల
ధర్మమెడలక జేయగా దగునుపనులు.

గీ. పదిదినంబులు నీవునా పంక్తిగుడిచి
మదినెగులుమాని ధృతిమాని మసలుచుండు
మాడుబడుచవు మాయింటి కరయనీవు
అప్పటికి వేరుదైవంబె యాదరించు.

గీ. పల్లెటూరిది పదిమంది బాలికలకు
కుట్టుపనులను నేరిపి కొనుచువ్రాయ
చదువ పాడగ నుంతనేర్పదవయేని
మించుకూరిమి నిను గారవించగలరు.

గీ. నీకిచట తావరముగల్గె నేనివెనుక
జనకునింగూడ బిలిపించి కొనెదుగాక
అవల దేవుడు నీకు దోడగునుగాక
యింటి నినుపతి బిలిపించి యేలుగాక.

గీ. అనిన నయ్యింతిపల్కుల కాత్మనలరి
కలికి నీవాక్యముల మది కలకదీర
దిక్కులేనట్టి నాకీవు దిక్కునైతి
సుజన సంగతిమించెడు సుఖముగలదె.

వ్యాసకర్తలకు

వ్యాసములు ప్రకటన కంగీకరింపబడుచో వ్యాసకర్తల కా సమాచారము వెంటనే తెలుపబడును. అంగీకరింపబడని వ్యాసములు ఆ మాసాంతమువఱకుమాత్రము భద్రపరుపబడి యుండును. వ్యాసములు కావలసిన ఆ యావ్యాసకర్తలు తగు తపాలబిళ్లలనుపంపి వానిని తెప్పించుకొనగలరు.

సంపాదకుడు.

రాటపు పరిశ్రమకు కావలసిన పరికరములు

శ్రీ ఆదంట లక్ష్మీనరసింహంగారు

ఆగస్టుసంచికయందు సోదరి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ గారు "మనములోమాట" లను శీర్షిక క్రింద, గృహపరిశ్రమలనుగురించి చర్చించి, యందు రాటపుపరిశ్రమ యత్యంతోపయుక్తమైనదని, సోదరీమణులు చేబట్టదగునని సలహానిచ్చుచు, నీ పరిశ్రమ నవలంబించు వారికి పరికరములు లభించుట, మున్నగు సౌకర్యములు తక్కువగా నున్నవని సూచించియుండుటచే, యీ పరిశ్రమకు సంబంధించిన దిగువ వివరములు తెలుపుచున్నాను.

ప్రతి మానవునకును ముఖ్యమైన యక్కరలు అన్నము, బట్టయగుటచే, వ్యవసాయమునకు పిమ్మట, రాట్నమే ముఖ్యమైనదని యెల్లరును అంగీకరించిన విషయమే. గృహపరిశ్రమలందు, చరఖా మహోజ్వలమగు సూర్యగ్రహమువంటిదనియు, మిగత పరిశ్రమలీ పరిశ్రమ నాశ్రయించు యుపగ్రహముల వంటివనియు మహాత్మాజీ స్థిరవిశ్వాసము. జాతి, మత విచక్షణతో, సంఖ్యలతో, నిమిత్తము లేకుండ, బాలబాలికలు, స్త్రీ పురుషులు, యీ పరిశ్రమ నవలంబించవచ్చును. బట్ట ప్రతివారికిని అగత్యమే యగుటచే, యీ పరిశ్రమ యందు ఉత్పత్తియెంత హెచ్చినను, సంతోషమే గాని, భారమను పనిలేదు. ఈ పరిశ్రమకు కావలసిన పెట్టుబడి, పరికరములు స్వల్పములని చెప్ప నక్కరయే లేదు. కావున నీ పరిశ్రమ ప్రతివారికిని అందుబాటులో నున్నది. ప్రస్తుతము స్వయంపోషకములుగా చేయవెంచు ప్రాథమిక పాఠశాలం దసంఖ్యాకులగు బాలబాలికల చేతను, కారాగారములందు ఖైదీలచేతను కూడ యీ పరిశ్రమ సాగించ మహాత్మాజీ యుద్దేశించుచున్నారన నీ పరిశ్రమ కోట్లకొలదిమందికి తావీయగలదనియు అత్యద్భుతమైన భవిష్యత్తు కలదనియు మనము గ్రహించ గలము.

1921 సం.రమునందు మహాత్మాజీ ఖాదీని గురించి ప్రబోధము సల్పినప్పుడు కాన్పించిన యుత్సాహము నేడు కానరాకుండుట వాస్తవమే. కాని యిది పట్టణములలోని సంగతిమాత్రమే పల్లెలలో మాత్రమీ పరిశ్రమ యత్యంత స్థిరమైన యభివృద్ధి గాంచుచున్నది. ఉత్సాహము పొంగిపొరలిన 1921 సం. రమునందు దేశ మొత్తమునందు లక్షరూపాయల ఖాదీయైనను ఉత్పత్తికాలేదు. కాని నేడో సాలుకు 50 లక్షల రూపాయలకు తగ్గని విలువగలబట్ట తయారగుచున్నది. ఇటీవలి యంకెల ప్రకారము 2 లక్షలమంది సోదరీమణులీ పరిశ్రమయందు నిమగ్నులై యున్నారు. విద్యావతులును, పరోపకారమానసులును నగు సోదరీమణులు పూని పట్టణములందు తరిగిన యుత్సాహమును పూరించవలసియున్నది. అందులకు ప్రస్తుతము తరుణ మెంతయు ననుకూలమైనది.

ఈ పరిశ్రమాభివృద్ధికిగాను, మహాత్మాజీ యాధ్వర్యమున, నఖిలభారత చరఖాసంఘము 1925 సం. రములో స్థాపించబడి శాఖోపశాఖలుగా దేశమంతటను వివిధరాష్ట్రములలోను, ఉత్పత్తి విక్రయశాలలను స్థాపించి పనిచేయుచుండుట చాలమంది సోదరీమణులకు విదితమే. ఈ సంఘమువారును వీరి యనుబంధ సంస్థలును తమ యందుబాటులోనున్న సోదరీమణులు రాట్నపరిశ్రమను చేబట్టి తమ కుటుంబములకు వలయు నూలును వడుకుకొనునట్లును మిగిలినది వారికి విక్రయించి, లాభమొందవలెననియు ప్రచారము చేయుచున్నారు. వడుకువారికి వీరు కలిగించు మరికొన్ని సౌకర్యములను కూడ దిగువ తెలుపుచున్నాను.

మహాత్మాజీ 2 సంవత్సరముల క్రిందట నీ పరిశ్రమయందు ప్రవేశపెట్టిన నూతన ప్రణాళికయు సోదరీ

మణులకు ప్రోత్సాహము కలిగించునదే. దీని ననుసరించి నూలువడుకువారు "తన్నువిన్నా"గాకుండ తాము విధిగా ఖద్దరును ధరించవలెను (తాము వడికిన నూలు నేయించికొనిగాని ఖద్దరునుకొనిగాని ధరించవచ్చును.) తమబట్టకు వలయు నూలునుగాని రొఖముగాని ఒకే సారి యీయలేనివారు వాయిదాలుగా నూలుగాని రొఖముగానియిచ్చి ఖద్దరును తీసికొనవచ్చును. రెండవ ముఖ్యమార్పు ఇదివరకు అములులోనున్న రోజంతయు పనిచేసినను యిచ్చెడి 0-1-0 0-1-6 కూలి తరతరములనుండి వచ్చుచున్నదేయైనను, భుక్తికి చాలని యన్యాయపు కూలియగుటచే దానినిమార్చి రోజుకు 8 గంటల కృషికి 0-8-0 ఆదాయముండవలెనని మహాత్మాజీ సంకల్పించెను. ఒకేసారి అములులోనున్న 0-1-0 0-1-6 కూలిని 0-8-0 కు పెంచినయెడల పరిశ్రమ తారుమారు కావచ్చునని సహచరులు ఒత్తిడి చేయుటచే వెంటనే 0-3-0 కనీసపు కూలితో ప్రారంభించవలెనని క్రమముగా దినమునకు 0-8-0 కూలి లభించునట్లు చేయవలెనని మహాత్మాజీ నిర్ణయించెను. ఈ నిర్ణయము ప్రకారము వివిధ రాష్ట్రములందును వడుకుకూలి నూటికి 15 నుండి 150 పాళ్లవరకును పెంచబడినది. దీనివలన ఖాదీధరలు కొలదిగా పెరిగినవి. పెంచిన వడుకుకూలి పరిశ్రమకు భారముగాక ఖాదీని కొనువారికి కూడ లాభకరముగా నుండుటకు గాను నూలు సాఫీగానుండుటకును ఉత్పత్తి హెచ్చుటకును నూలు పురి హెచ్చుటకును స్త్రీలు స్వయముగా ఏకుకొనుపద్ధతియు వుక్కుకడ్డీ వాడుకయు ప్రవేశపెట్టబడినవి. ఏకుడు నేర్చుకొనుట నూతనముగా తోచవచ్చును. కాని చిన్నబద్దతో ఏకుటంత కష్టముకాదు. ప్రతిసోదరియు 5, 6 రోజులలో సులభముగా నేర్చుకొనవచ్చును. దీనివలన పరిశుభ్రమైన ఏకులు లభించి వడుకుట సుకరమగుట నూలు ఉత్పత్తి తద్వారా ఆదాయము పెరుగుటయేగాక ఏకుడుపనివల్ల వచ్చు నాదాయముకూడ కుటుంబమునకే మిగులగలదు. వారమునకు వలయు నేకుల నొక రోజు తయారుచేసికొనవచ్చును. ఈ పద్ధతిని చరఖా సంఘ ప్రచారకులు వుచితముగా నేర్పుదురు.

ఇటీవల జరిగిన చరఖాసంఘ కౌన్సిలు సమావేశమునందు యీవత్సర మీపరిశ్రమ యభివృద్ధికి 8 లక్షలధికముగా పెట్టుబడినిచ్చి తద్వారా 25 వేలమందికి అధికముగా పనికల్పించ తీర్మానించితిరి. మరియు అభివృద్ధి సాధనములగు ఏకుడుబద్దలు ఉక్కుకడ్డీలను వడుకు వారికి తగ్గించి యిచ్చుటకును యింటింటికేగి గృహిణులకు ప్రచారకులు అభివృద్ధి మార్గములను బోధించుటకును రు 40,000 లు మంజూరు చేసియుండిరి. ఈ పద్ధతులన్నియు నీరాష్ట్రమునకూడ నమలులో నుంచబడుచున్నవి. కొలదిమంది ప్రచారకులుకూడ పని సాగించుచున్నారు.

ప్రస్తుతమున్న రాటములలోకెల్ల శ్రేష్ఠమైనది ఎర్రవాడ చరఖా. దీనిమీద కొలది యనుభవముతో గంటకు 400 గ.ల నం. దారము తీయవచ్చును. ప్రయాణములందుకూడ తేలికగా వెంటతీసికొని వెళ్లవచ్చును. వెల ఒక్కటి 3-4-0. (చరఖా సంఘములందు దొరకును). దారము పోయుటకు అనుకూడ యుండే అమర్చబడియుండును.

రాటమునకు బదులు తక్లీ యను నొక చిన్న పనిముట్టుకూడ ప్రస్తుతము వాడుకలోనున్నది. దీని వెల 0-1-3 మాత్రమే. దీనిని వాడుట కేలాటి యనుభవముగాని, కష్టముగాని, మరమ్మతులుగాని లేవు. పసిబాలురనుండి వృద్ధులవరకు వాడవచ్చును. దీనిమీద సైతము గంటకు 250 నుండి 400 గ.వరకును వడుకవచ్చును. మాటలాడుచున్నప్పుడును, సమావేశములందును, ప్రయాణములందుకూడ నిరాఘాటముగా వాడవచ్చును. క్లబ్బులలోను, పాఠశాలలోను, విశేష ప్రయాస వ్యయములేకుండ చరఖాప్రచారమునకుగాను వాడదగినది.

ఈ పరిశ్రమ నవలంబించువారికి చరఖా సంఘము కలిగించు సౌకర్యములు

1. వడుకువారు తాము వడికిననూలుతో వస్త్రములను నేయించ గోరునెడల యీ సంఘముయొక్క భాండారములలోగాని, ఉత్పత్తి సంస్థలలోగాని, అనుబంధ సంస్థలలోగాని తీసికొని నేత నేయించి యిత్తురు.

2. తమకు పోగా మిగులు నూలును, యీ సంఘ ఉత్పత్తి సంస్థలందును, అనుబంధ ఉత్పత్తి స్థానములందును న్యాయమైన ధరలకు కొనుగోలు చేయుదురు.

3. నూతనముగా నేర్చుకొనగోరువారికి రాటము, తక్లీ వడుకుట, స్వయముగా ఏకుకొనుట, యీ సంఘ ప్రచారకులు ఉచితముగా నేర్పుదురు.

4. ఈ పరిశ్రమకు అవసరములైన దిగువ పరికరములు ఈ సంఘముయొక్క ఉత్పత్తిస్థానములు, భాండారములు, అనుబంధ సంస్థలనుండి సరియైన ధరలకు అందచేయుదురు.

1. ఎర్రవాడ చరఖాలు.
2. ఏకుడుబద్దలు, యితర పరికరములు.
3. ఆసులు.
4. ఉక్కుకదురులు.
5. ఏకులు లేక దూది.

వీనిలో నేదైన తాత్కాలికముగా లేకున్నను, కోరినమీదట తప్పక త్వరలో సరఫరా చేయగలరు.

కావున సోదరీమణు లీ యవకాశములను గమనించి రాట్నలక్ష్మిని చేబూని, తమ గృహములకు కావలసిన వస్త్రములను తయారుచేసికొనియు, మరియు కుటుంబాదాయమును వృద్ధిపరచియు, మానవోత్తముడగు గాంధీమహర్షి సత్యసంకల్పమును నెరవేర్ప బద్ధకంకణులగుదురుగాక యని కోరుచున్నాము.

నమస్కృతి

ఉ. గుమ్మడిపూవులన్ బొదవి కొల్లలుకొల్లలు పూవు టెత్తులన్
నెమ్మి నలంకరించి నిను నిద్దపుపీఠమునం దమర్చి గం
ధమ్మును కుంకుమల్ పసపు కమ్మని తెమ్మెర లీను మేల్మి ధూ
పమ్ములు కమ్మతేనియలు భక్ష్యములాదిగ షోడశోపచా
రమ్ముల నిచ్చుచున్ జిగికరమ్ముల సమ్మది మోడ్పులుంచి యో
యమ్మ జొహారుగొమ్మ ముగురమ్మలయందున పెద్దయమ్మ లో
కమ్ములఖిలమ్ములన్ కరుణగాంచెడియమ్మ గిరీశు నర్ధదే
హమ్మున నెమ్మినిల్పి జగదావళి బ్రోవునగాంచి పెంచుచు
న్నమ్మ నతాళికిన్ సిరియు నాయువు సంతతభోగభాగ్య సౌ
ఖ్యమ్ములొసంగి బ్రోచెడి దయామతిగల్గిన మేటివమ్మ "గొ
బ్బెమ్మ"యనంగ ముద్దులను పేర్మివహించిన చిన్నిపేరు గ
న్నమ్మ శుభమ్ములిమ్మ కరుణాయతదృష్టుల జూడుమమ్మ నో
యమ్మ వరములిమ్మ నతహర్ష విధాయిని లోకపావనీ.

చిలకపాటి సీతాంబ.

స్త్రీలు — వేదాంతము

శ్రీ చోడవరపు సీతారామయ్యగారు

చూచుటకు మాత్రమిది కలియుగముగా కన్పించుటలేదు. ఏమూలగాంచినను భక్తి మందిరములు, భజనమందిరములు, వేదాంత మండలులు, భగవద్గీతోపన్యాసములే కన్పించుచున్నవి, విన్పించుచున్నవి.

ఈపైవాటి యన్నింటియందు ముక్కాలుమువ్వీసము పురుషులకంటె స్త్రీలే ఎక్కువ పాల్గొనుచున్నారను విషయము లోకవిదితము. ఈపనులన్నియు జేయుట పట్టి బాహ్యాడంబరముగామాత్రమే యున్నది. జీసస్‌క్రీస్తుకూడా "నీవు ధ్యానము జేయునప్పుడు ఒరుల చూడకుండజేయుము" అని చెప్పియున్నాడు.

ఏ పల్లెటూరిలో గాంచినను కొందరు స్త్రీలుచేరి ఏదోయొక పుస్తకమునుగైకొని ఇక దానిని పట్టిపల్లార్చడం, రోజంతయు వేదాంతచర్చలు. చదివి, చర్చించి, గ్రహించుటేగాని ఆచరించుటలేదు.

దగ్గర పట్టణములలో ఏదైనను సమారాధనలుగాని, సప్తాహములుగాని, వేదాంతోపన్యాసములుగాని జరుగుచున్నవని తెలిసినచో ఇండ్లు, వాకిండ్లు, పశువులు, అన్నిటినివదలి వాటిని వినుటకురావడం.

వేదాంతమునుగుఱించిన ప్రతి ఉపన్యాసములలో పాల్గొనుటకును ఎవరైనస్వాములవారు వచ్చినప్పుడు చూచుటకు వచ్చుటయందును, భజనలు గావించుటయందును స్త్రీలకు వేలము వెఱ్ఱి అమితము.

ఎక్కడ ఏవేదాంతోపన్యాసమువద్ద చూచినను స్త్రీసమూహమే యెక్కువ గాన్పించును. ఇతరస్త్రీలకు చోకైన నీయక ముందువచ్చినస్త్రీలు అతిశ్రద్ధగా వినునట్లు నటించెదరు. వారిలో నొకరైనను ఆఉపన్యాసమును వినువారేగాని ఆచరణలో పెట్టువారుండరు. ఆచరణలేనిచర్చలు ఫలపుష్పరహితములగు వృక్షములరీతి నిష్ప్రయోజనములు.

ఒక ఉపన్యాసమునకు వెళ్లితిమను సంబరమేగాని దానినుండి ఏమిగ్రహించితిమి, గ్రహించినదాని నాచరణలో పెట్టుటేరీతి అను విమర్శ వారికి జనింపదు. ఆ వెఱ్ఱి వేదాంతమునెడ స్త్రీలకు పరలోకమునగలుగు ఫలితములమాట దైవమెఱుగును. కాని ఇహలోక విషయములందుమాత్రము ఒక విధమైన అశ్రద్ధజనించి వారివిధుల కాటంకముగ నుండుననుటమాత్రము నిజము.

స్త్రీలందరు ఈవిధముగా కాలమును వ్యయపుచ్చుటకంటె రాజకీయములలో బాల్గొని తమకువచ్చిన కొలదిచదువును తోడివిద్యావిహీనులగు స్త్రీలకునేర్పి నేటి ప్రపంచమున జరుగుచున్నవిషయముల గ్రహించి వారికిచెప్పి దేశస్వాతంత్ర్యసంపాదనకుగడంగిన నెంతబాగుండును! స్వామి

వివేకానందకూడా "మనము వేలకొలది సన్యాసులముండి, యిన్నినాళ్లనుండి వీరికేమి చేయుచుంటిమి? ఆకలిబాధ కోర్వలేక తల్లడిల్లువారి ప్రక్కజేరి వారిచెవులలో వేదాంతము, తత్త్వము నూరిపోయుచుంటిమా! ఏమిమౌర్ఖ్య"మని సిగ్గుపడినాడు. స్త్రీలు తాము తమభర్తలెచ్చిన ధనముతో ముప్పొద్దులా నిశ్చింతగాభుజించి వేదాంతచర్చల జరపిన చాలుననుకొనుచుండిరి గాబోలు. వారు వెంటనే ఈవిషయముల గ్రహించి తమచుట్టునుగల "దరిద్రనారాయణుల"గాంచి, జాలిచెంది వారికితోడ్పడుదురు గాక!

కవిసార్వభౌమ రవీంద్రనాథుడుకూడా ఈక్రిందివిధముగా వ్రాసినారు.

"జపతపంబులు గానముల్ ◆ చాలుఁజాలు;
వన్నితలుపులు మూసియా ◆ యాలయమున
జిమ్మచీకటి గొందిలోఁ ◆ జేరియిట్టు
లొంటినెవ్వని బూజించు ◆ చుంటివిపుడు?
తెఱచి కన్నులఁజూడుము ◆ దేవుఁడెదుటఁ
గానవచ్చునో లేదో నీ ◆ కన్నులకును
గట్టియగు భూమిదున్నెడు ◆ కాఁపువాఁడు
కూలికై త్రోవఁ గంకరఁ ◆ గొట్టువాఁడు
కష్టపడుచోట నాఁతఁడు ◆ గలఁడు; చూడు!
దుమ్ముతనవస్త్రములమీఁదఁ ◆ గ్రమ్ముచుండ
నెండవానలలోవారి ◆ దండనుండు;
వతనిఁ జేరి శుభ్రవస్త్రంబు ◆ వదలఁబెట్టి
దుమ్ములోనికి నీవును ◆ రమ్మురమ్ము.
మోక్షమా? చూడుమద్ది యే ◆ మూలఁగలదొ?
నాథుఁడునుగూడ సృష్టిబం ◆ ధమ్ముఁదాను
బూనియున్నాఁడు సంతోష ◆ పూర్వకముగ;
విడక మనలోనబద్ధుడై ◆ వెలసినాఁడు.
ధూపదీపాదులను బెట్టి ◆ దూరమందు
వెలుపలికిరమ్ము ధ్యానంబు ◆ వీడినీవు;
నలిగి నీవస్త్రములు మాయ ◆ నష్టమేమి?
చెమట నుదుటనుబట్టంగ ◆ శ్రమమొనర్చి
దర్శనముఁజేసి యాతని ◆ దండనిలుము.

[శక్తిపబోధినినుండి]

కనుక సోదరీమణులందఱు వెంటనే పవిత్రభారతమాత పిలుపునువిని, నిద్రనుండి మేల్కొని తోడి దరిద్ర సోదరసోదరీమణుల కొరకు పాటుబడుట మంచిది.

వచ్చేసంచికలో

శ్రీ శతావధాని చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారి

"గృహలక్ష్మి"

అను వ్యాసమును ఎదురుచూడుడు.

వరకట్న పరిణామము

శ్రీమతి పులిపాక బాలాత్రిపురసుందరమ్మగారు

"యేమండీ! ఎప్పుడూ మీ క్యాంపులేనా మీ పనేమిం తప్ప ఇంటిగొడవలే పట్టవాయె. ఇంట్లో జరగాలిసిన పనులు ఎల్లా జరుగుతాయి?"

భాస్కర్రావు క్యాంపునుంచివచ్చి భోంచేసి నిద్ర రొచ్చే నిమిత్తం గృహలక్ష్మి చేతబట్టుకుని చూస్తూ కండ్లు మూస్తున్నాడు. ఇంతలో భార్య పిలుపు విని విసుగుతో 'ఇప్పుడు ఏమిటి నీ గొడవ?' అన్నాడు కండ్లు తెరచి.

"మీకు గొడవలాగేవుంటుంది. పెండ్లికాడు వచ్చిన ఆడపిల్ల ఇంట్లోవుంటే తల్లికి ఎంతబాధో మీకేం తెలుస్తుంది? ఇదివరకు ఆపిల్లలకు ఇద్దరికీ పెండ్లంటే ఆ ముసిలాయనవున్నాడు గనుక దేశాలన్నీ తిరిగి తెచ్చాడు."

"ఎవర్నీ మీ తాతగార్నేనా పొగడ్త. ఇక చాల్లే కట్టిపెట్టు. మీరిద్దరూ కలిసి ఘనమైన సంబంధాలు తెచ్చారు. శారదాబిల్లుని హడావుడిచేసి అంత చిన్న పిల్లలకు పెండ్లిచేసి అఘోగతిపాల్చేశారు. ఇందుమతికి రోజులెన్నాళ్లు వెళతాయి. దానిగతేమిటి చెప్పు. పెండ్లిచేస్తానంటే మీవాళ్లు ఒప్పుకోరంటావు? ఇంత కాలేజీలోఅన్నా చేర్పించి చదువుకున్నవరకు చదువు చెప్పిస్తా. పెద్దదాని సంబంధం చూశావా చదువు చాలించాడు. అతని తండ్రి పెద్దవాడైనాడు. అతని ఉద్యోగం విషయంలో ఎన్ని తిప్పలుపడుతున్నానో చూస్తున్నావు గదా? అడ్డమైనవాళ్ల కాళ్లు పట్టుకుంటున్నాగాని ఆలోచించుదామనేవాళ్లు, నెలో రత్నాల్లో పోయింతెనువాళ్లే కనపడు అనేవాళ్లేగాని పది రూపాయల ఉద్యోగం చూపించేవాడెవడు కనిపించలేదు. ఇవన్నీ చూస్తూ నీకుమట్టుకు ఎల్లాతోస్తోంది ఇప్పుడే పెళ్లిచెయ్యాలని?"

"వాళ్ల గీతకవా చేస్తారు? తిరిగితిరిగి మంచివనేతెచ్చారు. అప్పుడు మీరుమట్టుకు ఒప్పుకో లేదా? ఇప్పుడు ఖర్మం చాలేదు గనుక వాళ్లని నన్నుకూడా అంటున్నారు. ఏంచేస్తా, ఎన్నున్నా పడాలి విధివచ్చినప్పుడు. ఇక ఏకష్టములేకుండా మీరే వెతికి తెచ్చుకోండి."

"ఒప్పుకోక ఏంజేస్తాను. శారదాబిల్లనే కత్తి నా గొంతుమీదపెట్టి ఏదో చూపిస్తే సరేనన్నాను. నేను ఇప్పుడు పెండ్లిచెయ్యను. నాకు వెతికేపనేలేదు. ఏదన్నా కష్టమొస్తే వాండ్ల గీతని వేదాంతం నేనుచెప్పను."

"అయ్యో! అదేమిటి? అల్లాఅంటారు. పెండ్లి చేయకపోతే ఎల్లాగ? ఇప్పటికే ప్రతిగుడిదగ్గరా మంచినీళ్ల నూతిదగ్గిరా అమ్మాయినిగురించి ఎల్లా చెప్పుకుంటున్నారో వినేదానికి నాకు తెలుస్తుంది."

ఏం చెప్పుకుంటున్నారు. అమ్మాయికి ఇంకా పెండ్లిచెయ్యలేదనేనా? గుడికిపోవడం పదిమంది వకచోట చేరడం పూరికబుర్లు చెప్పనేందుకే కాబోలు. ఆడవాళ్లు వకచోటచేరితే పూరుకోరు. అక్కడ దేవుడు సంగతేమి అక్కర్లేదు కాబోలు. పోనీ చెప్పుకుంటే నీకేమి? నా స్నేహితుడు మాధవరావున్నాడే వాడి కుమార్తె బి.ఏ. చదువుతున్నది. ఇంకా పెండ్లి కాలేదు. ఆమె నెవ్వరు చెప్పుకోటం లేదేం?"

"వాళ్ళు బ్రహ్మసమాజమతం పుచ్చుకున్నారు గనుక వార్నెవ్వరు అనరు."

"అయితే నేను ఆ మతమే పుచ్చుకుంటా నిరాక్షేపణగా ఇందుమతికి పెండ్లి చెయ్యొచ్చు. దమయంతికి చదువు చెప్పించొచ్చు."

"అయ్యో ఖర్మమా? ఇప్పుడు ఈ సంసారంతో మనం మతం పుచ్చుకుంటే ఏమైపోతామో చూడు

కోండి. మీ నాయనగారు వైశ్యదేవంచేశారు. ఆయన ఇక మన గుమ్మం తొక్కరు. మీవాళ్లుమట్టుకు వస్తారా? ఎవ్వరురారు. మగపిల్లలు అధోగతిపాలౌతారు. ఇవ్వేం బుద్ధులు పెద్దవాళ్లౌతున్న కొద్దీని? ఏదో సంబంధంచూచి దానికి పెండ్లిచెయ్యక."

"అమతం తీసుకున్నవాళ్లంతా అధోగతిపాలైనారా? వాళ్లూ బాగానేవున్నారు మనకంటె ఎక్కువగా. సరే ఆలోచిస్తాను. ఇక నీవు వెళ్లు. కొంచం సేపు పడుకోవాలి" అని శాలువా కప్పుకొని పడుకున్నాడు భాస్కర్రావు.

భానుమతి కిందికొచ్చి చాపమీద పడుకొని ఆలోచిస్తున్నది. ఇద్దరుపిల్లల విషయములోను భర్తగారు అన్నమాటలు నిజమే. తలుచుకుంటే ఆమె గుండె నీరైపోతుంది. పెద్దల్లుడికి ఉద్యోగంలేకపోయినా వున్నది తింటూ కాలం గడుపుతారు. చిన్నదాని జీవితమే దుర్భరం. ఏమనుకుని ఏమి ప్రయోజనం. కాస్త సేపు కళ్లనీళ్లుకార్చి నిద్రపోయింది తానుకూడా.

మధ్యాహ్నం రెండు గంటలైంది. భాస్కర్రావు లేచి క్రిందికివచ్చి "ఏం భాను నిద్రా? కోపమా" అన్నాడు. గాఢనిద్రలోవున్న భానుమతి పలుకలేదు. తట్టిలేపాడు. కండ్లు నులుముకుంటూ లేచి "ఏం వెళ్లుతున్నారా? ఫ్లాస్కులో కాఫీ వుంది. పుచ్చుకొని వెళ్లండి. నిన్నటి మైసూరుపాక్ వున్నది. ఫలహారం చెయ్యరూ" అంటూ కాఫీ ఫలహారము తెచ్చి అందిచ్చింది భర్తకు. కుర్చీలో కూర్చుని ఫలహారం చేసి వెళ్లుతున్నానని కండువా తీసుకొని గుమ్మం దాటుతున్నాడు భాస్కర్రావు.

"ఇదుగో ఆఫీసుకు వెళుతున్నారు కాబోలు. మళ్లీ ఎక్కడి క్యాంపుకు వెళుతారో. మాఘమాసం కూడ వెళ్లిపోతుంది. ఈనెల్లో తప్పక చేయాలి" అన్నది భానుమతి.

"సరే, బందరు సంబంధమే కొంచము బాగున్నది అన్నిట్లోకి; కాని ఆయన అతి లోభని చెపుతారు. అందుకే కొంచం ఆలోచిస్తున్నా."

"ఆయన లోభితనం మన కేం నష్టం. ఆయనకు ఇంకెవ్వరులేరు గదా. ఆ ముసిలాయన ఎన్నాళ్లు బ్రతుకుతాడు. పాడుచేస్తే కష్టంగాని ఆదుచేస్తే వాళ్లకే లాభంగదా? అదే ఆలోచిస్తే బాగుంటుందేమో. మీ ఇష్టం"

"సరే. వుత్తరం వ్రాస్తాను" అని ఆఫీసుకు వెళ్లాడు భాస్కర్రావు.

౭

వెంకట్రావుగారు చాలా లోభి. ఆయన పెనషను పుచ్చుకున్నప్పటినుండే లుబ్ధత్వం మరీఅధికమైంది. నిద్రలేవడం కాలకృత్యాలు తీర్చుకున్న వెంటనే దొడ్డిలో చెట్లు కాయలు పండ్లు లెక్కపెట్టడం అమ్మకమునకు పంపవలసిన కాయలు పండ్లు లెక్క వ్రాసి బజారుకు పంపడం, మార్కెట్టుకు తాను స్వయముగా వెళ్లి కొయ్యతోటకూర, పుచ్చవంకాయలు, చింతచిగురు తెచ్చి ఇవి రెండురోజులు రావాలి సుమా, ఇది ఎనిమిదిపైసాలు పెట్టి తెచ్చా అని భార్యకు ఇవ్వడమూ, ఖజానా లెక్కించుకోవడం, తరువాత కచ్చేరి అరుగుమీద కూర్చుని వాయిదాలు వెళ్లిపోయ్యే నోట్లు వెతుకోడము, ఈరోజు కోర్టువాయిదాలేమైన వున్న వేమోనని ఫైలులో చూచుకోడము ఇది వెంకట్రావుగారి దినచర్య.

ప్రొద్దుపొడుపు ఎండకు నులకమంచము అడ్డముపెట్టి దానిమీద జంబుఖానవేసి కంసాలి రామలింగం చేసిన రాగితీగె వక్రపక్కను, స్వయముగా చేసిన నులకతాడు వక్రపక్కకట్టిన కంటిఅద్దాలు వేసుకొని, కోడువిరిగిన దస్కుపెట్టెకు ఇటుకరాయి ఎత్తుపెట్టి, ఆ పెట్టెమీద కాగితాలుపెట్టి చూచుకుంటున్నాడు వెంకట్రావుగారు.

వేసవికాలమగుటచే ఏడుగంటలకే కుమారుడికి

భోజనము పెట్టి ఇంటిపనులన్నీ తీర్చుకుని నాల్గు ప్రాణాలు బిగపట్టుకుని వక్క ప్రాణంతో అడిగింది.

"ఏమండి! నిన్న గుడివాడనుంచి ఉత్తరం వచ్చిందంటిరే ఏమన్నా జవాబు వ్రాశారా?"

తలఎత్తిచూచి కంటద్దాలు పైకి తీసుకుని దారముతో పాశీబిగించిన కండిపుల్ల చెవుకుపెట్టి చిటికెడు నస్యం అరచేతిలో వేసుకుని ముక్కుకు అందిస్తూ "ఏమిటి అంటున్నావు? నిన్నటి ఉత్తరమా? ఎందుకంత తొందరపడుతావు పెళ్లో పెళ్లో అని? ఆడపిల్ల గనుకనా పెద్దదౌతుందని భయపడడానికి. నేనూ అదే ఆలోచిస్తున్నా. ఇప్పటికి వాడి చదువుకు నాలుగు వేలయింది. అంతవరకున్నా ఇచ్చేవాళ్లువస్తేగదా పెండ్లిచేసేది?"

"అంత ఇచ్చేవాళ్లు రాకపోతె చెయ్యరా?"

"రాకపోతె ఎల్లా చేస్తాను? నీ అబ్బముల్లేమన్నా తెచ్చి ఆ నాలుగు వేల లోటూ పూడుస్తావా?"

"నా అబ్బ సంగతెందుకు? ఎప్పుడో చచ్చిన వాడిని పెళ్లగించడం. మీ ఇష్టమైతే చెయ్యండి లేకపోతే వూరుకోండి నాకెందుకు? ఏమో వక్క పిల్లవాడు గదా అచ్చటా ముచ్చటా జరుపుకుందామని తోటివాళ్లను చూచి ముచ్చటపడుతున్నాను."

"నేనూ ఆలోచిస్తూనే వున్నా నీకు వియ్యాలవారు ఏవిధంగా ముట్టచెప్పినా నాకు లాభమే. ఈ గుడివాడ వారే మూడు వేలిస్తామని వ్రాశారు. లాంఛనాల వగైరా వంకతో ఇంకో వెయ్యిగుంజాదాం. ఇదే ఆలోచిస్తాను కానీ తొందరేం."

"మనకు లాంఛనాల కెవరున్నారు నేను వక్కతె నేగా."

"పోనీ వెఱ్ఱిదానా ఇంత తెలివితక్కువదానివేం? నీచెల్లెలిపిల్లలు ముగ్గురు అక్కపిల్లలు నలుగురు నీతో ఎనిమిదిమంది వేరువేరు సూటపదహారులు అమాంబాపతు ఇన్నింటితో సహా వెయ్యిరూపాయలు చులాగ్గ వస్తై."

"వాళ్లను కూర్చొబెట్టి మనం డబ్బు తీసుకుంటె బాగుంటుందా?"

"బాగుండకేం చేస్తుంది. వాళ్లకీ తెలుస్తుందిలే. అవుపాయాలన్నీ నేచేస్తాగా. నీవు కూర్చొబెట్టు. వాళ్ళని కాదంటె బొట్టుపెట్టే వగైరా సామానిద్దాం."

"సరే అసలు కుదర్నియ్యండి."

"కుదరకేంచేస్తుంది! ఇది కాకపోతే ఇంకొకటి. ఈఏడు కాకపోతె ముందుకు."

"మళ్లీ అంతలోకొచ్చిందీ ముందుకు. ఆముందుకు అని మనమూ పెద్దవాండ్లమౌతున్నాం గదా కోడలు మనుమలు ముచ్చట తీరొద్దూ. బ్రహ్మచారి ముదిరినా బెండకాయ ముదిరినా పనికిరాదంటారు పెద్దలు. ఇప్పుడు ఇరవై ఏండ్లు వచ్చాయి. ఇంకా ఎప్పుడు చేస్తారు? వాడు ఈకాలపు పిల్లవాడు కాడు గనుక సరిపోయింది మీరు చేసే పనులకి."

"పోనీ చాదస్తురాలా! మన మేం పెద్దవాళ్లమే? మానాయన నూటపదేండ్లు బ్రతికాడు. మాఅమ్మ నూటపదిహేనేండ్లు బ్రతికింది. ఇప్పుడు మనకు ఎన్నేండ్లు? నీకు అరవైన్నీ నాకు డెబ్బైయ్యేగా. అప్పుడేటే తొందర కోడండ్లకు మనమలకును కావలసినంత కాలముంది."

"లక్ష్మమ్మగారు! నడుముకు మంత్రం పెడతారా?" అన్నాడు మెహతాదు సుబ్బన్న వచ్చి.

పసిపిల్లను బుజానపడుకుబెట్టుకుని గరికిపోచ చేతబట్టుకుని, "లక్ష్మమ్మగారు ఇదేందో చూడండి. పొక్కులు పొక్కులుగావున్నాయి" అని అటుగానుకుని నుంచున్నది చాకలివెంకి.

"సుబ్బన్నా నీకు నడుమునొప్పెందుకు పట్టిందిరా?" అన్నది లక్ష్మమ్మగారు మంత్రిస్తూ.

"నిన్న కరణంగారి వడ్లబస్తాలు మరకు ఎత్తానండి అప్పుడు పట్టింది. వారబ్బాయి పెళ్లంట. మీ అబ్బాయిగారి పెళ్లెప్పుడూ? అమ్మగారు!"

లక్ష్మమ్మగారు రెండడుగుల వెనక్కు నడుస్తూ అరుగుమీదికి తలవిసిరింది వారి నడగమన్నట్లుగా.

"పంతులుగారు! అబ్బాయిగారి పెండ్లెప్పుడండి? ఇప్పుడు కొత్తమర వచ్చింది. చాలా మంచిదండి. వక్క వడ్లగింజకూడావుండదు. నేనిక్కడేవుంటున్నా. తమరుకూడా పంపండి. విలవ్వేంచకుండా ఆరోజే చేసి పంపుతాం."

"మాకు మరకువేసే అన్ని అవసరములేదురా. రెండు బస్తాలు దంపిస్తే కొల్ల."

"వా రెందుకండి అన్నిబస్తా లేయిస్తున్నారు?"

"వారి కెక్కువున్నాయి కాబోలు వేస్తున్నారు."

"బాబు, మాకందరికి పప్పన్నం కాబోలు. దబ్బున చెయ్యండి. ఈ ఏడు మా అబ్బాయికూడా పల్లకీకున్నాడు."

"ఈయన దబ్బంతాకూడా తగలేస్తారు గావాలి. పెళ్లికూడా గుప్పెడన్నం వెయ్యకుండా" అని లోలోన ఇద్దరు ఏమోఅనుకుంటూ వెళ్లారు సుబ్బన్నా వెంకి.

లక్ష్మమ్మగారు లోభి కాకపోయినా భర్తముందర ఆమె త్యాగం పనికివచ్చింది కాదు. ఆయన చూడకుండా ఏదన్నా దానం ధర్మం చేస్తూవుంటుంది. ఆడపిల్లలు లేకపోవడంచేత ఆవిషయమైన కష్టసుఖా లేమీ తెలియవు. లక్ష్మమ్మగారికి కొడుకు పెండ్లి కావడం తనకు లాంఛనాలు జరగడం చూచుకున్నది గాని ఇంతమందిని ద్రోగుచేసి వారి నెత్తినపెడితే వారి కెంతకష్టమో అనే ఆలోచన ఆమె మనస్సుకు తట్టలేదు. అక్కపిల్లలను చెల్లెలిపిల్లలను లాంఛనాలకు ఏర్పాటు చేసుకున్నది. లగ్నం ఎప్పుడు అని ఎదురు చూస్తున్నది.

3

అనుకున్నప్రకారం పెండ్లి అయిదురోజులు దివ్యంగా జరిగింది గాని అబిక కట్నానికిమట్టుకు పేచీపెట్టి వెయ్యినూటపదహారులు వప్పించారు వెంకట్రావు గారు భాస్కరరావుగారిచేత.

భాస్కరరావుగారిది కొంచం పెద్దకుటుంబం. ఇది వరకు ఎక్కువ ఆదాయంవస్తూండేది గాని ఇప్పుడు అన్నింటికి ధరలుతగ్గటంవల్ల ఆదాయం బొత్తుగా తగ్గినది. ఖర్చులు హెచ్చుతున్నవి. ఈ పరిస్థితులలో సంసారం బొత్తుగా చెడ్డది. ఇల్లా కొన్నిరోజులు గడిచినాయి.

ఒకరోజు భాస్కరరావు ఆఫీసునుంచివస్తూ వుత్తరంతీసుకువచ్చారు.

"భానూ! ఆనాడుఅన్నావు జ్ఞాపకమున్నదా ఆయన లోభితనం మనకష్టంచేస్తుందని. ఈవుత్తరం చూడు. మనస్సారం స్థితిమాస్తూకూడా అలుక రోజు వప్పించుకున్న వెయ్యినూటపదహారు ఇప్పుడు ఇస్తేగాని అల్లుడు పునస్సంధానానికి రావటంలేదని వియ్యంకుడుగారు వ్రాశారు. దీనికికారణం లోభితనమేగదా. ఇప్పుడు ఇన్నిరూపాయ లెల్లా వస్తాయి? ఏమీతోచలేదు. సంబల్ దీవినుంచి మన రైతువస్తేను కొబ్బరితోట శేరం ఇవ్వమని చెప్పాను."

"అయ్యో! ఆ కొబ్బరితోట కాస్తా అమ్మేస్తే ఇక ఆ పల్లపుపొలంలో వచ్చేదేమిటి? మనం తినే దేమిటి? ఈ కట్నముల దురాచారం తొలగించేవారు లేరు గదా?"

"ఎవరు మానుతారు. ఎవరికి వారికే కావాలయిక మానేవా రెవరు."

"పోనీ, రేపు నీవు మానుతావా? నీ కొడుకులకు పుచ్చుకోకుండా?"

"నిరభ్యంతరంగా మానుతాను. మన పిల్లలను అమ్ముకోవడం నా కిష్టంలేదు. నరమాంసం అమ్మినట్లేగా?"

"ఇప్పు డిలాగే అంటావు. అప్పుడు నీవూ గుమస్తావు. కొంచం తక్కువైతే మీకే చెడిచారంటావు నన్ను. నీవు మాను. ఇంకా కొందరు వెంటనే మానుతారు."

"ఇప్పు డెందుకు చూడండి. వక్క పైసా అయినా కట్నము లాంఛనాలు లేకుండా పెండ్లి చేసుకొచ్చి లోకానికి సంఘానికి ఆదర్శము చూపించుదాం."

"సరే. ఇప్పుడు వారికేం వ్రాయమంటావో చెప్పు?"

"నేనేం చెప్పను, పిల్లకు సారెపెట్టి పంపేప్పుడు ఇస్తామని. ఇప్పుడు దయచేసివస్తే శక్తికొలది వేడుకచేసి పంపుతామని వ్రాయండి."

౭

పిల్లను వారింట్లో వుంచిబెట్టు చేయడంకంటే మనింటికి తీసుకువచ్చి దబ్బిస్తేగాని పిల్లను పంపనంటే డబ్బు తొందరగా వస్తుందనే వుద్దేశ్యముతో అక్కర తీర్చి కోడల్ని తీసుకువచ్చారు వెంకట్రావుగారు. సంక్రాంతిపండుగ వస్తున్నది ఆడపిల్లల పండుగ ఎల్లాగైన డబ్బిచ్చి పిల్లను తీసుకువెళ్లుతారు గదా అని పండుగకొరకు ఎదురుచూస్తున్నారు. డబ్బు ఎక్కువ కూడిన కొలది మరియాదకూడా ఆలోచించటంలేదు. డబ్బే ఆయన మొదటి ప్రాణంగ వున్నది.

పండుగ వచ్చేసరికి దమయంతికి నాలుగు నెలలు వచ్చినాయి. ముఖము తెల్లబడ్డది. బొత్తుగా చిక్కిపోయింది. అత్తగారి ఆదరణకంటె మామగారి విరసన అనాదరణ ఎక్కువగావున్నది. ఏమైతే నేం చేస్తుంది. భర్త నిరుద్యోగి, మామగారు పెడితే తినాలి, లేకపోతే పడుకునాలి. అన్నింటికి వోర్చుకుని కాలం గడుపుతున్నది దమయంతి. పని నెలలు కావడంచేత పండుగకు పుట్టింటికి పంపలేదు. తరువాత దమయంతి తండ్రి వచ్చి వియ్యంకుడిని అడిగి తమాత్తైన ప్రయాణముచేసి తీసుకువెళుతుండగా భర్తగారి పోరుపడలేక బండిదాకావచ్చి లక్ష్మమ్మ చెప్పింది "అన్నగారు! మీ బావగారి సంగతి మీకు తెలుసు గదా. మరక్షితముగా పిల్లను పంపేటప్పుడు మరిచిపోవద్దు" అని. వెంకట్రావుగారు రైలుదాకా వచ్చి పైకం విషయమై హెచ్చరించి పిల్లవాడి ఉద్యోగంనిమిత్తం ఈపైకం మవుసరమని గట్టిగా చెప్పాడు. ఈకథంతా చూస్తూంటే దమయంతి భర్తయైన మోహనరావుకు ఇది వక నాటకంగా వున్నది అని ఆలోచిస్తున్నాడు.

౮

దమయంతికి ఆడుశిశువు కలిగి ఆరునెలలైంది. ఇంతవరకు అత్తవారు తీసువెళ్లుతామని పంపమనిగాని కబురులేదు. బారసాల చేసుకోమని కబురుపంపితే వెయ్యిన్నూట పదహార్లు వడ్డీతోసహా ఇస్తే తన కొడుకును పంపుతానని వియ్యంకుడు కబురుచేశాడు. భాస్కరరావుగారి స్థితి బొత్తుగా చితికిపోవడంచేత వక్కమాటు ఇంతమొత్తం ఇవ్వలేక పూరుకున్నారు. తల్లి మిల్లోవగలుకూడా పెండ్లికే ఖర్చైనవి గనుక ప్రస్తుతం వీరు ఇచ్చేది కనిపించలేదు. దమయంతిని వారు తీసుకువెళ్లేది కనిపించలేదు. అత్తవారింట వున్నది కొద్దిరోజులైనా భర్త సేవ ప్రతిక్షణము జ్ఞాపకము వస్తూనేవున్నది దమయంతికి.

తండ్రిగారు ఈవిధముగా తన్ను బజారువస్తువుగా మార్చడము, తాను తండ్రిచేతి కీలుబొమ్మవలె తండ్రిగారు ఏదిచేయమంటె అదిచేయడము, తనకు వుద్యోగము దొరక్కపోవడము, తన భార్యాబిడ్డకూడా తండ్రి స్వార్జితపు ఆస్తిమీద ఆధారపడి ఉండటము, తండ్రి లుబ్ధతను సహాయము, కట్నాల దురాచారము ఆలోచించుకుంటే తన జీవితము దుర్భరమని తోచింది. ఈ వెధవకట్నము గదా ఇంతకాలంనుంచీ అంత ప్రేమగల భార్యను ముద్దులుగారే బిడ్డను ఎడబాటు చేసింది. ఈ కట్నాల దురాచారమునకు నా జీవితాన్ని బలిఇచ్చి సంఘానికి ఆదర్శముచూపుతాను అనుకుని డబ్బుతోసహా భార్యను తీసుకువస్తానని తండ్రిగారికి చెప్పి రైలుకేరి గుడివాడ వచ్చాడు మోహనరావు.

అల్లుడిరాక చూచి అత్తగారు మామగారు అందరు పరమానందభరితులైనారు.

భానుమతి అల్లుడు రాకరాక వచ్చినందుకు పిండి వంటలతో సహా భోజనము పెట్టింది. అంతా ఎక్కడి వాళ్ళక్కడ పడుకున్నారు.

"దమయంతీ! నేను ఇన్నిరోజులనుంచీ రాకపోతే నీవు ఏమనుకున్నావు?"

"ఏమీ అనుకోలేదు. మా తండ్రిగారు డబ్బు ఇవ్వలేకపోబట్టికదా నా జీవితము ఈవిధముగా వున్నది అనుకున్నాను. ఇప్పుడు వారికి డబ్బుకు చాలా ఇబ్బందిగావున్నది. ఆడపిల్లలమూలమున వారి స్థితి ఈవిధమైంది. మేము పుట్టుకపోయినా బాగుండేది."

"ఐతే నిన్నెప్పుడు పంపుదామనుకున్నారు?"

"ఇక వక కొబ్బరితోట మూడెకరముల పల్లపు భూమి వున్నది. అది అమ్మి ఇచ్చి పంపవలెనని ఆలోచిస్తున్నారు."

"అయ్యో పాపం. అది కాస్తా అమ్మితే ఇక వారి జీవనం ఎల్లాగా? మీ తమ్ముళ్లు ఇంకా సంపాదించటం లేదు గదా?"

"సంపాదనేమిటి చదువులే పూర్తికాలేదు."

"ఇక వారు జీవనం ఎల్లాచేస్తారు?"

"నన్ను పంపినతరువాత వారి తిప్పలు వారివి. మా నాన్నగారికి పెనసను. అది చాలకపోతే? ఉపనయనమునాటి మాటవున్నది సుమతీ! అని పెద్దలన్నారు. ఇక నాలుగు కొంగులు ముడే వారిజీవనం."

"అబ్బా ఎంత కష్టము?"

"ఆడపిల్లలను కన్నవారికి ఎంత కష్టమైనా తప్పదు."

"దమయంతీ! ఇక నాకు సెలవు."

"అదేమి? నన్ను తీసుకుని వెళ్లరూ?"

"నేను ఇప్పుడు ఇంటికి వెళ్లుటలేదు."

"ఎక్కడికి వెళ్లుతున్నారు?"

"దేశాంతరము."

"నేను చెప్పిన మాటలనుబట్టి డబ్బులేకుండా నన్ను తీసుకువెళ్లవలసివచ్చినదని కాబోలు. ఇల్లా అబద్ధాలాడుతున్నారు? రేపు తప్పక డబ్బు వస్తుంది. డబ్బుతో సహా నన్ను తీసుకువెళ్లవచ్చు."

"రామ రామ! ఇక ఆ డబ్బుమాట నాముందర తలపెట్టవద్దు. ఆడబ్బుతో నాకు ఏవిధమైన సంబంధములేదు. నీదగ్గర సెలవుతీసుకుని ఇక నాదారి నేను చూచుకోటానికి వచ్చాను."

"తమరు నాదగ్గర సెలవు తీసుకోటానికి వచ్చానని హాస్యపుమాట లెందుకూ? పసిదానను ముక్కుపచ్చలారని పదునైదు సంవత్సరముల బాలను నా దగ్గర మీరు సె. వడుగుట ఎంత హేయము."

"నీ మాటలు పొరపాటు. అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడి అదియునుగాక నాలుగువేల రూపాయలకు నీకు అమ్ముడుపోయిన నేను నీకు తెలియకుండా ఏ కార్యమును చేయుటకైనను మానవమాత్రుడనైన నాకు ఎట్లు స్వతంత్రత కలుగును?"

"మీ మాటలు నా కర్థంకావటంలేదు. మీరు చేయదలచిన కార్యమేమో నాకు విపులంగా చెప్పండి."

"నేను దేశాంతరము వెళ్లుతాను. నీవు ఇక్కడే వుండు."

"మీరు దేశాంతరము వెళ్లుటకు కారణమేమి?"

"మా నాయనగారే కారణము. మీవారికి భిక్షాపాత్ర చేతికిచ్చి ఇంకా రూపాయలు తెమ్మనుట నాకిష్టములేదు. తీసుకురానిదే మా నాయనగారు రానీయరు. ఈరోజులలో నాకు ఎక్కడా కానిసత్వము కూడా దొరికేటట్లు కనిపించలేదు. గనుక ఈపని నా బుద్ధికి బాగున్నది."

"సరే, నాకూ బాగానేవున్నది నేనుకూడ వస్తాను, మీరు వెళ్లేచోటికి."

"నీవు వచ్చునది కాదు ఆస్థలము. చిన్నదానవు,

ఆరునెలల పసికందును తీసుకుని రాలేవు. గనుక సుఖముగా మీవారి దగ్గరవుండు."

"మీరులేని సుఖము నాకు సుఖముకాదు. ఇన్ని దినములనుంచీ ఎప్పుడు మంచిరోజుల వస్తునా ఎప్పుడు తీసుకుని వెళ్లుతారు అని మీలేఖల కన్నుల నద్దుకుంటూ నిముసములు గంటలు లెక్కించుకూ కాలము గడుపుతున్నాను గాని మీరు దేశాంతరులైన తరువాత నాకు ఈ ప్రపంచములో పనిలేదు."

"చిన్నదాననని నీకే చెప్పావుగదా, ఏమో కఠినముగా మాట్లాడుతున్నావేమి?"

"మీరు చెప్పినదే కదా అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లియాడినావని. అట్టి అర్ధాంగినివిడచి అర్ధశరీరము వెళ్ల తలచుకున్నారా?"

"దమయంతీ! అందుకే నీవద్ద ఆజ్ఞగొని వెళ్ల తలచాను."

"అనుజ్ఞలేనిచో ఏమి చేసెదరు?"

"బలవంతముగానైనా వెళ్లతలచాను."

"అట్టి బలవంతపు పని నేనుకూడా చేయవచ్చునన్న మాటేనా?"

"నీవు ఎంత బలవంతపెట్టినా నిన్ను తీసుకొని వెళ్లను. నీవు ఇక్కడ నేవుండు" అన్నాడు మోహనరావు కోపంగా.

"మీ ఇష్టము వచ్చినప్పుడు పెండ్లియాడి ఇష్టము వచ్చినప్పుడు విసర్జించుటకు పుచ్చిపోయిన వంకాయ కాదు గోడవతల పారవేస్తే పోవటానికి. అగ్ని సాక్షిగా పెండ్లియాడిన ధర్మపత్ని మీరు వెంటతీసుకుని వెళ్లినాసరే, లేనిచో నాదారి నే చూచుకుంటా" అన్నది దమయంతి గంభీరంగా.

"నీవు ఈవిధముగా మాట్లాడుతూంటే నేను నిజము దాచలేను. నా జీవితము విరమించదలచాను."

"అయ్యో నాథా! నిజమా! మీ జీవితములేనిది నాకు శరణ్యమేది. నా జీవితముకూడ మిమ్ము ననుసరిస్తుంది. మీరు నాకుకూడ సెలవియ్యండి" అన్నది దమయంతి గద్గదకంఠములో.

"హరి! హరీ! ఆశిశువు నీకొరకు అల్లాడదా? అట్టిపని నీ వెన్నడు చేయవద్దు. పతిమాట శిరసావహించుటయే పతివ్రతలక్షణము. నామాట విని నీవు సుఖముగా మీ పుట్టినింటవుండు. ఇదే నాకు సెలవు."

కండువా గట్టిగాపట్టుకుని "అవులుపోతూ లేగలకు మేతపెట్టునా? ఆ శిశువుతో మీకు లేని సంబంధము నాకుందా? భర్తృవిహీనవై జీవించుటంటె కష్టమో సుఖమో మరణమో భర్తతోడే లోకమే పతివ్రతలక్షణము. మీరు దారి చూపకున్నారు. ఇవిగో నా కేశములు, ఇదుగో నా పవిటచెరగు, ఇకే నాకు దారిచూపును" అని పెల్లాలింది దమయంతి.

"దమయంతీ లే. ఇప్పట మన మే ఘోరకృత్యము చేసినా మీ నాన్నగారు కష్టాలపాలౌతారు, గనుక రైలు లేకము. ఇంటిదగ్గర ఏదో ఆలోచిద్దాం."

ఈమాట విని దమయంతి అతిఉత్సాహముతో లేచి ప్రయాణమై తల్లికి తండ్రికి చెప్పబోయింది. డబ్బువిషయమై వారు అడిగితే ఇప్పుడు అవుసరము లేదట, ఎప్పుడో వున్నప్పుడు ఇవ్వవచ్చునట అని చెప్పి అమ్మా వెళ్లుతున్నానని బండి ఎక్కింది దమయంతి. రెండు కన్నీటిబొట్లుక్రింద రాలినై. శరవేగముతో వెళ్లింది గుఱ్ఱపుబండి రైలుస్టేషనుకు.

"డబ్బు ఇవ్వకుండా పంపాముగదా. ఏమి కష్టపెడతాడో అత్తవారు" అని తల్లిదండ్రులు విచారపడ్డారు గాని ఏమనుకుని ఏమి ప్రయోజనం?

౬

పంచమీ సోమవారం రాత్రి పది గంటలకు వెంకట్రావుగారి వాకిట్లో బండి ఆగింది. డబ్బుతో పహా కోడలు వచ్చిందని మంచమ్మీదినుంచి త్రుళ్లిపాటుతో లేచి తలుపుతీశాడు వెంకట్రావుగారు,

కొడుకు కోడలు ఇంట్లో ప్రవేశించారు. లక్ష్మమ్మ గారి ఆనందానికి మేర లేకుండావుంది. మనుమరాల్ని ముద్దులాడింది. కోడల్ని దగ్గరకుతీసుకుని కుశల ప్రశ్న లడిగింది. మామ గారికికూడా సంతోషముగానే వున్నది గాని డబ్బు కంటికి కనిపించినగాని మనస్సు కుదుటపడేటట్లు లేదు. ఏమైనగాని కొడుకు నడగా లనుకున్నాడు.

"ఒరే మోహను! ఇల్లారా ఒకమాటు."

"ఏమిటి నాన్న గారు?"

"చీకటి కాలం ఏది ఆ పైకం ఇల్లాఇయ్య."

"నాన్న గారు ఇప్పుడేం తొందర? నీ కోడలు కూడా జాగ్రత్తమనిషే. తలక్రింద పెట్టుకు పడుకొంటుంది. రేపు ప్రొద్దున్న తీసుకుందు గాని ఇప్పుడే అడిగితే దాని మనస్సు కష్టంగావుంటుందేమో?"

"సరే. వెళ్లిపడుకోండి" అని తన నులకమంచ మీద పడుకున్నాడు వెంకట్రావు గారు.

మోహనరావు ఒక వుత్తరం వ్రాసి తలక్రింద పెట్టుకున్నాడు. "దమయంతీ! ఇదుగో నా జీవితము పూర్తిఅయింది. నీ యిష్టం. నా చేతిమీదుగా నేను ఇవ్వలేను" అని ఏదో గొంతులోపోసుకుని పడుకున్నాడు. దమయంతికూడా మిగిలింది త్రాగి సీసా నిండా పాలుపోసి పిల్ల పక్కలోపెట్టి తాను వేరె మంచముమీద పడుకున్నది. తెల్లవారింది. ఇంకా లేవలేదు. ప్రయాణపు బడలిక వల్ల లేవలేదనుకున్నది అత్తగారు. పసిబిడ్డ లేచి ఏడుస్తున్నది. గదిదగ్గరకు వచ్చి పిలిచింది. లేవలేదు. తలుపునెట్టి లోపలకి వెళ్లి తట్టిలేపింది. లేవలేదు. లక్ష్మమ్మ గారికి కాళ్లు చేతులు వణుకుతున్నాయి. ఏల్లాగో ప్రయత్నము చేసి భర్తను పిలచి గొల్లుమన్నది. కొంపమునిగింది రండీ అన్నది. వెంకట్రావుగారు వచ్చి చూచారు. ఏముంది? అంతా నిశ్శబ్దం. లక్ష్మమ్మగారు నెత్తి మోదుకొంటూ ఏడుస్తున్నది. వూరుకో వే అని నోరు మూసి వెంకట్రావుగారు పరుపుపక్కలు వెతకడం మొదలుపెట్టారు. ఎక్కడా పైకం దొరకలేదు గాని మోహనుడిపక్క క్రింద ఒక వుత్తరంవున్నది. అది విప్పిచదివితే ఈవిధంగావున్నది.

"మహారాజశ్రీ గ్రామాధికారియైన మున్సిబుగార్కి.

ఆయ్యా! వివాహముల సంతలో పురుషపశువులను కొనుటకు స్త్రీరత్నములను కనిన తలిదండ్రులు స్థిర చరాస్తులను అమ్ముకొని భిక్షాటనకు బైలుదేరుతున్న దుస్థితినిచూచి భరించలేక నాజీవితము విరమించు చున్నాను. నావంటి త్యాగస్వభావులు కొంతమంది బైలుదేరి సంఘమునకు ప్రపంచమునకు ఆదర్శము చూపినగాని కట్నముల నే పేరుతో విక్రయించే వర విక్రయములు తగ్గి సంఘము బాగుపడదనే వుద్దేశ్య ముతో నేను ఈపనికి పూనుకొంటిని. వరులను విక్ర యించే మార్కెటులో మా నాయనగారుకూడా భాగస్తులే గనుక నేనుగూడ అమ్ముడుపోయిన పశు వునే. అట్లు అమ్ముడుపోయి జీవించుట ఇష్టము లేకనూ ముందు వివాహములు చేసుకునే యువజను లకు దారిచూపుటకునూ నా జీవితము ఇట్లు చేయు చున్నాను. నేను లేనిదే జీవించుటకు ఇష్టములేక నా ధర్మపత్నికూడా నన్ననుసరించినది. గనుక ఈవిషయ ములో మా తండ్రిగారి జోక్యము లేదు. ఇహలోక మున నాయందు తప్పులున్ననూ క్షమింతురుగాక యని కోరుచు ఇంతటితో నా జీవితమును విరమించు చున్నాను.

ఇట్లు

మోహనుడు."

మనవి మాటలు

కె. ఎం.

స్త్రీరత్నములు పెక్కురు శాసనసభ్యురాండ్రైనందులకు దేశమునందుగల స్త్రీలెల్లరు మిక్కలి యుత్సాహవంతులై యున్నారు. ఇకముందు సంఘమునగల పెక్కు దురాచారములుతగ్గి స్త్రీల పురోభివృద్ధికి పెక్కుసదుపాయములు గలుగునని యాశించుచున్నారు. భారతమాత, తన ప్రజలకందరకును స్త్రీపురుషవ్యవస్థయు, జాతిమతభేదములును లేక సమానార్హతలు, గౌరవము, ప్రతిష్ఠలు గలుగబోవుచున్నదని సంతసించుచున్నది. గరుడునివలె గాంధి తన్ను దాస్యశృంఖలా విముక్తురాలినిగా జేయునని యాశించుచున్న భరతమాతయొక్క యాశయములు శీఘ్రముగ ఫలీకృతములగు గాక!

అత్యధిక సంఖ్యాకులచే తమకు నిధులుగా నెన్నుకొనబడిన శాసనసభ్యురాండ్రు తమకు దోడ్పడిన తోడిసోదరీమణుల సభివృద్ధికి దెచ్చు మార్గములన్వేషింప వేగిరపడవలెను. ప్రప్రథమమున వారిదృష్టి నేడు భారతీయస్త్రీలలో ప్రబలియున్న విద్యావిహీనతవైపునకు మరల్పవలెను. ఒకప్పుడు ప్రపంచమునగల దేశములన్నిటిలో నెక్కువ యౌన్నత్యమునుగాంచిన మనదేశమునందు నేడు 100 కి ఇద్దరైనను విద్యావతులగు స్త్రీలులేరని చెప్పుకొనుటకంటె సిగ్గువేరుండదు. దీనికి ముఖ్యకారణములు ప్రభుత్వవిధానమును, పురుషుల స్వార్థపరత్వమునై యుండును. స్త్రీలు శాసనసభ్యత్వము నొందినప్పటినుండియు తోడి సోదరీమణులు, స్త్రీల విద్యాభివృద్ధికై పాటుపడవలసినదిగా వారిని కోరుచునేయున్నారు. ఇప్పుడు వారు కార్యరంగమునకు దిగుచుండుటచే మరల నొకపర్యాయము వారల హెచ్చరించుచున్నారు. దేశసౌభాగ్యమునకు నిరుపయోగమగు నేటి విద్యావిధానమునందు సంస్కరణములుసలిపి స్త్రీలనైతిక, ఆర్థిక, సాంఘికారోగ్యాభివృద్ధికితగు విద్యావిధానములుజరుప పాటుబడ ప్రార్థితులు. స్త్రీలు ప్రత్యేకముగా నున్నతవిద్య నభ్యసించుటకు తగిన సదుపాయములు గల విద్యాసంస్థలు దేశమునందరుదు. అధమపక్షము తాలూకాకొకటియైనను ప్రత్యేక స్త్రీ విద్యాలయముండితీరవలెను. అందు వృత్తి విద్యలు, గృహపరిశ్రమలు, గృహనిర్వహణత్వము, పాకశాస్త్రము, ఆరోగ్యశాస్త్రము, లలితకళలు మున్నగు స్త్రీల కత్యంతావశ్యకములగు విద్యలనేర్పు నేర్పాటులు గావించవలెను. ముఖ్యముగా పల్లెలందుగల జనుల గూర్చియే కడు శ్రద్ధవహించి వారల సభివృద్ధికి తేవలెను. జీతములు లేకపోయినను పాఠశాలలందు చదువుకొను బాలికల సంఖ్య చాలతక్కువ. బీద విద్యార్థినులకు కొంత

పథికుడు

•

బాలయోగినిలోని

ప్రజ్వల

బాలికాగణము.

•

కాలమువరకు పుస్తకములు, దుస్తులు, భోజనాదులకు సరిపడునట్లు కొంత ద్రవ్య సహాయమునుగూడ జేసి ప్రోత్సహించిననే గాని స్త్రీవిద్య యభివృద్ధికాజాలదు. అందుకై ప్రత్యేకముగా కొంతధనమును బడ్జెటు నందు శాంక్షను చేయించుకొని వినియోగించిననే గాని యీకొరత దీరదు అందుకు సభ్యరాంధ్రు తగుశ్రద్ధవహించవలెను.

నేటి బాలబాలికలే రేపటి పౌరులను సంగతి జ్ఞప్తియందుంచుకొని వారల విద్య నభ్యసింప జేయుటకు వెనుదీయు నేటి మూఢులగు పెద్దలకే కొంతవరకు విద్యాబోధన సలుపవలెను. అప్పుడు వారు తమ బిడ్డలను తప్పక విద్యావంతులుగా జేయ ప్రయత్నింతురు. ఇందుకు ముఖ్యసాధనములు ప్రతియూరను గ్రంథాలయముల నెలకొల్పుటయే. ఈ గ్రంథాలయములు ప్రభుత్వ పోషణము నొందుచు గ్రామమందు గల స్త్రీలను ప్రోత్సహించి, రావించి, వారలకు గ్రంథపఠనమునందును, పత్రికాపఠనమునందును, విద్యయందును నభిరుచి గలిగించి ప్రస్తుత దేశపరిస్థితుల బోధించుచుండినచో వారల నావహించియున్న నజ్ఞానతిమిరము కొంతవరకు నశించగలదు. స్త్రీలకీ గ్రంథాలయోద్యమమమూల్యమని వేర చెప్పనక్కర లేదు.

అచ్చటచట మాతృశిశుసంరక్షణాలయముల (Child welfare centres) నేర్పాటు గావించి తెనుగ్జిల్లాలమున కొంతవరకు శిశుపోషణ, గర్భిణిస్త్రీల యారోగ్యవిషయముల జాగ్రతకై ప్రభుత్వము కొంత పాటుబడుచున్నది. ఐనను పల్లెలసంఖ్యయే యెక్కువగాగల మనదేశమున నింతటితో సౌకర్యమందఱు స్త్రీలకును కలుగుననుకొనలేము. ప్రతిమాసమున కొకసారి ప్రతిమాతా శిశుసంరక్షణాలయమునందును లేడీ డాక్టరుచే చుట్టుపక్కలగల నేటివు మంత్రసానుల సభ గావింపబడి వారలకు కొంతవరకు శారీరశాస్త్రము, ఆరోగ్యశాస్త్రము, బోధించి ప్రసవసమయమున వారలననుసరించవలసిన విధుల బోధించినచో ప్రజలకు సహాయ మెక్కువగా లభించవచ్చును. అందుకు (Magic lantern lectures) కొంతవరకు సహాయపడవచ్చును. ఇట్టి యేర్పాటులవలన శిశుమరణ సంఖ్యయు, ప్రసవసమయమునందజాగ్రత్తచే గలుగు స్త్రీమరణ సంఖ్యయు చాలవరకు నరికట్టబడును. ఇందుకు ప్రభుత్వమువారు ఏర్పాటుచేయునట్లు శాసనసభ్యరాంధ్రు ప్రయత్నించ మనవి.

శారదాబిల్లు సరిగా నమలునందుండక పోవుటచే నతిబాల్య వివాహము లిప్పటికిని తగ్గలేదు. వానివలని చేటునకు మేరలేదు. బుద్ధికుశలులును, విద్యావంతులునగు సభ్యరాంధ్రకు మేము చెప్పగలిగిన కొరతలకంటె నెక్కువగానే స్త్రీల యాశయముల తెలిసియుంటచే, తమ సోదరీమణుల పురోభివృద్ధికై సర్వవిధములవారు పాటుబడి, వారిమన్ననలకు పాత్రులగుదురుగాక ! భగవంతుడే శాసనసభ్యరాంధ్ర సంఖ్య నింతకంటె వృద్ధిజేయుచు, వారిమూలమున యావద్భారత మహిళామండలికిని సౌకర్యములు జేకూర్చుగాక. వందేమాతరం!

'గృహలక్ష్మి'

శ్రీ దు. కృష్ణయ్యగారు

సర్వాంగసుందరముగనుండి మృదుమధుర వాక్కుల కాలవాలమై సరసతో గాంభీర్యముచే నొప్పుచు తోడిమానినీమణులయందు తేజోవంతమై దేశాభ్యుదయమునకు నిరంతర సేవ నొనర్చుచు మాతృదేశ ముక్తిహేతువై విరాజిల్లు కాంతామణియే గృహలక్ష్మి యనబడును. పై గుణసంపదలచే 'గృహలక్ష్మి' పత్రికారత్నములయందు ప్రతిభావంతముగ నుండుట వాచకలోక మెఱింగినదే. ఇట్టి స్వర్ణాక్షరములచే విరాజిల్లు పత్రికా పుత్రికారాజమును పఠించుటవలననైన మన నారీమణులు గృహలక్ష్ములై విరాజిల్లెదరుగాక యని యాశయము.

విద్యావ్యాప్తిలేనిది ఇట్టి కార్య మెప్పటికిని నెఱవేరజాలదు. ఏఇంట సూర్యుడు ప్రవేశింపడో ఆఇంట వైద్యుడు తప్పక ప్రవేశింపవలసియుండునను ఆంగ్లేయసూక్తి. ఆరోగ్యమునకు భాస్కరు డాధారమనుట హైందవ వైద్యసిద్ధాంతము. ఆరోగ్యమునకు సూర్యభగవాను డెట్లో సమస్త కల్యాణమునకును విద్య యట్టిదనుట సర్వజనవిదితము. విద్య విశ్వమునకు వెలుగు. అట్టి వెలుగులేనివారు కన్నులుండియు అంధులే. అన్ని సందేహములను విద్య మాన్పగలదు. కంటికి కనబడనిదానినిగూడ జూపెట్టునది విద్య. నదులు సముద్రమునుగూర్చి ప్రయాణ మొనర్చునట్లు మానవుడు నిరంతరము జ్ఞానాబ్ధిననుసరించి చనుచుండవలయునని యొక మహాపురుషుని ప్రబోధము. విద్య అమృతత్వమును గలిగించును. విద్య కోరినవరములను ప్రసాదింపగలదు. అందువలన మనము మన సోదరీమణుల విజ్ఞానవ్యాప్తికై పనిచేయనంత కాలము జరుగుచుండు ఎంతపనియు ఫలవంతము కానేరదు.

సహధర్మచారిణి యని పిలువబడు భార్య విద్యావిహీనయైయున్న అగృహమున కామె యెట్లు గృహలక్ష్మి కాగలదో విచారింప వీలులేదు. దీపకళికలేని గృహ మెట్లు భీతిహేతువో జ్ఞానకళికలేని కాంత కూడ యట్టిదే. అజ్ఞానము సర్వానర్థములకు మూలము. మూర్ఖతవలన సౌఖ్యశూన్యత సంప్రాప్తమగుచున్నది. శాంతములేక సౌఖ్యములేదని త్యాగరాయలు.

నేటి బాలికలే రేపు కాంతామణులై దేశకల్యాణమునకు ఆధారములగుచున్నారు గాన మహిళాప్రపంచమున విద్యావ్యాప్తికై చేయవలసిన పని యెంతేనికలదని విబుధులెఱుంగుదురు. బాలికలకుగూడ నిర్బంధవిద్యావిధానముండుట యావశ్యకము. బాలికాపాఠశాలలోని కన్యకామణులను జూచి యానందింపని మానవుడుండునా? విద్య నభ్యసించుటవలన శుభ్రత, దేహారోగ్యము, సుగుణసంపద, మైత్రి, దేశకల్యాణదాయకములగు తక్కుంగల గుణపరంపరలు బాలికలు పొందగలుగుచుండుట మనము గాంచుచుండియు బాలికలను జ్ఞానవంతులుగ జేయ సమకట్టకుండుట శోచనీయము. ప్రపంచమునందలి వివిధదేశ నారీమణు లెట్లు విద్యావ్యాప్తివలన అభివృద్ధినొందుచున్నారో మన నారీమణులు స్వయముగ నెఱిగినగాని విద్యయందు వారికి పట్టుదల కలుగదు. అందుచే జ్ఞానకళిక నొక్కొక్క బాలిక పొంద వీలొసంగుట మన కర్తవ్యము. విద్యావ్యాప్తి లేనప్పుడు పత్రికాప్రచారమాత్ర మేమి చేయగలదు? చదువచేతగానివానికి దివ్యశకట మొసగినట్లేయగును. మహిళాసమాజములు విరివిగ స్థాపింపబడవలయును. నిరంతరప్రబోధము

వారియందే కలుగవలయును. విద్య జన్మహక్కని వారు స్థాపించి ఫలిత మనుభవింపవలయును. దీనికి పురుషుని సానుభూతి యత్యవసరము. మహిళాభ్యుదయమునకై కంకణముకట్టుకొన్న 'గృహలక్ష్మి' ఇత్యాది పత్రికారాజములను ఒక్కొక్క బాలికా పాఠశాల, మహిళాసమాజము, గ్రంథాలయము ఆదరించుట ఆవశ్యకము. ఉన్న సహాయమును నిర్లక్ష్యమొనర్చి నారీమణుల విద్యావ్యాప్తికై పాటుపడక దేశకల్యాణమునకు స్త్రీలు వెన్నెముకవంటివారని మాత్రము యుపన్యాసపరంపరల నొసగుటవలన నేమి ప్రయోజనము? పసిపాపలపలుకు లెట్లు సర్వజనాదరణీయములో అట్లే మిగుల బాల్యావస్థలోనుండు ఈ మహిళాభ్యుదయ తత్వముగూడ సర్వజనాదరణీయమైనగాని మన దేశకల్యాణమునకు మార్గము మృగ్యము. విద్యావంతులలోగూడ బాలుర విద్యావిషయములో జూపు పట్టుదల బాలికలయం దగపడదు. బాలు దేనాడైనను వయోజనవిద్యాసంస్థ వలనగాని, గ్రంథాలయోద్యమమువలనగాని కొంత విద్యాగంధమును బొందవీలగునుగాని యుక్తవయను రాకమునుపే మన బాలికలకు మనము కొంత జ్ఞానభిక్ష యొసగకున్నచో వారు నిరంతరము అజ్ఞానమునందుండవలసినదే. అట్టి కాంతలు గృహలక్ష్ము లెన్నటికైన కాగలరా!

ప్రపంచచరిత్రలో వివిధదేశనారీమణు లెట్లు విద్యాప్రపంచమున నూత్నకళలచే విరాజిల్లుచున్నారో అట్లే మన మహిళామణులు విద్యాగంధముచే వెలసినప్పుడే గృహలక్ష్మి శబ్దము సార్థకము కాగలదు. నిరుత్సాహపడిన ప్రయోజనములేదు. ప్రయత్నము మానవునిది. ఫలమొసంగుట మాధవునిది యని గదా గీత ఘోషించుచున్నది. గీతాతత్వమును ప్రపంచమునకే బోధించిన మన దేశము కర్తవ్యవిమూఢతను బొందిన ఫలమేమి? కర్తవ్యమును మానితిమా పతితులగుచున్నామని గదా గీత యుద్ఘోషించుచున్నది. అట్టి అమృతవాక్యములను స్మరణయం దిడుకొని నారీమణుల శ్రేయోభివృద్ధికై పాటుపడి దేశాభ్యుదయమునకు తోడ్పడెదముగాక!

చింత

నవ్యవిజ్ఞానసముపార్జనమ్ము దుఃఖ
కారియగుగాని శాంతి నిక్కముగనున్న
సకలధనధాన్య సద్వస్తు సంచయంబు
గన నహంకారమునకు స్వాగతమొసంగు.
పరికై నను, కన్నులు గోరకించు
అంగసౌందర్యపటిమ యుత్సాహకరమె
గాని, చెడుపోకడల కవకాశమొసగు
సూక్ష్మదృష్టికి శాంతి ఎచ్చోటలేదు.
సృష్టిసౌందర్యరమ నుపాసించుటనగ
నీశ్వరోపాసనంబని యెంచికొనుచు
ప్రకృతిసౌందర్యమును గాంచిభావముగ్ధ
డగుచుగన్నులు మోడ్చినయపుడె శాంతి.
జీవముగలట్టి సృష్టివైచిత్ర్యములకు
మురిసి పులకితగాత్రుడై మోడ్పుగనుల
ప్రకృతినిర్మాతయగు పరబ్రహ్మశక్తి
కబ్బురంపడనదియ తత్త్వార్థమగును.
నాకు మానసికారాధనమ్ముకంటె
యీ యనంతప్రకృతిలోన నెచటనైన
శాంతిదంబైన పరమార్థసరణి లేదు
ప్రకృతిపరిశీలనము తత్త్వపరిచయంబు.
మధురతరమైన నవ్యసుమమ్ము రాలి
వికలముగనుండు శూన్యవల్లికయుపోలె
నలరుచుండెడి ప్రణయోపహతులకెచటి
శాంతి; హృదయమ్ముగలిగి యున్నంతదాక.
సృష్టిసౌందర్యరమ నుపాసించుకొనుచు
మైమరచి పూర్ణప్రణయసమాధినుండు
హృదయ మవ్యయశాంతిసంపదలలోన
ఎట్టియానందము ననుభవించుకొనునో?

గంటి కృష్ణవేణమ్మ.

సబితా దేవి

అధికళగానిమ్ము, లేక శాస్త్రముగా నిమ్ము మన ఆంధ్రులు చేయివేయుక విడువరు. ఏ ఉద్యమమునకైనా సరే, వెనుదీయరు. మంచిదే కాని "అంతయును తెలును" నను తలబిరుసుతనము మాత్రము మనలో గాఢముగను గూఢముగను నాటుకొన్నది. అది వేరుపురుగనిఎలుగము కాంబోలు! లేకున్న మనప్రయత్నములేల వ్యర్థమగును? మనలోనే ఎందరు కళానిధులు లేరు! వారిమాట ననుసరించి నడచుకొన్న మన పరిశ్రమ ఫలవంతము గాకపోవునా? వారి కళాకౌశలమును నోటికివచ్చినట్లు త్రిట్టతయారైతిమి. ఆచార్యుని సుబోధనపాత్ర నిర్వహణమును అరము చేసికోనక "మానసంరక్షణము"నకు "మానభంగము" గావించితిమి.

తప్ప త్రాగి, గుడ్లప్పచేసి, జుట్టు పీకుకొని, ఒడలెల్ల విఱచుకొని వికృతాట్టహాసమున ఓండ్రించలేదని కాఁబోలు మాధవపెద్దిగారు శిశుపాలపాత్రను చెడగొట్టిరని ఘోషించితిమి. కళానిధులలోనే కళసున్నయున్న మన కింక మంచిదినము లెక్కడిది?

ఇప్పటికైనా సరే మేలుకొంటిమా బాగుపడెదము. నేర్చుకోవలసినది సముద్రమంత కలదు. తలవని తలంపుగా పైకివచ్చిన... కుమారి "సునో, సునో"ను "చెలీ, చెలీ" అని కులికి కులికి అనుకరించినంత మాత్రముననే "శాంత ఆప్టే" అనిపించుకోగలదా? ఏమో మీరే చెప్పవలెను. పనికిమాలిన రాగము గొంతులకొలఁది తీసి మనల విసుగెత్తింపవచ్చును; చెమట కాల్వలుగట్ట, రంగస్థలముమీద దొమ్మరాట నెంతకష్టపడియైన నాడవచ్చును; అనవసరముగా గొంతు చించుకొని ఎంత బిగ్గరగనైన అఱచి పసిపిల్లల భయపెట్టవచ్చును; ఉత్సవ విగ్రహములవలె సాలంకార సౌందర్యమెంతైన నుండవచ్చును; కాని నటుఁడు (స్త్రీలింగము గతి మాత్రమో?) కాఁదలఁచుట కల్ల.

హిందూస్థానీయులేమి, వంగీయులేమి, మహారాష్ట్రులేమి, కడకు కన్నడులేమి- మనకు కావలసినంత నేర్పఁగలరు. తెలియనిది తెలుసుకొనుట శ్రేయముగదా! కనుక మనము విద్యార్థులమని ఒప్పుకొని "ఓనమా"లు దిద్దుకొందము. ఇందు తప్పేమున్నది?

హిందీటాకీలలో "ఇది బాగుగలేదు" అని చెప్పుటంతో కష్టము. అన్నియును ప్రశంసనీయములే. కొన్ని ఖండాంతరములఁ గూడ మాపులేని కీర్తి గాంచినవి. దీనికి కారణము లేకపోలేదు. మానవుఁడూహింపలేనివి - అసహజములునగు సన్నివేశములకు బొత్తిగా తావుండని సాంఘిక చిత్రములపైనే హిందూస్థానీయుల దృష్టి. వారికి కళ యున్నప్రాణము. కడుపుకోసమై దానిని నాశము చేయరు. డైరెక్టరులు సమర్థులు. ఉత్తమ నటీనటులనే ప్రోత్సహింతురు. పాత్రమునకు తగిన రూపము, రూపమునకు మెఱుఁగుపెట్టు ఉచ్చారణ, ఉచ్చారణకు జీవము పోయు భావప్రకటన, భావప్రకటనకు అనివార్యమైన సంగీతము—వీనిలో నేది లేకున్నను నటునిగాని నటినిగాని సినిమారంగము త్రొక్కనీయరు. కనుకనే వారి ఫిల్ములు జేజేలందుచున్నవి.

హిందీ సినిమాతారలలో గణింపదగినవారు పెక్కురుగలరు. మొదటిరకపు వారిలో మొదటిదనదగినది సవితాదేవి. నేనుచూచిన నటీమణులలో—నే నెందఱినో చూడలేదు—దేవికారాణి మాత్రమే ఈమె కన్నిట (ఒక్క సౌందర్యమున తప్ప) సరియుద్ది.

సవితాదేవి సౌందర్యమున నొక ప్రత్యేకత కలదు. కన్నతల్లి మొగమ్మున కాయు పండు వెన్నలకు ఈమె ముఖమున కఱవులేదు. ఈమెను చూచినప్పుడు అది ఏదో ఒక మాటకందని భక్తి మనలో కుదురును. మన ఎఱుక లేకయే చేతులెత్తి నమస్కరింతుము. ఆచూపులో — ఆ చిఱునవ్వులో ఇమిడి

యుండు భావమునకు పేజీలకొలఁది వ్యాఖ్య వ్రాయవచ్చును. ఈమె కమ్మని పలుకులలో ప్రాణముకలదు. హిందీలో "అ, ఆ"లు కూడ తెలియని నేను ఈమె మాటలు, ఉచ్చారణ విన్నప్పుడు "ఇది తెలుఁగా ఏమి" అని నోరుతెఱచి ఆశ్చర్యపడితిని.

సహజముగ భావములను ప్రకటింపలేకున్న సంగీతమే శరణ్యము కనుకనే ఈమె సాధారణముగ పాడదు. భావమునకు తగిన రాగమున, సన్నివేశమునకు తగినపాట నెప్పుడో ఒక్కసారి పాడును. అది హృదయమునకు తాకును. శ్రోతలు కైపెక్కి తైతెక్కలాడ వలసినదే! ఈమె గానమున ఇంకొక అపూర్వశక్తిగలదు. అచేతనములకు ప్రాణముపోయుట, చేతనములను శిలలుగా మార్చుట. ఇంకేందుకు? ఈమె అమృత వార్ధిలోని తరంగమాలికలు పూవులకు ప్రేమరసముగ్గు పోసినవి! పోయుచున్నవి!!

భావద్యోతకమైన అభినయము ఈమె పెట్టినభిక్ష. జీవన్‌లతచూడుడు.

ఒకయువతి జీవనుని తండ్రినికాల్చి చంపును. నేరము తనపై మోపబడుననివెఱచి, "జీవనుఁడు తన తండ్రిని కాల్చిచంపెనని" పోలీసుకు కంప్లెయింటిచ్చును. జీవనుఁడు, (మోతీలాల్) లత(సవితాదేవి) ప్రేమఁగుఱ్ఱి బడి మెత్తుకొనుచుందురు. పోలీసువారు వచ్చి జీవనునిచేతులకు సంకెలలు తగిలింతురు. అన్యాయముగా శృంఖలాబద్ధహస్తుడైన తన ప్రేమమూర్తిని లత చూచినది. ఇట్టి సమయమున ఆమె దుఃఖించుట ముమ్మాటికి తగదు. చీరచింపికొనుచు వెండ్రుకలు విరియబోసికొనుచు గయ్యాళి వలె ఏడ్చి సవితాదేవి "తూ"యనిపించుకొనునా? పొరలుకొనివచ్చు శోకమును వెలిగ్రక్కుట నిష్ప్రయోజనమని తెలిసికొని జీవనుని రక్షించు నుపాయ మూహించును; ఏదియును తట్టదు అప్పుడు గద్గదస్వరముతో "స్వామీ, మేరిజీవన్ నిర్దోష్ హై"అని పోలీసువారి కాళ్లపైఁబడి బతిమాలుకొనును. ఆమె ముఖమును చూడుడు. అమాయకపు హృదయమున బద్ధలైన అగ్నిపర్వతముల దృశ్యములనన్నిటిని అద్దమునందువలె చూపించు నాకన్నులు—"జీవనుఁడేమి గతి పట్టునో" అనుభీతితో కూడికొనిన ఆత్రమును ప్రకటించు నాముఖము చూచినప్పుడు, గుండె కలవాఁడు కంట తడిపెట్టవలసినదే! ఆతడబడుమాటలు మన మనస్సును ఎంత ఊపలేదు? "అయ్యో"అని మన మన్ని మాఱులనలేదు? కనుకనే "భావద్యోతకమైన అభినయము సవితాదేవి పెట్టినభిక్ష"అంటిని. ఈ మహాశక్తి సామాన్యులందు శూన్యము.

పాశ్చాత్త్యులకుఁగూడ ఆదర్శప్రాయ కాఁగల భారతీయ నటీమణి ఈమె ఒక్కతే అని తప్పెటవేయగలను. ఒకప్పుడు ఈమె మనదేశమునకు గొప్పపేరు తేఁగలదు. ఉత్తమ నటీమణులకు ఉదాహరణము కాఁగలదు. మనస్సులందు వానకారు మెఱుపు వలె తళుక్కనమెఱసిపోక, పరంజ్యోతివలె ఎప్పటికిని వెలుఁగుచుండఁగలదు" అని నా అంతఃకరణము ధ్వనించుచున్నది. మీరేమందురో?

అ. సీతారాముఁడు.

తప్ప త్రాగి, గుడ్లెఱ్ఱచేసి, జుట్టుపీకుకొని, బడలెల్ల విఱచుకొని వికృతాట్టహాసమున ఓంఢ్రించలేదని కాఁబోలు మాధవపెద్దిగారు శిశుపాలపాత్రము చెడగొట్టిరని ఘోషించితిమి. కళానిధులలోనే కళసున్నయన్న మన కింక మంచిదినము లెక్కడివి?

ఇప్పటికైనా సరే మేలుకొంటిమా బాగుపడెదము. నేర్పుకోవలసినది సముద్రమంత కలదు. తలవని తలంపుగా పైకివచ్చిన... కుమారి "సునో, సునో"ను "చలీ, చలీ" అని కులికి కులికి అనుకరించినంత మాత్రమున నే "శాంత అప్టే" అనిపించుకోగలదా? ఏమో మీరే చెప్పవలెను. పనికిమాలిన రాగము గంటలకొలఁది తీసి మనల విసుగెత్తింపవచ్చును; చెమట కాల్వలుగట్ట, రంగస్థలముమీఁద దొమ్మరాట నెంతకష్టపడియైన నాడవచ్చును; అనవసరముగా గొంతు చించుకొని ఎంత బిగ్గరగనైన అఱచి పసిపిల్లల భయపెట్టవచ్చును; ఉత్సవ విగ్రహములవలె సాలంకార సౌందర్య మెంతైన నుండవచ్చును; కాని నటుఁడు (స్త్రీలింగము గతి మాత్రమో?) కాఁదలఁచుట కల్ల.

హిందూస్థానీయులేమి, వంగీయులేమి, మహారాష్ట్రులేమి, కడకు కన్నడులేమి-మనకు కావలసినంత నేర్పఁగలరు. తెలియనిది తెలుసుకొనుట శ్రేయముగదా! కనుక మనము విద్యార్థులమని ఒప్పుకొని "ఓన మా"లు దిద్దుకొందము. ఇందు తప్పేమున్నది?

హిందీటాకీలలో "ఇది బాగుగలేదు" అని చెప్పుటెంతో కష్టము. అన్నియును ప్రశంసనీయములే. కొన్ని ఖండాంతరములం కూడ మాపులేని కీర్తి గాంచినవి. దీనికి కారణము లేకపోలేదు. మానవుఁడూహింపలేనివి - అసహజములునగు సన్నివేశములకు బొత్తిగా తావుండని సాంఘిక చిత్రములపై నే హిందూస్థానీయుల దృష్టి. వారికి కళ యన్న ప్రాణము. కడుపుకోసమై దానిని నాశము చేయరు డైరెక్టరులు సమర్థులు. ఉత్తమ నటీనటులనే ప్రోత్సహింతురు. పాత్రమునకు తగిన రూపము, రూపమునకు మెఱుఁగుపెట్టు ఉచ్చారణ, ఉచ్చారణకు జీవముపోయు భావప్రకటన, భావప్రకటనకు అనివార్యమైన సంగీతము_వీనిలో నేది లేకున్నను నటునిగాని నటినిగాని సినిమారంగము త్రొక్కనీయరు. కనుకనే వారి ఫిల్ములు జేజేలందుచున్నవి.

హిందీ సినిమాతారలలో గణింపదగిన వారు పెక్కురుగలరు. మొదటిరకపు వారిలో మొదటిదనదగినది సవితాదేవి. నేను చూచిన నటీమణులలో_నే నెందఱినో చూడలేదు_దేవికారాణి మాత్రమే ఈమె కన్నిట (ఒక్క సౌందర్యమున తప్ప) సరియుద్ది.

సవితాదేవి సౌందర్యమున నొక ప్రత్యేకత కలదు. కన్నతల్లి మొగమ్మున కాయు పండు వెన్నెలకు ఈమె ముఖమున కఱవులేదు. ఈమెను చూచినప్పుడు అది ఏదో ఒక మాటకందని భక్తి మనలో కుదురును. మన ఎఱుక లేకయే చేతులెత్తి నమస్కరింతుము. ఆచూపులో_ఆ చిఱునవ్వులో ఇమిడి

తోటపని

శ్రీ చిలకర్రి లక్ష్మణాచారి, బి.ఎ., బి.యస్‌సి.

మన దేశమునకు సౌభాగ్యమొసగుటకు స్త్రీ పురుషులకు సమానబాధ్యత కలదనుటకు సందేహము లేదు. స్త్రీలకు నిజమైన పట్టుదలయు స్వదేశోద్యమము నందాసక్తియు కలిగి దానిని ఆచరణలో పెట్టునెడల మన భారతదేశము నివసించుటకు స్వర్గతుల్యమగునని చెప్పనవసరము లేదు. విదేశవ్యామోహము వీడి మన దేశములో పండిన సస్యములనే యారగించుచు మన దేశములోని పరిశ్రమలన్నిటిని త్రికరణశుద్ధిగా నాదరించునప్పుడు మన దేశము యితర దేశములకన్న సౌఖ్యదాయకమై మన్ననల నందగలదనుటలో నతిశయోక్తి లేదు. మనము టర్కీ, స్పెయిను మొదలగు విదేశములలో స్త్రీలు సైనికశిక్ష నేర్చి దేశసంరక్షణార్థము పురుషులకు పైయుంజవేయుచు స్వదేశాభిమానమును గాపాడుకొనుచున్నట్లు వినుచున్నాము. ఇట్టిసమయములో భారతస్త్రీలు నడుముగట్టి పనిచేసినచో గృహసౌభాగ్యమునకు ప్రథమసోపానమగు ధనార్జనము చేయగలరనుటలో సందేహము లేదు. ధనమార్జించుటకు పురుషులకువలెనే స్త్రీలుకూడ కాయకష్టములకోర్చి పనిచేసి ధనమార్జించుట పురుషులపనియేయని యూరకొనక గౌరవభంగమని తలపక స్త్రీలకు వర్తకము నేద్యము అని యభిమానపడక తీరిక కాలమును వ్యర్థము చేయక సౌఖ్యదాయకముగను ధనము సంపాదించుకొనుటకు వీలుగను చేసికొనవచ్చును. స్త్రీలు కేవలము వంటచేయుటకు పతిపూజచేయుటకు వ్రతములు చేయుటకే కాదు. వారి జీవితాభిప్రాయములు గొప్పవని తెలిసికొనవలెను. వారికికూడ పురుషులవలె స్వతంత్రజీవనము చేయుట కధికారము కలదు. భర్తలు సంపాదించుచుండగా స్త్రీలు యెందుకు పనిచేయవలెనాయని గర్వించుటతగదు.

నేను వ్రాయబోవునది మిగులనుపయోగమైనట్టియు అనుదినమును పనిని కల్పించునట్టిదియు, ధనమార్జించుటకు వీలైనట్టిదియు యెంతకష్టపడిన నంత లభించునట్టిదియు నగు తోటపని. తోటపనికదాయని నిరసన భావనముతో చూచుట తప్పు. పాడిపంటలకు పుట్టినిల్లయ్యును ప్రస్తుతము మన దేశము విదేశములకన్న ఆవిషయములోనే లోకువగుట మిక్కిలి శోచనీయము.

తోటపనికి మన దేశము అన్నివిధములుగా తగియున్నది. మనకు వలయునంత నీరు, భూమి తప్ప మరేవిధమైన ఖనిజసంపదయు లేదు. అందువలన శాస్త్రీయుక్తమగు వ్యవసాయములో నొక శాఖయగు తోటపనిని చేసి స్త్రీలుకూడ ధనమును కూర్పవగును. ఇంచుమించు రెండువందల చతురపుగజముల యింటి పెరడుగల ప్రతివారును తోటపని చేయవచ్చును. పెరడు నలుచదరముగనుండి చుట్టును దొంగలు, పశువులు లోనికి చొరుటకు వీలులేకుండా గోడగాని, కంచెగాని, ముళ్లయినుపతీగగాని యుండవలెను. నీరు అన్నివైపులకును పారుటకు వీలగుచోట నూయి, తేలికయగు యేతాము యుండుట మంచిది. తేలికయగు గట్టిపారయు, చిన్నగునపమును, కుర్పికయు అంట్లుకట్టుటకు క్రింద నుదహరింపబడిన పనిముట్లును కావలెను.

తోటభూమిని రెండు భాగములుగా చేసి పుష్పముల మొక్కల మడిని నీటివసతికి దగ్గరగాను ఫలవృక్షములను కొంచెము దూరముగా నుండునట్లు చేయవలెను. తోటకమూల గజమున్నర చతురమును, ఒకనిలువు (సుమారు రెండు గజములు) లోతునుగల యెరువు గోయిని తీయవలెను. తోటమట్టిలో కొంచెము యినుకపాలు యెక్కువగానుండవలెను. వర్షము అధికముగా కురిసినపుడు నీరు నిలువయుండక యింకిపోవుటకు వీలుగానుండవలెను. అంతియే కాని తోటలోని మట్టి ఆవలకు కొట్టుకొనిపోగూడదు. అందు

వలన నేల గుల్లగానుండి లేతమొక్కల వేళ్లు త్వరగా లోనికి ప్రవేశించుటకును, సులభముగా త్రవ్వుటకు వీలుగానుండును.

మొదట మట్టిని పారతోగాని, గునపముతోగాని, ఆరేడంగుళముల లోతువరకును త్రవ్వి మట్టిబెడ్డలను పొడిగా చేయవలెను. అందువలన మన్నితేమగు మొక్కల వేళ్లు లోనికి సులభముగా ప్రవేశించుటకును, మనము వేసెడి యెరువులోని సారము సులభముగా లోనికి ప్రవేశించుటకును వేళ్లకు కావలసినంత గాలి దొరకుటకును, భూమిలోనున్న నీరు పైకి ఆవిరిరూపముగా పోకుండుటకును, కలుపుమొక్కలను (weeds) నిర్మూలము చేయుటకును వీలగును.

తోటపనికి యెరువు మిక్కిలి అవసరము. మనము పెంటయని నిరసనభావముతో చూచుదానిలో అమూల్యమగు వృక్షాహారమున్నదని తెలిసికొనవలెను. మనము అనుదినమును పశువుల పేడను పిడకలుగా చేసి కాల్చివేయుచున్నాము. దానివలన నష్టము యింతంతని చెప్ప నలవిగాదు. మొక్కలకు పనికివచ్చునట్టియు భూమిలో కొరతగునట్టిదియు భాస్వరము (phosphorus), పొటాషు (potash), నత్రజని (nitrogen) యీ పెంటలోనున్నవి. భూమిని మెత్తగాను సారవంతముగాను చేయు కుళ్లు పదార్థము (humus) దీనిలోనున్నది. దీని విలువ తెలియక పిడకలుగాచేసి కాల్చివేయుట దరిద్రమునకు వడికట్టుటయేయని తెలుసుకొనవలెను. పశువుల పేడను మూత్రమును మిక్కిలి జాగ్రత్తతో యెరువు గోతిలో వేయుచుండవలెను. ఆగోయిలో ఇండ్లు వూడ్చుకొనిన పెంటయు, పచ్చియాకులను వేసినయెడల అదికూడ మొక్కలకు ప్రయోజనమగు ఆహారపదార్థముగా మారును. పశువులమూత్రమును యెరువు గోతిలోనికి పోవునట్లుగా కాలువచేసికొనుట మంచిది. కలుపు మొక్కలను ఆ గోతిలోవైచి యెరువుగా మార్చుకొనవచ్చును. పశువులు లేనిచో పెంటనుకలుపు మొక్కలను, పచ్చియాకులను యెరువుగోతిలోవైచి యెముకలపొడినిగాని (bone-meal) అమోనియా పిండిని (Sulphate of Amonia)గాని చేర్చి నీళ్లుచల్లి దానిని కుళ్లునట్లుగా చేసినయెడల అదికూడ పశువుల పెంటవలెనే పనిచేయును. అంతియేగాక పాత మన్ను పాతగోడలనుండి రాలెడు చౌడు, ఎండిన చెరువులలో నుపరిభాగముననుండు మట్టియు (Tank-silt) ఆ కుళ్లు (humus) ఎక్కువగానుండు మన్నును మిక్కిలి జాగ్రత్తతో దాచి యెరువుగా నుపయోగించవచ్చును.

మనము సులభముగా పండించుటకు వీలగునట్టియు బజారులో త్వరగా ఖర్చగునట్టియు యెక్కువగా ఫలసాయము నిచ్చునట్టియు, అందరికిని హితమగునట్టియు పండ్లు పుష్పముల మొక్కలను వేసికొని తల్లిచెట్లుగా పరిగణింపవలెను. మనము ఫలసాయముతో తృప్తినొందక అంట్లుకట్టుట, అంట్లుత్రొక్కుట నేర్చుకొన్నయెడల వానివలన మంచిలాభ మొందవచ్చును. కనుక ఫలవృక్షముల నంట్లుకట్టుట, పూచెట్ల నంటుత్రొక్కుట స్త్రీలు ముఖ్యముగా నేర్చుకొనవలసిన విషయములు. ఆవృక్షములకు పురుగులు, చీడలు, బూజుతెగుళ్లు రాకుండానుండునట్లు చేసికొనుటకుకూడా తగిన యుపాయములను నేర్చుకొనవలెను.

మనము పెరటిలో వేసికొను ఫలవృక్షములు విస్తారముగా ఫలించుచు మంచిరుచిని కలిగియుండవలెను. వాటినుండి మనము ఫలసాయము నొందుటయేగాక, అంట్లుకూడ కట్టవలెను. కనుక అవి యన్నివిధముల శ్రేష్ఠమైనవిగా యుండవలెను. మనము స్వయముగా మంచిచెట్లదగ్గరకుపోయి పరీక్షించి అంట్లు కట్టించి తెచ్చుకొనవలెను. లేదా వ్యవసాయశాఖవారి నడిగి మంచి అంట్లు యెక్కడ లభించునో తెలిసికొని కొంచము యెక్కువ వ్యయమయినను ప్రశస్తమైనవి తెచ్చుకొనవలెను. మనము మంచి ఫలసాయ మనుభవించుటకు అంట్లు కట్టినయెడల త్వరలో ఖర్చగు

ననియు, అందరికి అనుదినము అవశ్యకమగునవియు అగు నిమ్మ బత్తాయి, నారింజ, దబ్బ, ద్రాక్ష, సపోటా మొదలగు మొక్కలలో మంచివి అయిదారు మొక్కలను, మొక్కకును మొక్కకును మధ్య ఇరువది మొదలు యిరువదియైదు అడుగులుండునట్లు, నాటింపవలెను. నాల్గవయేటనుండి ఫలసాయమునను భవించుటకును, ఎనిమిదవయేటనుండి అంట్లుకట్టుటకును వీలగును.

అంట్లు త్రొక్కుట:—ఇది సాధారణముగా పువ్వుల మొక్కలను వ్యాపింపచేయుటకు సులభమైన మంచిపద్ధతి. మొక్కయొక్క కొమ్మలను భూమి సమీపమునకు తీసికొని రాబడుటకు వీలుగానుండు మొక్కలకు యీపద్ధతి మంచిది. అంట్లు త్రొక్కుట చిన్నకుండీలలో చేయుట మంచిది. కుండీలలో అంట్లు త్రొక్కినయెడల వేళ్లకు ప్రమాదము రాకుండా ఒకచోటనుండి మరియొకచోటునకు తీసికొనిపోవుటకును, వేళ్లకు ప్రమాదము రాకుండ నాటుటకును వీలగును. కొమ్మలు చాలపొడుగుగానున్నయెడల ఒక కొమ్మలోనే మూడు నాలుగు అంట్లు కట్టవచ్చును. మొక్క కొమ్మను క్రిందికి విరిగిపోకుండా బాగుగా వంచి భూమిలోనికిగాని, లేక సారవంతమయిన మట్టియున్న మట్టికుండీలోనికిగాని వంచవలెను. కొమ్మను కుండీలోనికి వంచి వంపు బాగుగా వచ్చువరకును, అనగా ఒకటి రెండు దినములు ఆ కొమ్మనువంచి ఆ వంపుపైన మట్టిలో కప్పి దానిపై బరువైన రాతితో నొక్కియుంచవలెను. రెండు దినములైన తరువాత మెల్లగా ఆబరువును, మట్టిని తీసివేసినయెడల ఆ కొమ్మకు సరియైన వంపువచ్చును. వంపు బాగుగా తిరిగియున్న స్థలమునందు పదునైన చాకుతో ఆ కొమ్మలో క్రిందిభాగమున సుమారు సగము భాగము వరకును కోసి, అచ్చటినుండి ఇరువైపులకును సుమారు ఒక అంగుళమువరకును చీల్చవలెను. చీల్చిన భాగములు మరల మూసికొనిపోకుండా చిన్న గులకరాళ్లను రెండింటిని ఆ వేళ్లమధ్య నుంచవలెను. ఆ తెరచికొనియున్న స్థలమునందు కుండీలోని మట్టితోగాని, యిటికపొడుముతోగాని నింపి మరల దానిని జాగ్రత్తగా చీల్చబడిన భాగమువద్ద విరిగిపోకుండా సరిగా మొదటనున్నంత వంపులోనే మరల భూమిలోనికిగాని, కుండీలోనికిగాని అమర్చి మట్టిచేపూడ్చిన ఒక బరువైనరాయిని ఆ వంపుపైని పెట్టియుంచవలెను. కొమ్మను ఎంతమాత్రమును కదలనీయకూడదు. తరచునీటిని జల్లుచు మట్టిని తడిగానుంచవలెను. నీటిని యెక్కువగాపోసి మట్టిని కదలనీయకూడదు. క్రమముగా ఆ పోసిన స్థలమునుండి వేళ్లు బయలుదేరి మట్టియొక్క ఉపరిభాగమునకు వచ్చును. అపుడు తల్లిచెట్టునుండి పదునైనకత్తితో తల్లిచెట్టువైపునకుండు కొమ్మను వంపునకు రెండు మూడంగుళముల దూరములో సగమువరకు కోయవలెను. సాధారణముగా వేళ్లు బయటకు కన్పించు మొక్కలలో ఆకులు వాడిపోవు. వేళ్లు కనుపించనియెడల ఆకులు వాడినయెడల మరికొన్ని రోజులుంచవలయునని తెలియును. ఆకులు వాడిపోకుండా యుండినపుడు కొమ్మను పూర్తిగా కోయవచ్చును. ఆకులు వాడినయెడల కోయకూడదు.

ఈ అంట్లు త్రొక్కునపుడు ముఖ్యముగా అంటు త్రొక్కు కొమ్మ మిక్కిలి లేతగాగాని, మిక్కిలి ముదురుగాగాని యుండకూడదు. నడిమివయస్సు కలిగి త్వరితముగా చిగుళ్లను పెట్టుకొమ్మను చిటికెన వ్రేలంత కైవారము కలిగినచోట అంటుత్రొక్కుట మంచిది.

గృహలక్ష్మీ గౌరవము

శ్రీ కవిభూషణ - శతావధాని - విద్వాన్ - దోమా వేంకటస్వామిగుప్తగారు

మ॥ అహరాఽఽరంభములందు లేచియు నమస్యన్ భర్తకుం జల్పి, లో
నహమున్ వీడిన నిర్మలత్వమున గేహశ్రీసమీహామతిన్
గృహసంశోధనఁ జేసి, శుద్ధ యయి, లక్ష్మీదేవి నాఁదోఁచు త
ద్గృహలక్ష్మీమణికిన్ నమస్కృతులు గావింతున్ సభక్తిన్ మదిన్.

మ॥ ఇహమందుం బరమందు సౌఖ్యమును హాయిం దా నొగిం గాంచ న
న్వహ మింటన్ గల పెద్దపిన్నలకు సర్వాంగా సపర్యాఽఽదు లు
త్సహనోదంచితరీతి నేర్పడఁగ నత్యంతంబుగాఁ జేయు త
ద్గృహలక్ష్మీమణికిన్ నమస్కృతులు గావింతున్ సభక్తిన్ మదిన్.

మ॥ సుహృదంచద్గతి వంటవార్పులను నెంతే శ్రద్ధమైఁ జల్పియున్
గృహముం జేరు నతిథ్యనీకమును నర్థిన్ భర్తనున్ దక్క వా
రి హసద్వక్త్రిత భుక్తితృప్తులను సారెం జేయు పుణ్యాబ్ధియౌ
గృహలక్ష్మీమణికిన్ నమస్కృతులు గావింతున్ సభక్తిన్ మదిన్.

మ॥ అహమా? లేదు; మనంబునన్ రుషయొ? యావంతేనియున్ గాన రా
దిహమందుం బరమందునుం బతిముదంబే కోరుచున్ భర్తదా
గృహ మింకన్ సకలోర్వి మేలు గన హృద్వీథిన్ గడుం గోరు త
ద్గృహలక్ష్మీమణికిన్ నమస్కృతులు గావింతున్ సభక్తిన్ మదిన్.

మ॥ మొహరీ లిచ్చిన, నవ్వ గైకొనిన, రూపున్ గల్గినన్, లేకయు
న్న, హారిన్మానితకీర్తిమైనను, యశోనైచ్యాధ్యుఁ డైనన్ - బతిన్
నృహారిం జల్పియు జన్మజన్మముల నర్థిన్ గొల్వఁగాఁ బూను త
ద్గృహలక్ష్మీమణికిన్ నమస్కృతులఁ గావింతున్ సభక్తిన్ మదిన్.

మ॥ బహుజన్మార్జిత పుణ్యలబ్ధ విభుతాభ్రాజన్నరేంద్రుల్ తపో
మహిమానూనులు మానిసత్తములు నేమాన్యాశయోదార న
న్వహమున్ లోఁ దలపోసి ధన్యు లగు వా - రాయా శుభశ్రీలస
ద్గృహలక్ష్మీమణికిన్ నమస్కృతులఁ గావింతున్ సభక్తిన్ మదిన్.

మేఘసందేశము *

శ్రీ జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు

కవిత్వమునకు ముఖ్యముగ నక్కరైనది భావనాశక్తి. కల్పనమనుడు, సృష్టియనుడు ఈ యద్భుతశక్తి నుండియే యుద్భవించును. దీని కతననే కవికానని తావులను కాంచును. సౌందర్యాన్వేషియై, అపూర్వ భావవిభూతిని పడసి, సాహితీచక్రవర్తియై యుగములకును, మహాయుగములకును దాని నీత దప్పనగును.

కవిమానసమున సుధాకలశమున్నది; కవిస్వాంతము సౌందర్యసందీప్తమైనది. ఇది దేనిపై ప్రాలినను, అది యందచందముల నిధానమై, యమృతజీవియై వెలయును. కావున కవితాసామ్రాజ్యమున దుల్లిపడు జడములును ప్రాణప్రదీప్తములై, బహుళమానసములను రంజింపును. మాంత్రికుని చేతికఱ్ఱ మెట్టిదో, పరుసవేది యెట్టిదో, Philosopher's Stone ఎట్టిదో, Alchemy ఎట్టిదో కవిభావమును అట్టిదే!

"Full many a glorious morning have I seen
Flatter the mountain-tops with sovereign eye,
Kissing with golden face the meadows green,
Gilding pale streams with heavenly alchemy."

అనికదా షేక్స్పియరు మహాకవి వచించినాడు. ఈతడనిన "Heavenly alchemy" ఈతని స్వాంతమునకు సంబంధించినది సుడీ! వెలవెలబారిన వెల్లువలను రంగారు బంగారు నీరముచే నింపునది కవిమానసమే! ఇది సోకిన కట్టెపుల్ల కుసుమవిలసితమగును. షేక్స్పియరు దుమ్మునుచేబూని, బంగారుపాడి జేసినాడు. బూడిదను చేబట్టి కాళిదాసు పుప్పొడి గావించినాడు. ప్రపంచసారస్వతమును వెదకితిమేని ఎన్నేని దృష్టాంతములు దృగ్గోచరమగును.

కడలిలోని నీరు ఎండవేడిమికి క్రాగి, యావిరియై, మేఘమగునని భౌతికశాస్త్రవేత్త తెలుపును. ఈ యావిరిగడ్డకు వాయువునోసి, గంభీరభావబంధురము జేసి, సర్వాంగసుందరము గావించునది కవిహృదయము. కావుననే కదా షెల్లీ మహాకవి సృష్టించిన జలదము ("The nursling of the sky.")

"I pass through the pores of the ocean and shores;
I change, but *I cannot die*."

అని వచించినది.

భావనాశక్తియందు భారతీయు డద్వితీయుడు. ఈ శక్తియందు ప్రపంచసారస్వతమున (చరిత్రయుగమున) నగ్రస్థానమున తేజరిల్లు వాడు కాళిదాసు. షెల్లీ శక్తికంటె ఈతని శక్తి పెక్కుమడుంగు లధికమైనది. షెల్లీ సృష్టించిన ఘనుడు యాత్రికుడు కాడు. అద్భుతభావరాజి నాత్మహృది నిడికొని ప్రణయసందేశమును గైకొనిన యాత్రికుడు కాళిదాసు సృష్టించిన ఘనుడే! ఈ దూతపథమును భారతమహాకవి ప్రణయప్లావిత మొనరించి, పాఠకుల నాతెరువున నిలిపి వారి మేనులందు బులకలు జేసినాడు. విజానుభవములను విద్యుత్ప్రవాహమువలె పఠితలహృదయములం దుప్పొంగజేయుట కవిగుణములందు ఘనతరమైనది. కవిసంపర్క మెట్టిదో పరికించితిరా? కవిభావమహత్త్వ మెట్టిదో యోచించితిరా? పాఠకలోకము నిది రసవారిధియందు,—ఆనందార్ణవమున ముంచివేయుననుటకు కాళిదాసు "మేఘసందేశము" తార్కాణముకదా!

ఆసియాఖండమందలి యనేక రచయితలకు నిది మేలుబంతియైనది. లెక్కలేని యనుకరణములును, అనుసరణములును, అనువాదములును తలసూపినవి. చూడుడు: పవనదూత, కృష్ణపదాంకదూత, కోకిలసందేశ, భ్రమరదూత, చంద్రదూత, చాతకసందేశ, భ్రమరసందేశ, శుకసందేశ (త్రివేణి యను నొక దాక్షిణాత్యస్త్రీ రచించినది) పికదూత, భక్తిదూతి, పికసందేశ, భృంగసందేశ, మధురోక్తసందేశ, మనో

* ఆంధ్రీకృతము. కర్త శ్రీ మాడభూషి-మఠం-వేంకటాచార్యులుగారు, ప్లీడరు, తిరుపతి. వెల 8 అణాలు.

దూత, మయూరదూతిక, మనోదూతిక, మయూర సందేశ, మారుతసందేశ, మేఘప్రతిసందేశ (ఒక మైసూరువాసి రచించినది) పవనదూత, సిద్ధదూత, వాతదూత, విప్రసందేశ, శుకదూత, శుకసందేశ (లక్ష్మీదాసను కేరళకవి రచించినది), పికదూత (అవధూతరామ విరచితము) కుథసందేశ, హంసదూత (రఘునాథదాస విరచితము), హృదయదూత (హరిహరభట్ట విరచితము) చక్రవాకదూత, కాకసందేశ, గరుడసందేశ మున్నగునవి. హిందువులును, జైనులును, సింహళవాసులును, టిబెట్టువాసులును కూడ నీ యనుకరణమున పాల్గొనిరి. కొందఱి గ్రంథము లొకే పేరున బరగినవి.

ప్రతిభాప్రదీప్త గ్రంథములను పఠించియు, అనుకరించియు, అనుసరించియు, అనువదించియు రచయిత లాత్మహృదయములందలి ప్రతిభాద్యుతిని గుర్తింతురు. పదపడి సహజశక్తిని, స్వతంత్రశక్తిని ప్రదర్శింపజాలుదురు.

ఆంధ్రకవులలో ముఖ్యులకు "కాళిదాసు కబ్బములు క్రొత్తలు కావు."

మహాకవుల రచనల ననువదించుతఱి మాటలబట్టి ప్రేలాడిన, లాభములేదు. మాటలో పదునాలుగు భావభువనము లుండవచ్చును. ఉపాసనమం దాఱి తేఱిన వ్యక్తికే భావబ్రహ్మాండము మానసగోచర మగును. పుష్పమునుజూచి అందలి మరందప్రవాహమున (మానససరోవరమున ముదమునమునుగు కలహంసవలె) మునిగి, మఱియు, మనసొకటి; పూవుపై వ్రాలనొల్లని మానసమొకటి. ఆనందమున మునిగిమునిగి, సంపూర్ణముగ నాత్మానుభవమునంది యుండినమానసమే యానందమును వ్యక్తీకరింపగలదు. భ్రమరఝంకృతు లేల మధురముగనుండును? మానవహృదయమున మునుగీతనీది, అందలి తేనెలనల్లన దన గుండెయండెలోనికి ఛాతించుటచేఁగదా? కవిభావమున మునుంగునంచ కాగలుగునాతఁడే సుందరదృశ్యమును ప్రదర్శింపగలడు.

అక్షరములను రేకలందు ప్రవేశించి, యందలి భావమరందమును తనివారగ్రోలజాలు తుమ్మెద కాగలవాఁడే మంజులాలాపనము గావింపగలఁడు. అనుభవసామర్థ్యముగల హృదయములేనివాఁ డిట్టి షట్పదము కాలేడు. ఇతడు భావోపాసకుడనుట తప్పు. శబ్దజాలమందు సాముచేయువాడని, మాటలప్రోడిల్లునం దాఱి తేఱిన మహాశయుడని చెప్పుట యొప్పు.

రెండవ తాజమహలును సృష్టించుట కెవ్వనికైన శక్యమనినను, అది మహాశిల్పికే శక్యముగాని మొండిగోడలందు బ్రదుకీడ్చు పట్టి తాపీవానికిగాదు; భావమును గ్రహించుటయును, సాత్మానుభూతి నందుటయును (మరల సృష్టించుట కివి యనివార్యమైనవి కదా!) వానికి సాధ్యముగాని, వీనికిగాదు. తియ్యని పాయసమునట్లు భావమును జుఱ్ఱిజుఱ్ఱి, మనమున జీర్ణించుకొని, మనోభాగము గావించుకొని, స్వంతశక్తి జేసికొనినవాడే భావసుధాబిందువులను వ్యక్తీకరింపగలడు. తిక్కన ఇట్లొనరించినాడు. జీర్ణించుకొనజాలనివాడు కంపుగొట్టువమనమున బోరగిలపడును.

అనువాదము కాదనిపించు అనువాదమే గణింపదగినది. మాతృకలోని భావస్వభావమును మనసునం బట్టించుకొనువాతడే ఇట్టి యనువాదము గావింపజాలును. అనువాద మంతరంగమునకు సంబంధించినది కాని యవ్వలి యంగప్రత్యంగములకు గాదు; గుణమును గుర్తించినదిగాని, గోళ్లను గుర్తించినది కాదు. అంగప్రత్యంగముల ననుకరించినంతన నెవ్వడైన నాడుది కాజాలునా? చీర సింగారించుకొని, రవిక దొడిగినవాడు స్త్రీ కాజాలునా? వేషమునకును, గుణమునకును అవినాభావసంబంధమున్నదని వాకొనువా రెవరు? స్త్రీపాత్రను ధరించు సుశీలవుడు కొంత దనుకైన స్త్రీస్వభావము నలవఱచుకొనవలెను. అంతరంగిక కల్పనాశక్తి గలిగినవానికే (True artist నకే), దీనిని చక్కగ వ్యక్తీకరింపగలవానికే ఇది సాధ్యము. ఈ కల్పనాశక్తినే సృష్టిశక్తియందురు.

సృష్టిశక్తిగల దేవదేవుడే కదా జగన్మోహినియై ఈశ్వరు నంత వానిమనమున బులకలు లేపెను!

భావోపాసకునకే, — నిక్కంపు కళోపాసకునకే ఆదర్శానువాదము, — అనువాదమట్లు తోపని యనువాదము సాధ్యమని తెలుపుట నా యాశయము. శబ్దానువాదముతో పని చెల్లినదని తలచువారి గ్రంథములను తెలచి బాధపడుట యవివేకము.

మాతృకలోని భావములను హృదయంగమ మొనరించుకొని, పలుమారు మననము జేసికొనిన ప్రతిభాశాలి ఈ గ్రంథకర్తయనుటకిందు వలసినన్ని దృష్టాంతములున్నవి. టీకనులుబోలు కొన్నిపదములను పరికించినను, లోనిభావవిభూతిదెస మనసు బోగలదు. ఈ నుడువులను పరికించినపుడు మనను నృత్యమొనరింపదా?

"నవ్యజపా సుమారుణిమ సంధ్యాకాంతిమైనంది"

"కనకాబ్జంబులనీను మానసతటాకంబందు నీరాను చుక్"

"ముంగురుల్వీడిన మందారప్రసూనంబులుక్"

"వరవైఢూర్యసమాన నాళవికచ స్వర్ణాబ్జ సంఛన్నమై"

"తరుణీరత్నము స్వప్నమందయిన పొందంగోరుచుక్ నన్ను నిద్దురఁగాంక్షించుచునుండు."

ఇట్టివచనములు గ్రంథమున జాలగలవు. గ్రంథకర్త యత్నము మిగుల ప్రశంసనీయమైనది.

గంటలమ్మ

శ్రీ రాయసం వెంకటశివుడుగారు

సీతంపేటలో సేద్యమందు మిగుల నష్టపడి, కొంచెము పొలమును అమ్మివైచి, 'చెడి పట్టణముచేరుమ'న్నట్లు తెలఁగా యల్లమంద తనభార్యతో గుంటూరుపురము ప్రవేశించెను. విడిచిపోవుట ఆఁడుగూఁతున కెప్పుడును గష్టమె. కాని, స్వగ్రామమునఁ దనకు కానుపువెంట కానుపు పోవుటచేత, గుంటూరు పయనమునకు కోటమ్మయు సిద్ధమయ్యెను. ఆనగరమున వీరు నివసించునది తమ్మావారితోఁట. నెలకు మూఁడువానలు గురియుచుండు పూర్వకాలమం దెపుడో, అక్కడక్కడ తోఁటలు వేసికొని, గుంటూరి వేసవినుండి భాగ్యవంతులగు పౌరులు కొంత యుపశమనము గాంచుచుండిరఁట. కాని, యీ పిదపకాలమందు వెనుకటి నీటివసతు లంతరించుటచేత, ఇపుడాపురమున నిలిచియున్నవి చెట్లులేనితోఁటల పెద్దపేళ్లు మాత్రమె!*

౧

శక్తి వంచనలేక పాటుపడు యువకుఁడగుటచేత, అచిరకాలములోనె యల్లమంద పనివాఁడను పేరందెను. మొదటిరోజులలో కూలినాలిచేసికొని యెటులో యాతఁడు గాలి జీవనము చేయుచుండెను గాని, ఇటీవల కొంతడబ్బు చేరుటచేత, యల్లమంద

* నిజమయిన వృత్తాంతము.

మోఁతబండి యొకటికొని, రెయిలు బజారులమధ్య వర్తకపుసరకులు గొనిపోవుచు, మంచిలాభమునందుచున్నాఁడు. కొరిటేపాటి బండ్లజట్టు తరువాత తమ్మావారితోఁట జట్టె గుంటూరులో నెల్ల వాసికెక్కినది. మెలికలు తిరిగిన దండలు, నల్లని బుగ్గమీసములును చిహ్నములుగాఁగల మన యల్లమందయె ఆ జట్టునకు మేస్త్రి!

౨

కుటుంబపోషణమునకు మగఁడిన్ని పాట్లు పడుచుండుటఁ జూచి యూరకుండనొల్లక, కోటమ్మ తానొక పొగాకు ఫ్యాక్టరీలోఁ గూలికిఁగుదిరి, రోజుకు పావులా సంపాదించుచున్నది. చెప్ప మఱచిపోయితిమి. ఇటీవల వారికుటుంబము వృద్ధినొందినది. తన కడుపున మగబిడ్డపుట్టె దక్కినయెడల మస్తాను పేరు పెట్టుదునని కోటమ్మ యొక మస్తానుఉరుసు సమయమున మ్రొక్కుకొనెను. ఆ ప్రత్యక్ష దేవత ప్రసాదమువలన నంత నామెకుఁ గుమారుఁడుగలిగి పెరుఁగుచున్నాఁడు పిమ్మట రెండేండ్లకొక యాఁడుపిల్లకలిగెను. ఆయేఁటివేసంగిని మశూకములచేఁ జెలరేగెను. తమ్మావారితోఁట దాపున నిటీవల పాటకపుజనుల గుడియొకటి వెలసినది. అది వేలకొలఁది రూప్యములు వెచ్చించి తీర్చి కట్టిన దేవాలయముకాదు. మంత్రోచ్చారణతో ప్రాణప్రతిష్ఠనందిన స్వామిగాదచట నుండునది. ఏండ్లుగడచిన వేపచెట్టు మొదట రాతిబండ నొకటినిలిపి ప్రజలు పసుపుకుంకుమలు పూయఁగా అది గంటలమ్మగా వెలసినది. ఆపద్రమొక్కులు గైకొనిన యాదేవి యనుగ్రహమువలన కోటమ్మ కూఁతురంత మశూచకమునుండి తేలి, గంటలమ్మ యను పేరుదాల్చెను.

౩

యల్లమంద గుణము మంచిది. సహవాస దోషమున నెప్పుడైన వాఁడు సారాయి దుకాణము చూచివచ్చినను, సామాన్య కార్మికులవలె రాబడిలో చాలభాగము త్రాగుటకు వెచ్చించువాఁడుకాడు. పొదుపరియగు కోటమ్మ, మగఁడు తన చేతికిచ్చిన డబ్బులోఁ దాను సంపాదించిన సొమ్మును జేర్చి పెంచుచుండుటచేత, ఆ దంపతులు శీఘ్రకాలములోనె స్థితిమంతులను పేరు నొంది, తమ యిద్దఱు పిల్లలతోను సుఖజీవనముఁ జేయుచున్నారు.

౪

మాయదైవము వీరి మీఁదను, గుంటూరు సీమ వారియెడలను అలుకఁబూనెనా యనునట్లు, ఈయేఁడు వేసవి కాలము ముగియకమునుపె విషూచి జాడ్యమచట ప్రారంభమై, కార్చిచ్చువలె వేవేగముగఁ బురమంతటను వ్యాపించెను! వ్యాధి తగులనీయదని వైద్యుఁడు చేతికెక్కించు సూదిమందె వెతలపాలు చేయుననియు, రోగము సోఁకినతోడనె ఆస్పత్రికిఁ జేర్పఁబడు దురదృష్టవంతుని పాట్లు దేవునికె యెఱుక యనియును, పామరజనులలో నపోహలు బయలుదేరెను! కావున తమ్మావారితోఁటలోని యేఁబదిపాకల వారికిని వారియిష్ట

దేవత గంటలమ్మయె యింకగతి! చూచుచుండఁగనె వ్యాధి పట్టణము నలముకొనుట చేత, ధైర్యముపీడి, ప్రజ లచటినుండి పలాయనమయిరి.

౫

'దూలమువచ్చి తలఁదాఁకినట్లు' ఆచిన్న కుటుంబములో నంతట విషూచియమ్మవారు ప్రవేశమయ్యెను! గృహిణికి వ్యాధి సోఁకెను. కోటమ్మ చనిపోవుటయె తడవుగా, అప్పుసొప్పులకై యాగక, బ్రదికియుండిన బలుసాకు తినవచ్చుననియు, ఇద్దఱుపిల్లలు దక్కిన చాలుననియును దలపోసి, యల్లమంద వారిని వెంటఁగైకొని, గుంటూరు విడిచిపెట్టెను. వారొక సెలయేఁటి దరికివచ్చుసరికి, మస్తానునకు రోగముతగిలి, వాని యసువులఁ గొనిపోయెను. గారాబమునఁబెంచిన తన కుమారుని కళేబరమా యిసుకతిప్పలోఁ బూడ్చివైచి, యల్లమంద స్వగ్రామము చేరెను. శని వాని నిచటను వెంటాడించెను. యల్లమంద తమవాఁడని మోమోటములేక, మీఁదు మిక్కిలి వీనితో రోగాంకురములు తమ యూరదిగుట స్పష్టమనియెంచి, గ్రామస్థులు వాని నచటినుండి తరిమివైచిరి. దిక్కులేనివానికి దైవమేదిక్కు! ఊరివెలుపల నున్న గుడియొద్ద కంత యల్లమంద తన చిన్నకూఁతురితోఁ జేరెను. ఇంతలో వానికిని రోగమారంభమై, ఒకజాములో యల్లమందయుఁ జనిపోయెను.

౬

అన్నను తలిదండ్రులను బాసి యేకాకియై గుడిచెంత బ్రాఁకులాడుచున్న యా మూఁడేండ్లశిశువు గంటలమ్మయొద్ద కెవరును జేరకున్నారు! పూజారులు కరుణించి, అన్నమొకింతకలిపి దూరమునుండియే యా పిల్లకుఁ బెట్టుచువచ్చిరి. దీనికిని వ్యాధి సోఁకుననియె వారిభయము కాని, యట్లు జరుగలేదు. ఆబాలిక ముందు సంగతిని గుఱించి యా గ్రామవాసులంత నాలోచనలు సాగించిరి. దాని పర్యవసానము, ఆయూర సంతానములేని యొక భాగ్యవంతులయింట గంటలమ్మ యిపుడు పెరుఁగుచున్నది. తలిదండ్రుల పెంపున కాబాలిక యిఁక నోఁచుకొనకున్నను, దయార్ద్రహృదయులయిన యా గృహ యజమానుల నిర్హేతుకప్రేమయె దిక్కులేని యాపసిపాప కిపుడు శరణము!

మన భారత భూమి

శ్రీ యార్లగడ్డ శ్రీ కృష్ణచౌదరిగారు

పూజ్యమైన భారతభూమి, అవతార పురుషులగు రామ, కృష్ణులకు జన్మస్థానము. వీరవరులగు కర్ణార్జునులకు జన్మభూమి. సీతా, అరుంధతీ, సావిత్రి మొదలగు పతివ్రతాతిలకములకు మాతృస్థానము. భక్తాగ్రేసరులగు రామదాసు, తుకారాం, తులసీదాసులకు మాతృభూమి. రత్నగర్భ, ఖనిజ సంపత్తులకు అగ్రస్థానము. అన్ని పంటలకు ఆటపట్టు. వీరవిజ్ఞానవాహినుల ప్రవహింపజేసి, సుకీర్తి గడించిన పుణ్యభూమియగు భారతవర్షము యొక్క నేటిస్థితి యిది.

భారతవర్ష

వైశాల్యము	18,08,679 చ. మైళ్లు.
దీనిలో బ్రిటిషువారి పాలనక్రిందనున్నది	10,96,171 చ. మైళ్లు.
స్వదేశీసంస్థానముల పాలనలోనున్నది	7,12,508 చ. మైళ్లు.
భారతవర్ష జనసంఖ్య	35,28,37,098
యిందులో బ్రిటీషుఇండియాలో నివసించువారు	27,15,26,253
స్వదేశీ సంస్థానములలో నివసించువారు	8,13,10,845

భారతదేశ మంతటిలో

నున్న గొప్పపట్టణములు	10
జిల్లాలు	261

బ్రిటిష్ ఇండియా

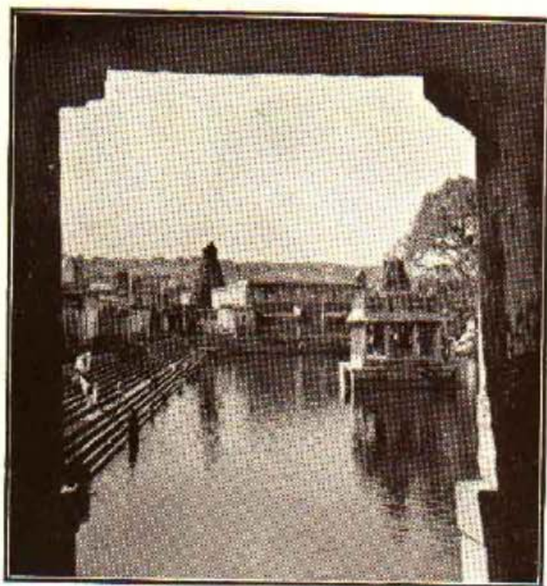
రాజధానులు	జిల్లాలు	జనసంఖ్య
మదరాసు	27	5,28,99,875
బొంబాయి	29	2,25,24,000
బెంగాలు	28	5,61,99,897
సంయుక్తరాష్ట్రములు	52	5,72,36,793
బిహార్–ఒరిస్సా	21	4,18,31,588
పంజాబు	29	1,66,19,993
మధ్యపరగణాలు బీరార్	22	1,35,10,007
ఆసాము	12	84,04,096
సీమా ప్రాంతము	5	23,00,004
	225	27,15,26,253

భారతవర్ష జనాభాలో

చదువురానివారు	32,16,28,003
దీనిలో పురుషులు	15,62,43,305
స్త్రీలు	16,53,84,698

లలితకళోపాసన

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామివారి పుష్కరిణి. వెనుక భాగమున
శ్రీవారి ఆలయము గలదు.

Photo by Messrs G. K. Vale & Co.

చదువుకొన్నవారు

స్త్రీ, పురుషులు	3,12,09,095

బ్రిటిషు ఇండియాలో 100-కి వృత్తి

వ్యవసాయవృత్తిలో	60
వర్తకములో	6
పరిశ్రమలలో	10
కమీషన్ వ్యాపారములో	2
కుంటి గ్రుడ్డివారును సోమరులై భిక్షాటనము చేయువారును	2
ఇక శ్రీమంతులుగను, జమీందారులుగను, భూస్వాములుగను, ఉద్యోగస్థులుగను	20
	100

పశు సంతతి

గోగణము	11,96,65,900
మహిష సంతతి	2,83,35,000
గొఱ్ఱెలు	2,20,82,000
మేకలు	2,43,33,000
గుఱ్ఱములు	16,84,000
గాడిదెలు	13,96,000
ఒంటెలు	4,10,000
కంచరగాడిదలు	76,000

రైల్వేలైనుక్రింద ఆక్రమించబడిన భూమి

మొత్తం విస్తీర్ణము	39,5,73 చ. మైళ్లు
ఇందుకు ఖర్చు కాబడిన ధనము	రు. 754 కోట్లు

ప్రతివత్సరము గూడ్సుబండ్లమీద వచ్చు ఆదాయము రు. 80 లక్షలకు మించుచున్నది.

సైన్యము—పోలీసు

సైనిక సంఖ్య	4,40,601
పోలీసు సంఖ్య	5,18,000

ప్రతివత్సరము ఖర్చు

సైన్యమునకు	రు. 61,00,00,000
పోలీసుకు	రు. 9,50,00,000

బ్రిటీషు ఇండియా

చెల్లించు రివిన్యూ	రు. 15,10,00,000
గ్రామములు	7,00,000
లక్ష జనసంఖ్యకు మించిన నగరములు	34

పంట కాల్వలు

ఇందుకు ఆక్రమించబడిన భూమివిస్తీర్ణము	36,583 చ. మైళ్లు
మెట్టమాగాణీ పైరులచే ఫలసాయమిచ్చు చున్న భూమి ఎకరములు	22,39,00,000

ఉద్యోగస్థుల వార్షిక వేతనములు

వైస్రాయిగారికి	రు. 2,56,000
గవర్నరుజనరల్ కౌన్సిల్ మెంబరు ఒక్కొక్కరికి	86,000
సేనానాయకునకు	1,00,000
మద్రాసు, బెంగాల్, బాంబాయి, యూ. పి. యొక్కొక్క గవర్నరుకు	1,28,000

పంజాబు, బీహారు ఒరిస్సా యొక్కక్క గవర్నరుకు	1,00,000
మధ్యప్రాంత గవర్నరుకు	72,000
ఆసాము గవర్నరుకు	66,000

విద్యాలయములు

పురుషులకొరకు	1,37,437
స్త్రీలకొరకు	26,335
హైస్కూళ్లు	2040
ఆర్టుకాలేజీలు	152
మెడికల్ కాలేజీలు	9
లాకాలేజీలు	14
వ్యవసాయకళాశాలలు	6
ఇంజనీరింగు కాలేజీలు	5
పశుచికిత్సా కాలేజీలు	3
ట్రయినింగు కాలేజీలు	20
హైస్కూళ్లలో ఆర్టుకాలేజీలో చదువు విద్యార్థుల సంఖ్య	13,40,843

జననమరణములు

ప్రతి 1000కి	జననము	320
,,	మరణము	306

బ్రిటిషు ఇండియాలో ప్రత్తిపంట

ప్రత్తిపండుభూమి, ఎకరములు	2.39,01,000
పండింపబడిన ప్రత్తిబేళ్లు	54,78,000

తల 1కి రు. 0-1-0లు ఆదాయ ముండి యుండనట్లుగానున్న యీ దేశములో పైప్రాయి, గవర్నరులకు లక్షలకొలది వార్షిక వేతనములు ముట్టుచున్నవి. తల 1కి రూపాలకొలది ఆదాయమువచ్చు పశ్చిమ దేశములలో వేలకొలది ముట్టుచున్నవి. లక్షలకొలది ప్రత్తిబేళ్లు పండించు నీదేశమునకు ఇతర దేశములనుండి 60 కోట్ల రూపాయిల వస్త్రదిగుమతిలో దేశదౌర్భాగ్యమును సూచించుచున్నది.

గమనిక

గతమాసమునందు ప్రకటించిన పజాలుకు సరియగు సమాధానములు:—

(1) స్వరాజ్యము, (2) సహనము, (3) యత్నము, (4) స్పెయిను, (5) గాంధి, (6) తిక్కన.

సరియగు సమాధాన మొక్కటియు రాలేదు. ఒక్క తప్పుతో గూడిన సమాధానములు పంపిన క్రింది నలుపురకు ముందుమాసములు గృహలక్ష్మి సంచికలు ఉచితముగా పంపబడును.

శ్రీమతి దామోజీపురపు వెంకటజానికమ్మగారు
c/o డి. నరసింహారావుగారు
తాడేపల్లిగూడెము. ప. గో.

శ్రీమతి బుర్రా కామమ్మగారు,
c/o బుర్రా శంకరశాస్త్రిగారు,
చికాకోల్.

శ్రీమతి అడపా సుగుణమణిగారు,
c/o సత్యనారాయణరావుగారు
పి. డబ్ల్యూ. డి. ఆఫీసు, కోరపుట్, ఒరిస్సా.

శ్రీమతి దాసు రాజమ్మగారు,
పేనూరు, కొడవలూరుపోష్టు,
కొవ్వూరుతాలూకా.

మానవప్రకృతి

ఏకాంకనాటక

శ్రీమతి సి. వి. రమణమ్మగారు

[రావుగారి యిల్లు; అందులో ఒకహాలు. హాలు మధ్య గుండ్రటిబల్ల. బల్లమీద ఆకుపచ్చటి మఖమల్ గుడ్డ. దానిమీద గాజుపూలతొట్టి. అందులో వివిధరంగుల కాగితపుపూలు. బల్లచుట్టూ పేము కుర్చీలు అందంగా అమర్చబడి ఉన్నాయి. గుమ్మానికెదురుగానున్న గోడకు తగిలించిన రాజా రామమోహనరాయలు పెద్దసైజు ఫోటో, దాని కుడి ఎడమలలోనున్న కేశవచంద్రసేన్, నాయకుడు వీరేశలింగం పంతులు ఫోటోలు ఆహాలుకు ఒక వింతసౌందర్యాన్ని ఆపాదిస్తూ ఉన్నాయి.

సాయంత్రం; నాలుగైంది. తీక్ష్ణత తగ్గిన సూర్యకిరణాలు కిటికీలలోంచి పేముకుర్చీలమీదపడి ధగ ధగ మెరిసిపోతున్నాయి. రావుగారు విలాసంగా ఒక కుర్చీలో కూర్చొని, ఆలోచనాపూర్వకంగా సిగరెట్టు కాలుస్తున్నాడు. ఆయన లాల్చీ, బెంగాలీ కట్టుకట్టిన ఆయన ధోవతీ, కాళ్లకువేసిన బర్మా చెప్పులు చూచి రెండువందల రూపాయలు నెలకు సంపాదిస్తోన్న ఉన్నతోద్యోగి అని ఎవరూ అనుకోరు. వయస్సుకూడ అంత ఎక్కువఉండదు, సుమారు నలభై అయిదు ఉంటాయి. అందమైన విగ్రహం.]

రావు—(కొంతసేపాలోచించి) మణీ!

రావు—(జవాబు రాలేదు. మళ్లీ యింకోమారు అంతకంటె బిగ్గరగా) మణీ!

మణి—వస్తున్నానండీ.

ఒక నిమిషమైంది; మణి ప్రవేశిస్తుంది.

మణికి పదిహేడు పద్దెనిమి దేళ్లుంటాయి; నాజూకైన శరీరం. ఆమె కట్టిన సన్నటిజరీ అంచుల ఖద్దరు చీర ఆమెకోసమే తయారైనట్లుగా అనిపిస్తోంది. ఆమె గుండ్రపు మొహానికి ఆమె పొడుగులోలకులు క్రొత్తసోయగాన్ని సమకూర్చినై.

మణి—(నవ్వుతూ) ఏమండీ నాన్నగారు, పిల్చారు.

రావు—ఏమిటమ్మా వాసు రాలేదింకాను? నాలుగుకూడ అయినట్లుంది.

మణి—వస్తారు. అసలు వస్తుతః ఆయన చాలా Punctualగా ఉండే మనిషండి. మన యూరి దొరాభ్యక్ష దామోదరుల మోస్తరు ఒకప్పుడు వస్తామని, యిష్టం వచ్చినప్పుడు రావడం ఆతని జీవితంలో లేని అలవాటు. పైగా నాతో నాలుగింటావుకు వస్తామని చెప్పేరు.

రావు—అలా ఉన్న తాదర్శాలు పెట్టుకొని, కట్టుబాట్ల సహాయంతో జీవితంలో కావలసిన నడవడిని అలవడచేసుకోడం చాలా ఉత్కృష్టమైన విషయం. అతను కాలేజీలోకూడ యిల్లాగే ఉంటాడా?

మణి—కాలేజీ ఏమిటి, యిల్లేమిటి అతనికి? అతని సంగతి మీ కింకా తెలియదనుకుంటాను. అబ్బో! బ్రహ్మాండమైన తెలివిగలవాడు! ఎంత బాగా మాట్లాడుతాడని! అతనికి Burke of the College అని పేరు ఆటల్లో? ఎన్నికప్పులు గెల్చాడు! అతనంటే కాలేజీ అంతా ప్రాణం విడుస్తారండి.

రావు—కళ తాండవిస్తూఉండే అతని మొహమే చెప్పతుంది అతని విషయం అంతా. ఆయనకు వివాహం అయిందా?

మణి—ఉహూ. టీ అయిందేమో చూచివస్తానండి. (లోపలికి వెడుతుంది.)

[ఆలోచిస్తూ సిగరెట్టుపొగ పంతోషంచిహ్నంగా, తొందర తొందరగా పైకి వదిలివేస్తున్నారు రావుగారు. అంతలోనే నాసీవస్తాడు. ఇరవై రెండు యిరవై మూడు ఏళ్లుంటాయి. మంచి అందమైన మొహం కాకపోయినప్పటికి విశాలమైన ఆ నుదురు, తేజోనిలయాలైన ఆకళ్లూ, అందవిహీనుడు కాడు అని అనిపిస్తోన్నాయి. అతను వేసిన తెల్లడ్రిల్లు పేంటు, ట్వీడుకోటు, చేతిలో టెన్నిసురేకెట్టు కాలేజీలో అంతే పేరు ప్రఖ్యాతులుగల నాసీ యితనే అని చెప్పక చెప్పతున్నాయి]

నాసీ—హల్లో, గుడ్ యీవెనింగ్ రావుగారు!

రావు—హల్లో! రావోయి రా! నీకోసరం చాలా సేపటినుంచి ఎదురుచూస్తున్నాం. ఇప్పుడే మణి లోపలికి వెళ్లినట్టుంది.

నాసీ—ఫరవాలేదు. రానివ్వండి. ఎల్లాఅయినా పెద్దింటిపిల్ల అని అనిపిస్తోంది మణి. ఆవిడ చేష్టలలో గాని, భావాలలో గాని, ఆచవాళ్లలో యీమాత్రం పరుషన్న వాళ్లు చాలా అరుదుగా కనిపిస్తారు.

రావు—ఏదో మీబోటివారి దయ.

అంతలోనే టీపాయి చేతిలోపెట్టుకొని వయ్యారంగా వస్తుంది మణి.

మణి—(నాసీ కేసిచూస్తూ, చిరునవ్వు నవ్వుతూ) హల్లో! (టీకప్పు అందిస్తుంది.)

నాసీ—ప్రథమంలో పెద్దవారైన మీ నాన్నగారికి!

మణి—(నవ్వుతూ) పెద్దవారైనా, పరబ్రహ్మ స్వరూపులు కారుగా నా నాన్నగారు. ఈయన 'అహం బ్రహ్మాస్మి' అనే శంకరమతావలంబకుడండి.

రావు—అల్లాగా! (ముగ్గురు టీ తీసుకుంటూ ఉంటారు.)

నాసీ—రావుగారూ, తెలియక అడుగుతున్నాను, క్షమించండి. మీ బ్రాహ్మమతంలో పరబ్రహ్మను నీవు ఆదిమధ్యాంతరహితుడవు, ప్రేమమయుడవు, మాపాలిటి కల్పతరువు అని అంటూ నేను నీచుణ్ణి, పాపాత్ముణ్ణి, అల్పుణ్ణి అని అంటారు. ఏమి సమంజసమండి? ఛత్రాజా నాలుగు పొగడ్తలు పొగడితే బహూకరించి పంపే నీచజమీందారులాగు భగవంతుడుకూడ వరాలు ప్రసాదిస్తాడా?

రావు—నాసీ, నీవు భగవంతుని విషయంలో ఇలామాట్లాడం బావుండలేదు.

మణి—నాసీ, నే నడుగుతాను చెప్పండి. విశ్వగర్భుడైన పరమాత్మలోనే యీప్రపంచం అంతా ఉందని యీప్రపంచంలో పరమాత్ముడు లేడని మీకు తెలుసు కదూ! ఈ చిన్నదైన ప్రపంచం అసంపూర్ణం. దీనిద్వారా పరిపూర్ణత్వాన్ని గ్రహించడానికి ప్రేమబంధాన్ని అర్థంచేసుకొని, ప్రేమమయుడైన పరమాత్ముడి స్వయంపరిపూర్ణతాన్ని సదా జ్ఞాపకము తెచ్చుకోవాలి కదూ? దీనినే ప్రార్థన అంటాము మేము.

రావు—అల్లాగా!......అవును.

మణి—మీ రెంత శంకరమతావలంబకులైనా, ఏ నిర్గుణిల్లో ఉపాసిస్తారు కదూ. దానివల్ల లాభం ఏమిటి? సగుణోపాసన సంగతి మరచిపోదాం.

నాసీ—ఆత్మాభివృద్ధి, ఆత్మ పరమాత్మ భేదాన్ని ఛేదించడం.

మణి—ఆత్మ పరమాత్మలకు భేదములేనప్పుడు ఎందుకువచ్చిన శుష్కప్రయాస యీ జ్ఞాన సముపార్జన, యీ ఛేదనాప్రయత్నం.

రావుగారు నవ్వారు. ఒకనిమిషం ఉండి మణి అందుకొంది.

మణి—అయినా ఎందుకు నిర్గుణుడైన పరబ్రహ్మ ఎవరుచూచి ఆనందించడానికి ఉన్నాడు అని అనుకొని మన నాశనాన్ని మనం గురిచేసుకోవడం, కలకల్మషాలు పెంచుకోవడం, అమర్యాద ప్రవర్తనలకు దిగడం; చాలా హేయంగా ఉంది. నిజమేమిటంటే భగవంతుని విషయంలో యుద్ధం చేయవలసిన పని లేదు; మన ధర్మం, మన విధి, మనం నెరవేరిస్తే సరి.

వాసీ—మానవప్రకృతికి విరుద్ధమైన విషయం నీవు చెప్పేది. (మిగిలిన టీఅంతా పూర్తిచేశాడు; చెమటలు పట్టుతూఉంటే చేతిరుమాలుతో తుడుచుకుంటూ) ఈ నిరీశ్వరవాదమే మన దేశనాశనానికి దోహదమిస్తోంది అని నా అభిప్రాయమండి.

మణి—(కొంచెం తీక్ష్ణంగా) వాసీ, ఈశ్వరుడు లేడని కాదు నేను చెప్పేది. ఈశ్వరుడు అనే తలంపుతో తలలు పగులగొట్టుకోవడం భావ్యంకాదు అని చెప్పతున్నాను. అయినా, ఒకదారిని పోవడం, మానవప్రకృతికి నీవన్నట్టుగా విరుద్ధం. కాని ఒక్కటి తెలుసుకో, ప్రళయానికి వేరువేరు మార్గగాని, ప్రపంచానికి ఒక్కటేదారి; మిగిలినవన్నీ ప్రయత్నాలే.

రావు—అవన్నీ మనకెందుకమ్మా యిప్పుడు (అంతలోకే వాసీ టైముచూస్తాడు, అయిదయింది.)

వాసీ—సరే, నాకు టెన్నిసుకు టైము అయింది. మణీ, క్షమించు మరోమారు ఎప్పుడైనా మాట్లాడుదాం. శలవండి రావుగారు, దయఉంచండి.

రావు—మంచిది.

వాసీ—రైటో (వెళ్లిపోతాడు.)

మణి—ఇతని భావాలు ప్రకృతికూడా వింతగానే ఉంటాయి. అనుభవమూ లోతూలేని విజ్ఞానము!

౨

[రావుగారి యింటివెంటియున్న పూలతోటలో రాతి అరుగుమీద విలాసంగా కూర్చొని ఫిడేలు వాయించుకొంటుంది మణి.

ప్రణయగీతిక లెలుగెత్తి పాడిపాడి
గొంతో మూగవోయిన నాదుహృదయవీణ
ఇపుడు నీకరస్పర్శకై యెదురుచూచు
చున్నదో దేవ! కరుణతో నన్ను బ్రోవు
ప్రేమమయుడవుగావ? ఓ విశ్వగర్భ.

పాట ఆపి గుమ్మము వైపు చూచింది; పొడుగ్గా పోతున్న చెట్లనీడల్ని, రాబోయే చీకటిసమూహాల్ని ఒక్కసారి తలపోసి దీర్ఘ నిశ్వాసము విడిచింది. మరలపాట

ప్రణయగీతిక లెలుగెత్తి పాడిపాడి
....

అంతలోకే వాసీ ప్రత్యక్ష్యమవుతాడు]

వాసీ—ఏమిటి? ప్రేమ, ప్రేమ! ప్రేమసూత్రాన్ని అర్థంచేసికొన్నట్టు హృదయాన్ని కరిగించేటట్టు ఎంత హాయిగా శ్రావ్యంగా పాడుతున్నావు. నీబోటి ఒక్కస్త్రీఉంటే చాలదూ యీ నిద్రపోతున్న ప్రపంచాన్ని మేల్కొల్పడానికి?

మణి—దయచేసి ఆలాకూర్చోండి. (అక్కడున్న యింకో రాతిఅరుగు చూపుతుంది.)

వాసీ—ఫరవాలేదు. (అక్కడున్న గడ్డిమెత్త మీద ఆసనశుద్ధిగా కూర్చుంటాడు) మణీ, మన యిరువుర్ని యింత గట్టిగా బంధించగలిగిన యీ ప్రేమసూత్రము మనల్ని ఎక్కడకు తీసుకొని వెడుతుందో?

(మణి ఖంగారుగా, వింతగా అర్థంలేని చూపులు చూస్తుంది.)

వాసీ—నా హృదయాన్ని చీల్చి చూడగలిగితే చూడు. ప్రతిక్షణం ఎవరినామాన్ని జపిస్తూ ఉంటుందో? చీకటిమయమైన నా హృదయానికి నీ ప్రేమే వెలుగును కాంతిని ప్రసాదించగల జ్యోతి.

(మణి కళ్లు మూసుకొంటుంది; వాసీ యింకా దగ్గరగా జరుగుతాడు.)

నానీ—(మణి శరీరాన్ని ఆపాదమస్తకం పరీక్షిస్తూ) మణీ, నీవే నన్ను నిజంగా ప్రేమిస్తూఉంటే, మన వివాహానికి ఏమీ అభ్యంతరం లేకుండా జరగ పడు. నేను...(మణి కళ్ల వెంట అశ్రుబిందువులు ఏకధారగా కారిపోతున్నాయి; మూగపోయిన గళాన్ని సరిచేసుకొంటోంది.)

నానీ—మణీ, మన ప్రథమసందర్శనంలోనే మన వివాహాన్ని చూడగలిగేను. దాన్ని నీవు అభ్యంతర పెట్టబోకు.

(దుఃఖవివశయైయున్న మణిని ఓదార్చడానికి ఇంకా దగ్గరగా జరుగుతాడు......పెద్దపులిని చూచి భయపడి దూరంగాపరుగెత్తే లేడిపిల్లలాగు ఒక గంతు వేసుంది మణి; ఫిడేలు క్రిందపడి అపశ్రుతిగా శబ్దిస్తుంది.)

మణి—(ఎఱ్ఱనైన కళ్లతో కోపాన్ని సూచిస్తూ) నానీ, యింత క్రూరంగా మాట్లాడుతావని నా జన్మలో అనుకోలేదు. నేను నిన్ను నా సోదరుడిలాగు ప్రేమించాను. దానికి ఫలితమా యిది! (ఆవేశంతో) నీబోటి నీచులు, స్త్రీ స్వాతంత్ర్యంకోసరం గద్దెలెక్కి ఉపన్యాసాలిస్తూ, ఒక్క స్త్రీతో ఒంటరిగా కాలం గడపలేని నీచులు, ఎంతమంది ఉన్నారో యీ భారతభూమిలో! ప్రేమ! (వెర్రిగా నవ్వుతుంది) ప్రేమంటే అర్థం తెలీకుండానే ప్రథమసందర్శనంలోనే వివాహాన్ని చూడగలిగేవు కాదూ? వివాహాన్ని కాదు నీవు చూడగలిగింది. నీ నాశనాన్ని, నీ ప్రేమనాశనాన్ని, పరస్త్రీనాశనాన్ని.

(నానీ తలగిర్రున తిరిగిపోతుంది. శవంలా నిశ్చేష్టుడై చూస్తూఉంటాడు.) ఇదే కాదు. అహం బ్రహ్మాస్మి అనే పరబ్రహ్మస్వరూపం?...నానీ, నీకు హృదయంలేదు, మేధస్సు ఉంది. దాన్ని చూచి భ్రమపడిపోయింది లోకం. అనుభవమూ లోతూ లేని నీ విజ్ఞానము బూడిదనుపోసిన పన్నీరని గ్రహించలేక పోయింది. (నానీ యింకా దగ్గిరగా వస్తున్నాడు.) నానీ నీవుయిక నా ముఖము చూడొద్దు! కాని తెలుసుకో, వివాహము నేది ఆత్మోపలబ్ధికే గాని, బహిరింద్రియాలు సృష్టిచేసే కామప్రవృత్తి నివృత్తికొరకే కాదని.

నానీ—(జాలువారే కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ) మణీ! క్షమించు.

మణి—నా ముఖం చూడొద్దు వెళ్లు, నీవు క్రూరుడవు.

(నానీ బయల్దేరడానికి లేస్తాడు. ఎదురుగా రావుగారు ప్రత్యక్షమవుతారు. నానీ మాట్లాడకుండా వెళ్లిపోతాడు.)

రావు—(కోపంగా) మణీ, నీ ప్రవర్తన ఏమీ బావుండలేదు, నేనూ చూస్తూనేఉన్నాను. నీకు చదువు చెప్పించి స్వాతంత్ర్యము యిచ్చినందుకు బాగా కీర్తిప్రతిష్ఠలు తెస్తున్నావ్!

మణి—(అతికోపంగా) నాన్నగారూ, నాకు తెలుసు మీరు నాకు చదువు చెప్పించింది, నాకు స్వాతంత్ర్యం ఇచ్చింది, నాకొరకుగాని, మీ విశ్వాసముకొరకుగాని కాదని. మీరు, బ్రహ్మసమాజసిద్ధాంతాలు తెలియని మీరు, మరిలేకపోతే బ్రహ్మసమాజానికి పెద్దలవుతారు. మీ ఉద్యోగంకోసరం, మీ మర్యాదకోసరం, నన్ను ఒక వస్తువుగా ఉపయోగించచూచారు. కాని తెలుసుకోండి, మీరు ఉపయోగించిన యీవస్తువులో ఒక హృదయముందని అభివృద్ధి కాదగ్గ ఆత్మ ఒకటుందని.

రావు—బ్రహ్మసమాజం, స్త్రీస్వాతంత్ర్యం తెస్తున్న కీర్తే యిది!

మణి—(ప్రశాంతంగా) బాగా ఆలోచించండి. అదికాదు. మానవుని స్వార్థము, కట్టుబాటులేని విషమప్రకృతివల్ల కలిగే అనర్థాలు యివి!

3

[రావుగారి యింటిలో హాలు. అన్నీ పూర్వము మాస్తరే ఉన్నాయి. రావుగారు ఒక పేముకుర్చీలో

కూర్చొని ఏదో ఆలోచిస్తూ ఉంటారు. మణి ప్రక్క కుర్చీలో కూర్చొని ఉంటుంది. ఉప్పొంగుతున్న సముద్రాన్ని చూస్తూ నిశ్చలంగా, నిర్మలంగావున్న ఆకాశంలావుంది కళవాడిన ఆమె మొహము.]

రావు—మణీ! ప్రపంచంలో యీ నూతనసంస్కరణలనేవన్నీ వట్టి బూటకాలు. వాటిని మనం ఉపయోగించుకొని అభివృద్ధికిరావడానికి దారిచూచుకోవాలిగాని, వాటికోరకు మనం పాటుపడితే అవి మనల్ని సర్వనాశనం చెయ్యందే వదిలిపెట్టవు. (మణి పొంగిపొరలివచ్చే దుఃఖాన్ని అతికష్టంమీద ఆపుకొంటుంది.) ఇదో నీకు చెప్పేను చూడు. మన యింటికి వస్తారని ఎక్సయిజు యిన్స్పెక్టరుగారు (Excise Inspector) ఆయన కింకా వివాహము కాలేదు, నాయుళ్ల కుఱ్ఱాడు, పైకి రాదగ్గవాడు, నిన్ను చూడడానికే యివ్వేళ రావడం. (మణి మాట్లాడదు, కాంతిలేని మొహాన్ని తాండవిస్తూఉంటుంది.) అతన్ని వివాహంచేసుకొంటే బ్రహ్మరథం పట్టారు బ్రహ్మసమాజపు పెద్దలంతా, సంఘసంస్కరణ అని పూజిస్తారు.

(అన్యవిచారంలేకుండా ప్రశాంతంగా వింటూఉంటుంది మణి. అంతలోనే యిన్స్పెక్టరు శ్యాంవస్తాడు. ఓహోహో స్తవుగా ఉంటాడు, పలుచటిశరీరం.)

శ్యాం—హల్లో, రావుగారూ, గుడ్‌మార్నింగ్!

రావు—హల్లో, రండి. మీకోసరమే చూస్తున్నాం. ఇలా కూర్చోండి. (ఒక కుర్చీ చూపుతాడు)

(మణి చలనంలేకుండా ఒకయోగినిలా కూర్చుంటుంది.)

రావు—మణీ, కాఫీ తీసుకొనిరా, అమ్మా. (మణి లోపలికి వెడుతుంది.)

శ్యాం—మీ అమ్మాయికి సిగ్గు బిడియం చాలా ఉన్నట్టున్నాయండి. అవి మన స్త్రీలకు ఆభరణాలు కదండీ! లేకపోతే, మగవాళ్లతోపాటు వీధిలో గంతులు వెయ్యడాని కాభగవంతుడు వీళ్లని సృష్టించింది?

(మణి కాఫీ తీసుకొస్తుంది. టేబిల్ మీద పెట్టి కుర్చీలో ఆసీనురాలవుతుంది.)

రావు—దయచేసి కాఫీ తీసుకోండి. (వారిద్దరూ తీసికొంటూఉంటారు, శ్యాం మణివంక ఏదేకదీక్షతో చూస్తూఉంటాడు, మణి తల వంచుకొంటుంది).

శ్యాం—రావుగారూ, చూశారూ, ఆధవాళ్లిప్పుడు స్వాతంత్ర్యం, స్వాతంత్ర్యం అంటూ మగవాళ్లంటే నిర్లక్ష్యంగా చూస్తూ, వీధుల్లోపడి తిరుగుతూ అసహ్యమైన ప్రవర్తనకు దిగుతూఉన్నారు. అయినా, సిగ్గులేని ఆడదాన్ని, సిగ్గున్న మగవాడినీ నమ్మడానికి వీలు లేదు లెండి.

మణి—(చేతిరుమాలుతో దొండపండులా కందిపోతున్న మొహాన్ని తుడుచుకుంటూ) ఇన్స్పెక్టరుగారూ, క్షమించండి. సిగ్గువిడిచి మీబోటి మగవారితో మాట్లాడవలసివచ్చినందుకు నేనూ చాలా చింతిస్తున్నాను.

(శ్యాం నిర్ఘాంతపోతాడు, రావుగారు కోపంగా చూస్తారు; మళ్లీ మణి...) మీకు స్త్రీఅంటే ఉన్న నీచోద్దేశ్యాన్ని పటాపంచలు చెయ్యాలనే సంకల్పంతోనే నే నీ నాలుగుముక్కలు చెప్పాలసివచ్చింది. మీ ఉద్దేశ్యంలో స్త్రీ అంటే దాసి, భోగిని, వంటకత్తె...ఆమె బుద్ధి ప్రళయాంతకము. కాని, యికనైనా తెలుసుకోండి, మీరు పురుషుని సౌఖ్యార్థము సృజింపబడిన విలాసవస్తువుగ...దాస్యపరికరముగ... పరిగణిస్తూఉన్న ఆవస్తువులో ఒక జీవంఉందని... అభివృద్ధి కాదగ్గ ఆత్మ ఒకటుందని...యిది కారణంగానే అది భవిష్యజ్జాతినిర్మాత్రి, ఉత్తేజకారిణి... జీవి అవుతూఉందని.

(రొగుతూఉన్న కాఫీకప్పు ఆవేశంలో చితంగానే క్రిందపెట్టారు రావుగారు.) అవును లెండి. (తల పంకిస్తూ) స్త్రీ నడవడిగాని, ప్రవర్తనగాని, భావాలు

గాని, శీలతో ద్దేశ్యముగాని తెలిసికోకుండా వివాహ మాడడానికి వచ్చిన మీ మేధస్సును ఏమని కొనియాడాలి? సంఘసంస్కరణమాటే గిట్టని మా నాన్నగారు, యీ వింతవివాహానికి ఒప్పుకోవడం ఎంత ప్రోత్సాహకరంగా ఉంది. అసహ్యపు ప్రవర్తనలకుదిగింది, సిగ్గుతో తలలు వంచవలసింది స్త్రీలా పురుషులా యిప్పుడు చెప్పండి.

రావు—(కోపంగా) డేమిట్, ఏమిటీ రొద.

(అంతలోకే నానీ వస్తాడు.)

నానీ—హల్లో, గుడ్ మార్నింగ్ సిస్టర్.

మణి—నానీ, స్త్రీవిద్యను ప్రోత్సహిస్తూ స్త్రీకి స్వాతంత్ర్యము యివ్వని పురుషుల్ని ఏమని అనాలి?

(ఇన్‌స్పెక్టరు శ్యాం ఖంగారుగా లేస్తాడు.)

రావు—నాన్ సెన్సు! ఏమిటీ గోల.

నానీ—పతితయైన భారత స్త్రీ తన స్వాతంత్ర్యం కోసరం పడే తీవ్రమనో వేదన. దాన్నే మీరు గోల అంటారేమో మీ భాషలో, నాకు తెలియదు.

మణి—నానీ, యిది పెద్ద విచారించవలసిన విష యం కాదు. మానవప్రకృతే అలా మారిపోయింది. (ఒకనిమిషం ఆగి దీర్ఘనిశ్వాసం విడుస్తుంది.) అదిగాక నా అభిప్రాయమేమంటే, పురుషుడు యీ స్వార్థాన్ని చంపుకో లేనంత కాలం దేశానికి మోక్షం రాదేమోనని!

(ఇన్‌స్పెక్టరుగారు తొందర తొందరగా వెళ్లిపోతారు. రావుగారు ఫూలిష్ (Foolish) అంటూ చరచర వంట యింటివైపు నడుస్తారు.)

నానీ—సోదరీ. నీ స్వాతంత్ర్యవిజయానికి చాలా సంతోషం.

(మణి కుర్చీలో కూర్చొంటుంది ఆలోచిస్తూ.)

మణి—(మెల్లిగా) ఈ ప్రపంచంలో జరిగే అనర్థాలన్నిటికీ కారణం, ప్రపంచంలో విచక్షణాజ్ఞానం చచ్చిపోవడమే ననుకుంటా.

నానీ—(అలోచిస్తూ తనలోతాను) అంధకారమయమైన యీ భారతీయసంఘాన్ని పునఃకాంతిమంతము చెయ్యడానికి యిలాటి మణులు ఎన్ని కావాలో యింకా.

—:o:—

పాకకళ

గుమ్మిడికాయ పూరగాయ

ఒక గుమ్మిడికాయను తెచ్చి దానిని పరిశుభ్రముగ కడిగి తరువాత దానిని సన్నసన్నముక్కలుగ తరగవలయును. పావుశేరు ఆవాలను ఎండబెట్టి మెత్తని పొడుముగా దంచి, శనగగింజంత యింగువయు, ఒక పావుశేరు ఉప్పు పావుశేరుకు కొంచెముతక్కువగ కారము కలపవలయును. అన్నియు కలసిన ఆ పొడుమునందు రెండుమూడుగరిటెల పప్పునూనెను కలిపి ఒకటిస్పూను పసుపుగూడ దానియందు కలుపవలయును. గుమ్మిడికాయముక్కలను పొడుముతో కలిపి ఒకజాడీలో నుంచవలయును. అది ఒకటి రెండు గంటల సేపటికి మామిడికాయపూరగాయవలె పూరి బహురుచిగాయుండును. యిది చెడిపోకుండ రెండుమూడుమాసములు పరిశుభ్రముగనిలువయుండును.

మల్లాది వెంకటరమణమ్మ.

గ్యారంటి! 2 సం॥ల గ్యారంటి!!

టి. సి. ఎస్. గోల్డన్ మెటల్ చెయినులు

కాంతిలోనూ, వన్నెలోనూ అసలు బంగారునగల కేమాత్రం తీసిపోవు

T.C.N GOLDEN METAL T.C.N
No. 5 NECK CHAINS
BIG SIZE 24"
1 ROW ..... RS 7
2 ROWS ..... RS 14
3 ROWS ..... RS 21
V.P. CHARGES AS. 8
No. 6 LATEST PATTERNS
SMALL SIZE 18"
1 ROW ..... RS 5
2 ROWS ..... RS 10
3 ROWS ..... RS 15
GUARANTEED 2 YEARS
CATALOGUE FREE
T.C. NAGALINGAPPA & Co., 280 WALLTAX RD. P.T. MADRAS.

పెద్దసైజు 1 పేటది		1-కి రూ.	7	0	0
,,	2 పేటలది	1-కి రూ.	14	0	0
,,	3 పేటలది	1-కి రూ.	21	0	0
,,	4 పేటలది	1-కి రూ	28	0	0
బేబిసైజు (చిన్నది)					
	1 పేటది	1-కి రూ.	5	0	0
,,	2 పేటలది	1-కి రూ.	10	0	0
వి. పి. ఖర్చు 1 పేట మొదలు					
	4 పేటలవఱకు	1-కి రూ.	0	8	0

అక్కఱలేనిచో వారమురోజులలో త్రిప్పిపంపిన అంగీకరింపబడును.

మా చక్కని బొమ్మల క్యాటలాగు ఉచితము

ముఖ్య గమనింపు

మీరు వ్రాయు జాబులయందు "గృహలక్ష్మి" పత్రిక పేరు నుదహరించిన మా ధరలమీద రూపాయకు ఒక అణాచంతున కమీషను యివ్వబడును.

టి. సి. నాగలింగప్ప అండ్ కో.,

280, వాల్ టాక్సురోడ్డు, పార్కుటౌన్ పోస్టు, మదరాసు.

'కృషితో నాస్తిదుర్భిక్షం' *

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

ఈ బాపట్లతాలూకా మహిళాసభను అవ్యవధిగా, అస్తవ్యస్తంగా తలపెట్టినవిధం తలుచుకొని నేటి యీమహిళాసభను తిలకించుకుంటే అతి ఆశ్చర్యకరంగానూ ఆనందకరంగానూ ఉత్సాహకరంగానూగూడా వున్నది. నాలుగేళ్లక్రిందటి వఱకూ మహిళాసభ జరిపే ఉద్దేశం మాలో కేవల బీజమాత్రంగా వుండెను. నేడు ఒక మహావృక్షంలాగా కన్పిస్తున్నది. ఐంద్రజాలికుడు నాటినగింజ అప్పటికప్పుడే మొలకెత్తి ఆకులువేసి పెద్దదై పుష్పించి ఫలించినట్లుగా తాలూకా మహిళాసభ యేర్పాటైంది. 'కృషితో నాస్తిదుర్భిక్షం'. యత్నానికి సాధ్యంకాని పనిలేదు. సంఘీభావానికి ఫలించని కార్యంలేదు. కనుకనే మీయెల్లరితోడ్పాటుతో అత్యల్పకాలంలో మహిళాసభను యేర్పాటుచేయగలిగాము. ఇందువల్ల మాకు నవశక్తికలిగింది. యీవిధంగానే యికముందు గూడా తోడ్పడుతూవుంటే స్త్రీజనాభివృద్ధియే కర్తవ్యంగాపెట్టుకున్న మేము యథాశక్తి మాసేవాధర్మ నిర్వహించగలుగుతాము. యజమాని ఒక ఆవును కొనుక్కుంటే అతనివల్ల దానికి మంచి గడ్డిగింజలు వగైరాలు దొరుకుతాయి. దానివల్ల అతనికి మాధుర్యమైనపాలు దొరుకుతాయి. అట్లాగే ఒకసంఘానికి విరాళాలిస్తే అది బ్రతుకుతుంది. అది తనధర్మం తాను నిర్వహిస్తే సంఘానికి ఉపకారం కలుగుతుంది. సంఘవికాసంగాని ప్రేమవికాసంగాని జీవవికాసంగాని యిచ్చిపుచ్చుకోడంమీదనే వున్నది. ఇక ప్రస్తుతానికి వస్తాను. ఈతాలూకా మహిళాసభ యావద్భారతదేశమునా వ్యాపించివున్న మహిళోద్యమమనే జీవనదినుండి త్రవ్వి ప్రవహింపజేసిన ఒక చిన్న పిల్లకాలువ. దీనికంటే కొంచెము పెద్దది జిల్లాసభ; దానికంటె యింకా కొంచెం పెద్దది రాష్ట్రీయసభ; ఆరాష్ట్రీయసభకంటె పెద్దది అఖిలభారత మహిళాసభ; దానికంటెపెద్దది ప్రపంచమహిళాసభ. ఈ విధంగా ఒక గ్రామస్త్రీలతోను తాలూకా స్త్రీలతోను మొదలుకొని సమస్తదేశ స్త్రీలతోను సంబంధం కలిగించడంచేత యీమహిళాసభ ఆకృతిచేత చిన్నదైనా ఉద్దేశంచేత పెద్దదనే చెప్పవలసివస్తుంది.

మొన్న మొన్నటివఱకు ప్రపంచంలోని ప్రతిదేశమందునూ స్త్రీలస్థితి ఒకేవిధమైన పారతంత్ర్యావస్థలో నేవున్నది. కాని సజీవమైన ఒకజాతిని యెల్లకాలం ఒకేవిధంగా అదగత్రొక్కి వుంచడానికి సాధ్యమా? ప్రపంచంలోని సమస్తదేశ స్త్రీలలోను యిప్పుడు అద్భుతమైన ప్రబోధంకలిగింది. స్త్రీలను బురఖాలతో బంధించే తుర్కీనిచూడండి. దుర్భరమైన సాంఘిక నియమాలచే కట్టివేసే చీనానుచూడండి. అవ్యక్తమైన ఆచారాలతో నిర్బంధించే జపానునుచూడండి. ప్రతిదేశంలోను అఖండప్రబోధంకలిగింది మహిళాలోకంలో. తుర్కీలో స్త్రీలకువున్న ఘోషా ఉఘన యెగిరిపోయింది. చీనాస్త్రీల నల్లమందుమాంద్యం నిముషంలో మబ్బువిచ్చినట్లు విచ్చిపోయింది. జపాను స్త్రీల నిర్బంధాచారాలు మంచుకరిగినట్లు కరిగిపోయినాయి. ఇక ఐరోపా అమెరికాఖండాల్లో ఆడవాళ్ల అభివృద్ధి యెట్లావున్నది చెప్పవలసినపనేలేదు. వాళ్లు మగవాళ్లకు పైచెయ్యి అయిపోయినారు. ఈవిధంగా సమస్తదేశ స్త్రీలు అభ్యుదయ తేజస్సులో శోభిల్లుతూ వుంటే ఆకాంతి కొంచెమైనా మనహిందూదేశ స్త్రీల మీద సోకకుండా యెట్లావుంటుంది. వాళ్లుమాత్రం

* ద్వితీయ బాపట్లతాలూకా మహిళాసభా ప్రారంభోపన్యాసము.

ప్రపంచానికి సంబంధించిన వాళ్లు కారా? కనుకనే హిందూ స్త్రీలమీదగూడా ఆ తేజోకిరణాలు పడ్డాయి. అయితే యెల్లప్పుడు చీకట్లో ఉండటానికి అలవాటు పడిన ప్రాణిని వెలుగులోకి తీసుకొస్తే ఆ వెలుగు చూడలేక గిలగిలకొట్టుకొని కళ్లుమూసుకుంటుంది. అట్లాగే అనేక వత్సరాలుగా అవిద్యాంధ తమస్సులో నిమగ్నులైన మనభారతస్త్రీలు స్త్రీలలో గలుగుచున్న నూతన పరిణామంచూచి భయపడి భ్రాంతిచెంది మాకొద్దు, మాకొద్దు, మే మెన్నడూ యెఱగమని కండ్లు మూసుకుంటున్నారు. ఏమనినైనా వెలుగు నేనుచూడలేనని కండ్లుమూసుకుంటే ఆవెలుతురు తాను చూడకుండా ఉండటమే సంభవిస్తుంది గాని ఆ వెలుతురు తనమీద పడకుండా యేమిచేయకలుగుతుంది? అట్లాగే స్త్రీ సంఘంలో కలుగుచున్న క్రొత్తమార్పులతో మాకు జోక్యంలేదని మనమెంతముడుచుకొని ఒత్తిగిలినా ఆమార్పులప్రభావంమాత్రం మనలను అంటకుండా చేసుకోలేము. ఇప్పుడు శారదాచట్టం వచ్చిందంటే వోటింగుహక్కు వచ్చిందంటే, వారసత్వాధికారం వచ్చిందంటే అది కావాలన్నవాళ్లకు వచ్చి వద్దన్న వాళ్లకు రాకపోలేదు. అలాగే యిక స్త్రీలకు రాబొయ్యే యేఅధికారంగాని యేహక్కుగాని కేవలం సభలుచేసి తీర్మానాలు చేసినవాళ్లకేరాదు. అందరికీ వస్తుంది. యీసభనుజరిపే ఉద్దేశంగూడా స్త్రీలందరికీ లాభం చేకూర్చవలెననే అభిప్రాయంతోగాని యే కొలదిమందో ప్రయోజనంకోరిగాదు. కనుక నేను మనవిచేసేదేమంటే స్త్రీసంఘంలో మార్పుకలగడం తప్పని సరిగా సంభవించింది కాబట్టీ, అది వద్దన్నవారినైనా స్పృశించకుండా వదలదు గాబట్టీ, దాన్ని మనం చూడకపోయినా అది చూడకుండా ఉండదు కాబట్టి, మనకెందుకనేమాటను వదలిపెట్టి అన్నివిషయాలు చక్కగా బరికించి పరిశీలించి తెలుసుకోడం మంచిదని.

ప్రస్తుతం ఈమహిళాసభల్లో చర్చింపబడే విషయాలు రెండు. ఒకటి విద్యావిషయం రెండోది సాంఘికం.

ఏదేశంలోనైనా స్త్రీలుగాని పురుషులుగాని అజ్ఞానులుగాను మూఢులుగాను మారిపోవడానికి ముఖ్యహేతువు అవిద్య. ఈవిద్య అనేకవాటం విద్య యనే గొడ్డలిపెట్టులతో యెప్పుడు బ్రద్దలు చేయబడుతుందో అప్పుడే వారిలో అంతర్గర్భితమైన వివిధవివేక శక్తులు బయలుపడి వారివికాసానికి తోడ్పడుతవి. గట్టుతెగగొట్టినతర్వాత ప్రవాహాన్ని నిలపడం యెట్లా సాధ్యంగాదో విద్య చెప్పినతరువాత యెవరి వివేక శక్తులుగాని నిరోధించడానికి సాధ్యంగాదు. కాబట్టి జాతియొక్క అభ్యుదయానికి కావలసిన ప్రధాన సాధనం విద్య.

బస్తీలలో చదువుకున్న ఆడవాళ్లను నలుగురినిచూచి స్త్రీలవిద్యాభివృద్ధిని గణించగూడదు. 1931 సంవత్సరం జనాభా లెక్కలను బట్టిచూస్తే నూటికి తొంభైయొన్మిదిమంది చదువుకోనివారే. పూర్వం స్త్రీలు తమ విషయాలు తాము పరిశీలించుకోలేని రోజుల్లో తామే బాధ్యతవహించి నాకు అట్టు నీకు ముక్క అన్నట్టు నూరుపాళ్లలాభం తాముచూచుకొని ఒకపాలులాభం మనకు వచ్చేటట్టు విచారిస్తూవుండేవారు. ఇప్పుడు స్త్రీలకు కొంచెం విద్యాపరిజ్ఞానం యేర్పడినందున ఆపోకపాలు విచారణగూడా వారు మానివేశారు. కాబట్టి యిప్పుడు స్త్రీలు తమ క్షేమలాభాలను తామే పరిశీలించుకోవాలె. స్త్రీలంటే ఈభారతదేశపు జనాభాలో సగానికి మిగిలియున్న బాహుళ్యమైన సంఘమన్నమాట. ఈసంఘమేగనుక నిజంగా సరియైన అభివృద్ధిమార్గంబట్టి పైకివచ్చిందా అంటే భారతదేశం మళ్లీ ఒక్కవెలుగు వెలుగుతుంది. శూరులను, వీరులను, కవులను గాయకులను, పండితులను, మహర్షులను, మహాత్ములను సృష్టింపజేస్తుంది. సందేహంలేదు. కాని అటువంటి మహద్దశరావడానికి యిటువంటి మహిళా సంఘాలు యెన్నాళ్లో పాటుపడాలె.

ఇంకా నా అన్న అభిమానమే పుట్టలేదు మనకు. వేదాంతభావలో 'నా' అంటే ఎంతనిషేధమో కేళ

విషయంలో అంతసత్కారం. నామతము, నాసంఘము నాభాష, నాహక్కులు, నాదేశము అనేఅభిమానం పుడితేనే గాని యేజాతికైనా అభ్యుదయదశ పట్టదు. మనసంఘం విద్యాహీనతచేత నశించిపోతూవుంటే సాంఘికనిర్బంధాలచేత సన్నగిలిపోతూవుంటే, ఆచార పీడనాలచేత అడుగంటిపోతూవుంటే ద్రవ్యశేబరంచేత తట్టుముట్టాడుతూవుంటే యివన్నీ మనమంచికే వచ్చిన వని అనుకుంటున్నాము మనం. ఇక వదలితే పరువు పోతుందనుకుంటున్నాము. ఏజాతైనా వివేకాలుకలిగి తనబాగు తానుచూచుకుంటే బాగుపడుతుందిగాని చెడి పోదు. పరువు యెక్కువ చేసుకుంటుందిగాని తక్కువ చేసుకోదు. దేశసౌభాగ్యానికి దేశీయవస్తువులను ఉప యోగించవలెనని యెందరో మొరబెట్టుకున్నారు, యేమిలాభం? వారిమొర వారిదే. యిప్పటికీ చీనా సిల్కులు, జపానురిబ్బన్లు, జర్మనీపౌడర్లు, యింగ్లండు సోపులు, అమెరికన్ పిన్నులు, ఆస్ట్రేలియా సెంట్లు, పరాసు స్నోలు ఉంటేనేగాని మన అలంకారాలు పూర్తికావడంలేదు. ప్రపంచంలో యేఅనాగరిక స్త్రీ గూడా యీవిధంగా తనదేశంలో తయారుగాని వస్తువులనుధరించడానికి యిష్టపడదు. ఎంతనాజూకుగా వున్న అన్యదేశపువస్తువులు అలంకరించుకోదుసరిగదా చేతితోగూడా ముట్టదు. ఈఅభిమానం మనలో కలికానికైనాలేదు. యిది సామాన్యమైన లోపం గాదు, కాని యిది మనకు తెలియదు. ఎవరైనా చెప్పినా ఎవరో చూస్తారులేస్తూ, ఎట్లాగో జరిగి పోతుందిలేస్తూ ఎక్కడచేసింద్రైతేయేమి మునిగిందిలేస్తూ ఏహక్కులూ లేకపోతే పోనీలేస్తూ, ఏచదువులు లేక పోతే మానెలేస్తూ అంటారు. అన్నిటికీ విముఖ నిర్లక్ష్యమే. ఇది చదువురాని అజ్ఞానమనుకుందామా చదువెక్కువైన వేదాంతవిజ్ఞానమనుకుందామా? విప రీతవిజ్ఞానమనుకుందామా! ఇట్లావున్నది మనస్త్రీలస్థితి. యిటువంటి స్త్రీలకు స్వస్వరూపజ్ఞానం కలుగజేయ డానికి యేర్పడ్డవే యీమహిళాసభలు. కనుక యీసభ లలోచేరి మనకు సంబంధించినవిషయాలన్నీ సంపూ ర్ణంగా చర్చించుకుందాము. మీఅమూల్యకాలం కొంత నాముచ్చట్లతో వ్యర్థపుచ్చినందుకు క్షమిస్తూ, ఈమహి ళాసభలో చర్చించబోయే విషయాలను సమగ్రంగా పరిశీలించి కర్తవ్యం నిర్వహిస్తారని నమ్ముతున్నాను.

తల్లులకు హెచ్చరిక :—

మీ కుమారులును కుమార్తెలును నవీనాభిప్రాయము
లతో ముందుకు జనుచున్నారు. మీరు వారలతో నే
కీభవించుటకు బదులు వారినిఆప ప్రయత్నించినయెడల
వారు మీ చేతులలోనుండి దాటిపోయెదరు."

మంటుజాషా నవాబ్-పంజాబ్.

తిరుపతి

ఘనగోపురములు ప్రాకారమండపములు తేరులు సత్పుణ్యతీర్థములును
కమలాప్తకిరణసంకలితంబులై ప్రకాశించుచుండెడు హేమశిఖరములును
పావనపరివారదేవాలయంబులు మహిమనొప్పు విరక్తమఠవరములు
రంగత్తురంగమాతంగతురంగముల్ గొమరారు బహుసాధుగోగణములు

ముద్దుగాఁబల్కు శుకపికములును నీల
కంఠములును మరాళసంఘములు మఱియు
ఫలవనంబులు తుళసికాదళసుమములు
క్రిక్కిఱిసియుండు వేంకటగిరిని నెపుడు.

అప్పురియందు దివ్యతరహాటకకుంభవిరాజమానమై
యొప్పువిమానమధ్యమున నుత్తమపూరుషుఁడై మహాత్ముఁడై
యొప్పులకుప్పయై ధరమహోన్నతుఁడై వెలుఁగొందుచుండు మా
యప్పఁడు వేంకటేశ్వరుఁ డహర్నిశముం గమలాసమేతుఁడై.

—తరిగొండ వేంకమాంబ.

కలియుగవైకుంఠంబను పేరంబరగు శైలరాజం బులు భువనైకనాయకుండైన శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు నివాసంబయి హిందువు లందఱచేతను మిక్కిలి పవిత్రముగ భావింపబడి తనరారుచున్నవి. తిరుపతినుండి ప్రారంభించు ముఖ్యనగంబయిన సప్తమమునకు 'వేంకటాచలంబ'నియు తక్కుంగల షట్ శైలంబులకు వృషభాద్రి, గరుడాద్రి, సింహాద్రి, అంజనాద్రి, శేషాద్రి, నారాయణాద్రి యని వరుసక్రమంబున పేర వచ్చును. ఒకప్పు డీ కొండలు మేరుశిఖరములలో నొకటిగానుండి, ఆదిశేష వాయుదేవుల యుద్ధమూల మున జారి భూమిపై రాలెనని స్థలపురాణము వాకొనుచున్నది.

ఈ వేంకటేశ్వరు నాలయంబునకు నలువైపులను అనగా తిరుపతి, చంద్రగిరి, నాగపట్లు, బాలపల్లె మార్గములుండెనట గాని తుది పేర్కొనబడిన రెండు మార్గములను నేడు వాడుకలో లేవు. ఉన్న రెండు మార్గముల పొడవును విస్తీర్ణతపముల గలిగి రాత్రు లందు యాత్రికులకు మిక్కిలి యనువుగనున్నవి. చంద్రగిరి మార్గమున మంగాపురమునందు యాత్రికుల సౌకర్యమునకై దేవస్థానమువారు ఒక సత్రమును నిర్మించి యున్నారు; కాని యీవైపుకొండను నేగువారు వేళ్ళు కొక్కరైన నుందరేమో!

తిరుపతిమార్గమున ప్రథమనగాగ్రంబున 'గాలి గోపుర'మున్నది. దీనిచెంత నిలబడి సర్వదిగ్దర్శక ప్రకృతిచిత్రంబును సువర్ణముఖీ నదిపాఱు పల్లపు ప్రదేశంబును జూచిన నెంతయో మదికింపు గొల్పును.

తిరుమల [1] క్షేత్రంబు శ్రీ ఆదివరాహస్వామివారి దనియు, వారి యనుజ్ఞబడసియే శ్రీ వేంకటేశ్వరులవా రిచ్చట వెలసిరనియు నొక పౌరాణికగాథ వాడుకలోనున్నది. ఈస్థలమున కిప్పటికిని వరాహ

1 శ్రీ వేంకటేశ్వరు డుండుదానికి తిరుమల యనియు రైలుస్టేషనుకు దగ్గఱనున్న పట్టణమునకు తిరుపతియనియు నక్కడివారు వాడెదరు.

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామివారి ఆలయ సింహద్వారము.

Photo by Messrs. G. K. Vale & Co.

శ్రీమతి

మంతెన అన్నపూర్ణమ్మగారు

గుంటూరుజిల్లా కాంగ్రెసు ప్రముఖులగు మంతెన వేంకటరాజుగారి ధర్మపత్ని. ఘోషావదలి కాంగ్రెసు ఆజ్ఞప్రకారము దేశసేవ చేయుచున్న విదుషీమణి. 1937 మార్చి 17వ తేదీ పోటీలేకుండా ఒంగోలు జిల్లాబోర్డున కెన్నుకోనబడిరి. జిల్లాబోర్డునుండి గుంటూరుజిల్లా ఎడ్యుకేషనల్ కౌన్సిలుకుకూడా ఎన్నుకోనబడిరి. ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు సభ్యురాలు. గుంటూరుజిల్లాలో క్షత్రియస్త్రీలలో అన్నివిధముల ప్రజాసేవచేయుటకు పతితో ముందు కురికిన ప్రథమ వీరపత్ని.

'మేలానామ్ తతోజాహై'

క్షేత్రమనియు పేరు. నేటికిని దైనికపూజాదులు ప్రథమమున శ్రీ ఆదివరాహస్వామివారికి జరిగిన వెనుకనే శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు జరుగుచున్నవి. శ్రీ వేంకటేశ్వరాలయము ప్రక్కనుండు పుష్కరిణికి వాయువ్యమూలగట్టున శ్రీ వరాహస్వామి వారి యాలయమున్నది.

శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి దివ్యమందిరము ఉన్నతమైన ప్రాకారంబులతోను, విశాలమైన వీథుల తోను, బంగారుకలశములుగల గోపురంబులతోను 'ఆనందనిలయ' మను స్వర్ణమయంబైన విమానముతోను మిక్కిలి తనరారుచున్నది. ఈవిమానమున కమర్చబడియుండు బంగారుపూత రేకులు మొట్టమొదట పదుమూడవ శతాబ్దమున ప్రథమజటావర్మన్ సుందర పాండ్యరాజుచేతను, పిమ్మట క్రీ॥ శ॥ 1359లో సేనాపతి సాళువ మంగి దేవమహారాజుచేతను, పిమ్మట క్రీ॥ శ॥ 1425లో మల్లనామాత్య శేఖరునిచేతను, క్రీ॥ శ॥ 1518లో శ్రీకృష్ణదేవరాయలచేతను జీర్ణోద్ధారణ గావింపబడెను.[1] క్రీ॥ శ॥ 1570లో కాంచీపురవాసులైన కోటికన్యాదానము తాతాచార్యులవారు ఆనంద విమానమును పునర్నిర్మాణము గావించి, విజయనగర సామ్రాజ్యాధీశుడైన శ్రీరంగరాయలవారిచే బంగారు పూతను నూతనముగా పూయించిరి. విమానోపరిభాగ ముననుండు స్వర్ణకలశమును క్రీ॥ శ॥ 1909లో హాథీ రామజీ మఠాధికారి బావాజీ శ్రీ రామకిశోర్ దాసు గారిచే పునఃప్రతిష్ఠ గావింపబడెను.

శ్రీ స్వామివారి యాలయంబు ప్రవేశించినంతనే ప్రథమద్వారంబున నొకప్రక్క భార్యాద్వయసమేతు డయిన శ్రీకృష్ణదేవరాయల లోహబింబమున్నది. ఈ మువ్వురును శ్రీ వేంకటాచలమునకు నేతెంచి నట్లును శ్రీ వేంకటాచలపతికి కొన్ని దానములు చేసి నట్లును కొన్ని శాసనము లిటగలవు. ఈ ప్రథమ ద్వారంబునకు మరొకవైపు చంద్రగిరినుండి విజయ నగర సామ్రాజ్యమును పాలించిన శ్రీ వేంకటపతి రాయల లోహవిగ్రహమును గలదు.

తరువాత ధ్వజస్తంభమును దాటుకొని రెండవ ప్రాకారములోనికి వచ్చి 'గర్భగుడి' ప్రవేశించ వలెను. ఇటనున్న మొదటిద్వారమునకు 'బంగారు వాకిలి' యని పేరు. దీని కిరువైపుల నతిస్థూలకాయు లగు జయవిజయులను ద్వారపాలకుల ప్రతిమలున్నవి. బంగారువాకిలి లోపలిభాగమున రెండు గడపలు దాటినతోడనే మహాపవిత్రంబయిన 'కులశేఖరపడి' అను గడపయు దానికావల ప్రధానగర్భమందిరము నున్నవి. పూర్వాచారప్రకారము కొందఱు కైంకర్య పరులు మాత్రము ప్రధానగర్భాలయంబున కులశేఖర పడి దాటవచ్చును గాని యన్యులు పోరాదు.

ప్రధాన గర్భగృహంబున భక్తజన హృదయా కర్షణప్రభావంబును దివ్యతేజశ్శీలముగల శిల్పనా చాతుర్యంబు ప్రదర్శించు ప్రముఖంబైన 'మూల విరాట్టు' శిలావిగ్రహం బలరారుచున్నది. నిత్యా చారకర్మనియమము ననుసరించి లోహప్రతిబింబము లనేకములున్నవి. ఉత్సవాదులందును ఆస్థానము లందు నధిష్ఠానదైవంబైన శ్రీ భూనీళాసమేతుండైన మలయప్ప (శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి) స్వామివారి తామ్రవిగ్రహంబులను, నిత్యాభిషేకమూర్తియగు శ్రీ భోగశ్రీనివాసమూర్తి బింబము నున్నవి. ఈ భోగ శ్రీనివాసమూర్తి విగ్రహంబును సహస్రకలశాభిషేక కాలంబున గర్భగృహమునుండి వెలుపలికి తెచ్చుట లేదు. సంవత్సరమున కొకపర్యాయము కార్తిక ద్వాదశిదినంబున సూర్యోదయంబునకు పూర్వమే శ్రీ భూనీళాసమేతంబుగ ఉగ్రశ్రీనివాసమూర్తికి ఉత్సవము జరుగును. ప్రతిదినంబును జమాఖర్చు లెక్కల వినుటకు దర్బారునందు శ్రీ కొలువుశ్రీనివాస మూర్తి విగ్రహంబును సింహాసనాసీనుల జేయుదురు. శ్రీరామ శ్రీకృష్ణవిగ్రహంబులుకూడా గర్భగృహ

1 Ref. T. Devasthanam's Epigraphical Report.

8

మున సారాధింపబడుచున్నవి. ఈ దేవళ్లకు సైతము వారి జన్మనక్షత్రములనాడు ఉత్సవములు జరుగును.

ఇచట పూజావిధానము వైఖానసాగమంబు ననుసరించి జరుపబడును. విశ్వరూపము, తోమాలసేవ, కొలువు, అర్చన, ఏకాంతసేవ (రాత్రివేళ) ఇవి ముఖ్య దర్శనసమయములు. ఏతన్మధ్యకాలంబున మృదసోపేతంబైన వివిధప్రసాదపణ్యారంబులు నివేదించబడుచున్నవి. ప్రతిగురువారము రాత్రి పూలంగిసేవయు, ప్రతిశుక్రవారము మధ్యాహ్నము 'మంగళాభిషేకము' లేక 'తిరుమంజనము'ను ముఖ్య దర్శనీయసమయంబులు.

అప్పుడప్పుడు జరుగు సాధారణ పక్షోత్సవ మాసోత్సవ నక్షత్రోత్సవాదులుగాక, సంవత్సరాది యాస్థాన, ఆనివరఆస్థాన, నిత్య, అధ్యయన, ప్లవోత్సవాదులు విశేషంబులు. ధనుర్మాస ప్రభాతసేవా సందర్శనంబు మిక్కిలి పవిత్రంబు. ఈ ధనుర్మాసమున శ్రీవారికి తులసికి బదులు బిల్వముతో అర్చన జరుగును. ఈ బిల్వార్చన యున్నప్పటికిని శైవాళ్వార్లెవరుగాని శ్రీ వేంకటేశ్వరులను శివపదముగా స్తుతించినట్లు కానబడదు. భాద్రపదశుద్ధములో చిత్తానక్షత్రమున పాల్ హాల్ బ్రహ్మోత్సవము ఆరంభమై శ్రవణనక్షత్రమున 'తీర్థవారి' జరుగును. ఏసంవత్సరమునైన అధికమాసము గలుగునెడల మొందటి బ్రహ్మోత్సవము యథావిధిగ జరుపబడి, రెండవ బ్రహ్మోత్సవంబగు 'శారదా నవరాత్రి' యుత్సవంబు ధ్వజారోహణ రథోత్సవంబులు వినా, వైభవంబుతో జరుగును. అంకురార్పణమునుండి ధ్వజారోహణంబువఱకు దశరాత్రంబులు బ్రహ్మోత్సవంబు జరుగుచున్నవి. ఈ యుత్సవంబుజూడ వేనవేలుగా భక్తజనంబులు ఆసేతుహిమాచలపర్యంతము వ్యాపించి యుండు భరతఖండ నానాభాగములనుండి వచ్చెదరు. ఏడవదినము రాత్రి జరుగు గరుడోత్సవమును, ఎనిమిదవదినము జరుగు రథోత్సవమును ముఖ్యములైన యుత్సవములు.

ఇవేగాక భక్తుల ప్రార్థనానుగుణ్యముగ దేవస్థానము నిర్ణయించిన రుసుము చెల్లించినయెడల విశేషోత్సవంబులు జరుపబడుచున్నవి. వీనిలో సహస్రరజితకలశంబులలో నింపబడిన శుద్ధోదకంబు శ్రీవారికభిషేకము చేయు సహస్రకలశాభిషేక సేవయు, తిరుప్పావడసేవయు ముఖ్యములు. సాధారణము గరుడోత్సవములు తఱచు జరుగుచుండును. భక్తుల ప్రార్థనల ననుసరించి వారివలన ఏకసాల్ వర్తన కట్టుకొనిగాని, వారు దేవస్థానములో గట్టు మూలధనమునకు రాగల వడ్డీనుండిగాని నిత్యహారతి, అర్చనలు సలుపబడుచున్నవి.

(సశేషము)

జీవితవ్యాపారములన్నిటిలో స్త్రీపురుషులు సమానభాగస్వాములుగా నుండవలెననియే నాతలంపు. మనహక్కులకని పురుషులతో పోరాడకూడదు. మనమభివృద్ధి పొందవలయును. మనము బాధ్యతవహింప సంసిద్ధులుగనున్న ఏ పురుషుడును దాని నడ్డగింపజాలడు. మన మాస్థితియందున్నామని నిరూపింపవలయును. దానికి మార్గమిది. పల్లెటూరివారి జీవితము దుర్భరము. దానిని మనమభివృద్ధిచేయువలయును. మన సంతానమునకు తగినవిద్య గరుపవలెను. ఒకముక్కలో-కార్యరంగమున జోరబడవలెను. దేశస్వాతంత్ర్యమును మాత్ర మెగాదు మానవస్వాతంత్ర్యమును సంపాదింపవలెను.

శ్రీమతి
విజయలక్ష్మి పండిట్

శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాస త్రిలిఙ్గ మహావిద్యాపీఠము

పండితపూజ

శ్రీమతి కవితిలక కంచనపల్లి కనకాంబా ప్రణీతము

బ్రహ్మశ్రీ వేదాంతాచార్య దేశికసార్వభౌములగు చెందుకూరి నరసింహశాస్త్రిగారికిని, బ్రహ్మశ్రీ తర్కమహోదధిపారంగతసుధీవర శ్రీపాద లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రిగారికిని 15-11-37 తేదీన పైవిద్యాపీఠమున శ్రీయుత రావుబహదూర్ మంత్రిప్రగడ నరసింహం పంతులుగారి యాజమాన్యమున జరిగిన సభయందు సమర్పింపబడినవి.

శ్లో. చెందుకూర్యన్వయాంభోధౌ కలాపూర్ణోదభూత్సుధీః
నృసింహోఽమృతసారేణ తోషయన్ విబుధాన్ ముదా.

శ్లో. అద్వైతాబ్ధేః పరంపారం ప్రాప్యాన్యాం స్తారయన్ సదా
ఆంధ్రదేశేఽధునాభాతి నారసింహ సుధీవరః.

ఉ. నీనరసింహనామ మది నిక్కముఁ జేయఁగఁగాదె పీఠికా
స్థానమలంకరింతు బుధచంద్రుల ఛాత్రులగాగ్రహింతు స
మ్మానముగాంతు వార్యజన మండలమందలి బ్రహ్మవిద్యకున్
స్థానమవై ధరించెదవు శంకరతత్త్వ విశారదత్వమున్.

శా. నీకంఠోన్ ఘనుఁడెవ్వఁడార్తులకు సందేహానలం బార్ప స
త్స్తోకాద్వైత సుధాసువృష్టి విబుధస్తోమాంబుధిన్ సోముఁడై
వీకన్ శ్రోతువు నిస్పృహుండవయి యుర్విన్ దేవతాతత్త్వమున్
సాకల్యంబొనరింతు నీకిదెనమస్కారంబు ధీరోత్తమా.

కం॥ కొండవలె బండితులకిల, నండగనిల్చితివిపో మహాప్రళయమునన్
బండలు బద్దలుచేసి య, ఖండబ్రహ్మంబు నెదుటగనబఱుతు బళీ.

శ్లో॥ శ్రీపదాశ్మ్రి పదాంభోజ మకరందరసాత్మకాః
శ్రీపాదకుల సంభూతాః త్రిలిఙ్గేషు ప్రతిష్ఠితాః.

శ్లో॥ భ్రాతాగురుర్యస్యచ రామశాస్త్రీ సద్దేశికస్తార్కికచక్రవర్తీ
సోయం నృసింహోవిబుధేంద్ర చంద్రస్త్రిలిఙ్గదేశేవితనోతి జ్యోత్స్నాం.

మ॥ నరసింహుండొక డగ్రపీఠమున విన్నాణంబుగానొప్పగా
నరసింహాఖ్య బుధేంద్రులిద్దరిట సమ్మానంబునుంగాంచి యె
ల్లరకున్ స్వాంతములందుగూర్తురు మహాహ్లాదంబు త్రైలిఙ్గదే
శరమానాథులు మంత్రతర్కవిధి శాస్త్రక్షోణిభృత్కోటులై.

మన కర్తవ్యము

శ్రీమతి వెలగపూడి సరస్వతమ్మగారు

సమాజములు

ప్రతిగ్రామమునకును, పల్లెకునుపోయి స్త్రీల ఔన్నత్యమునకు కావలసినవిషయములను జనసామాన్యమున కుద్బోధించి సమాజముల నెలకొల్పి దేశమునందు ప్రచారము గావింపవలెను. మహానదులెట్లు పాయలుపాయలుగాపుట్టి ప్రవాహమునగలసి సముద్రమున గలియుచున్నదో అట్లే సమాజములును ఒకదానికొకటి శాఖలుగానేర్పడి అఖిలభారతమహిళాసభకు చేరియుండవలెను. తాలూకాలోని సమాజములవారందరును మహిళాసభలకు ప్రతినిధులుగావచ్చి వారికిగల లోటుపాటులను చర్చించుకొని తీర్మానములుగావించి ఆతీర్మానములను మండలసభల కంపుచుండుటవలనను, అట్లే అఖిలభారతసభ కందచేయుచుండుటవలనను, స్త్రీలకు కావలసినహక్కులను, విద్యావిషయిక సౌకర్యములను బడయుట కవకాశమేర్పడగలదు. ఇప్పుడు ప్రపంచమును కలవరపరచుచున్న సంగ్రామములవిషయమును, కాంగ్రెస్ వారి నూతనపరిపాలనా విషయములను, గాంధిమహాత్ముని విద్యావిధానములను, ఇదియది యననేల ప్రపంచమున జరుగుచున్న దినదినమార్పులను, ఆందోళనలనుగూర్చి కొంతవరకైనను గ్రహించుకొనుట స్త్రీలకర్తవ్యము. ప్రతిసమాజములందును స్త్రీలు అట్టివిషయములలో పాల్గొని చర్చించి తీర్మానముల గావింపవలెనన్న ఉన్నతవిద్యయే ముఖ్యాధారము. కాన సమాజములు విద్యాసాధనకు తగినవసతులు గల్పింపవలెను.*

విద్యావిధానము

ఇటీవల వార్ధాలో గాంధిమహాత్ముని అధ్యక్షత క్రింద జరిగిన విద్యావిధాన సంస్కరణసభలో పాఠశాలలు స్వయంభరితములుగా నుండవలెననియును, ప్రతిదినము పనిచేయు 5 గంటలలో 1 గంటకాలము శాస్త్రాభ్యసనమునకును, 4 గంటలకాలము చేతిపనులకును వినియోగపరచవలెననియును, బోధపరిచియున్నారు. ఈయంత్రయుగమున బాలబాలికలచేత చేయబడిన వస్తువులనమ్మి ఆధనముతో పాఠశాలల నిర్వహించుట బహుదుర్లభము. ఆసందర్భమున సౌదామినీ మెహతాగారు చదువుసంధ్యలకంటె విద్యార్థులకు పుష్టికరమైన ఆహారమునిచ్చుట ముఖ్యమనియును, అందుకొరకై దొరతనమువారు ఎక్కువ ధనమును వ్యయపర్చవలయుననియును, వాక్రుచ్చియున్నారు. చేతిపనులు చేయుటకైనను, శాస్త్రాభ్యసనమునకైనను, ఆరోగ్యమావశ్యకముగదా! ఇప్పటి కాలపరిస్థితులనుపట్టి పాఠశాలలు స్వయంభరితములుగా నడుపుట బహుకష్టమనియును, దొరతనమువారివలనగాని, సంఘములవలనగాని నిర్వహింపబడవలయుననియును ప్రొఫెసర్ కె. టి. షాగారు వచించియున్నారు.

ఆపాఠశాలలు పనిచేయుకాలములో మూడువంతులు శాస్త్రాభ్యసనమునకును, ఒకవంతు చేతిపనులకును, వినియోగించినయెడల జీవకళలు నశింపకుండుటకును, శాస్త్రజ్ఞానము పెంపొందుటకును, నిరుద్యోగసమస్య తొలగింపబడుటకును అవకాశమేర్పడగలదు. పైవిద్యాపద్ధతి అమలులోనికి తెచ్చుట బహుకష్టతరమని ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ వైస్‌ఛాన్సలర్ గారైన సి. ఆర్. రెడ్డిగారును గౌరవనీయులగు సుబ్బరాయన్ మంత్రిగారును వచించుచున్నారు. మనదేశపు శీతోష్ణ

* బాపట్లతాలూకా మహిళాసభాహ్వానాధ్యక్షురాలుగారి యుపన్యాసము.

స్థితులననుసరించి పాఠశాలలు ఉదయము 12 గంటల వరకుమాత్రమే పని చేయవలయునని కొందరు నాయకులు పత్రికలలో ప్రచురించుచున్నారు. విద్యావిధానములపై దినదినము చర్చలు జరుగుచున్నవిగాని ఇంకను ఒక నిశ్చయమైనమార్గ మేర్పడలేదు. ఏదియెటులున్నను వార్ధాసభలో తీర్మానింపబడిన 7 సంవత్సరముల నిర్బంధ విద్యావిధానమైనను అమలులోనికి వచ్చినగాని జనసామాన్యమందు విద్యావ్యాప్తి గాంచనేరదు. ప్రతిగ్రామమునందును పల్లెయందును విద్యాప్రచారములు సల్పవలెను. స్త్రీలకు కావలసినధర్మములనరయుటకును గృహకృత్యముల నెరవేర్చుకొనుటకును కొంతవరకు విజ్ఞానమావశ్యకము. విద్యాభ్యసనమునకు ఆటంకములుగానున్న బాల్యవివాహములు కొంతవరకు తగ్గినవిగాని పూర్తిగా నశించలేదు. సామాన్యముగా వివాహము చేయవలసినవయస్సును 16 సంవత్సరములకు నిర్ణయించుకొనవచ్చును. అంతవరకు పాఠశాలలో చదివించి సామాన్యజ్ఞానమును సంపాదింపచేయుటకు తగినవసతులను ఏర్పాటుచేయవలయును. ప్రాథమికవిద్య పూర్తియగువరకును బాలురకును బాలికలకును ఒకేపాఠశాలయందు శిక్షణమొసగు అవకాశ మేర్పడినయెడల పాఠశాలలకగువ్యయము కొంతవరకు తగ్గించుకొనవచ్చును. సాధారణముగా ప్రాథమికవిద్య పూర్తియగునప్పటికి బాలికలకు 14 వత్సరములవయస్సుకు మించదు. ప్రాథమికపాఠశాలయందు స్త్రీలే యుపాధ్యాయినిలుగానుండి విద్యాశిక్షణమొసగినయెడల పిల్లలను దయదాక్షిణ్యములతో చూచుటకు నెక్కువ అవకాశముండును. తరువాత మాధ్యమికవిద్యాశిక్షణ మొసగుకాలమందు పాఠశాలలు ప్రత్యేకముగా నుండవలెను. అట్లు కానియెడల కొన్నిసమయములందు బాల బాలికలయొక్క నడతలకే మైన భంగముకలిగిన కలుగవచ్చును. ఉన్నతవిద్యనభ్యసించ తగినకాలము వచ్చునప్పటికి వారిబుద్ధికి నొకవిధమైన స్థిరత్వమేర్పడును. కాన పురుషులతో గలసి విద్య నభ్యసించవచ్చునని యటీవల కొందరు ప్రముఖులు పత్రికలలో ప్రకటించియున్నారు. ఆవిధానముగూడ కొంతవరకు సమంజసముగానే యున్నది.

శిశురక్షణాలయములు—వాని అవశ్యకత

పట్టణములందు రక్షణాలయములు చాలవరకు సేవచేయుచున్నవి. రక్షణాలయము పక్షమున గ్రామముయొక్క జనసంఖ్యనుబట్టి యొకరిద్దరు మంత్రసానుల నియమించి వారిద్వారా బీదజనులయొక్కయును, ముఖ్యముగా అనాథలైన పసిబిడ్డలయొక్కయును ఆరోగ్యముల కాపాడుట, ఆరోగ్యవారములు జరిపించుట, ఆరోగ్యసూత్రముల సామాన్యజనులకు బోధింపజేయుట, కాలవశమున దుర్వ్యాపారములకు లోనైన స్త్రీలను సన్మార్గప్రవృత్తికి తీసుకొనివచ్చుటకు తగిన సహాయమొనర్చుట మొదలైన సేవచేయించుట స్త్రీసంఘములయొక్క ముఖ్యధర్మమైయున్నది.

స్త్రీలు—రాజకీయవ్యవహారములు

ప్రతిస్త్రీకిని పురుషులతోబాటు రాజకీయవ్యవహారములు తెలిసియుండవలయును. మనము దేశస్వాతంత్ర్యమునకును, హక్కులకొరకును పాటుబడవలసియున్నది. స్త్రీలును పురుషులునుకలసి పనిచేయనిదే దేశదాస్యము తొలగదు. గృహకృత్యముల బాధ్యత మనయందుండుటచేత వాటిని చక్కబెట్టుకొని, మిగిలిన కాలమందు రాజకీయములలో పాల్గొనుచుండవలెను.

వి వా హ ము లు

బాలికలకు 16 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చిన తరువాత వివాహప్రయత్నము చేయవలయును. అప్పటికిగాని వారికి విద్యయందు స్వాతంత్ర్య మేర్పడనేరదు. తరువాత వారికుందు అవకాశములనుబట్టి

ఉన్నతవిద్య నభ్యసింపవచ్చును. లేకపోయినను వారికి ప్రపంచధర్మములను పరిశీలించి నడుచుకొనుటకు తగిన జ్ఞాన మేర్పడును. సామాన్యముగా వివాహములు చేయవలసివచ్చినప్పుడు వరశుల్కములను భరించలేక సంసారములు కూలిపోవుట సంభవించుచున్నది. అట్టి ప్రమాదములు జరుగకుండ వరశుల్కములు తొలగించుటకు ప్రయత్నములు సలుపవలెను. ఈ ఉద్యమము స్త్రీలు పట్టుపట్టినగాని నెరవేరదు. శుభకార్యములందు నెక్కువసొమ్ము ఖర్చుపెట్టుటకంటె దేశసేవ కొరకు వినియోగించుట ఉత్తమము.

ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్రావశ్యకత

ప్రథమాంధ్రమహాజనసభను మన గ్రామమందు 1913వ సంవత్సరమున జరిపిన నాయకులందరును ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రము కావలెనని తీర్మానించిరి. నేటివరకును రాష్ట్రవిభజన కాలేదు. భాషలనుబట్టి రాష్ట్రవిభజన చేయుమని కోరిరి. గత 25 వత్సరముల నుండి సభలు, తీర్మానములు జరుగుచున్నవేగాని భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రము లభించలేదు. మనకంటె తరువాత ఆందోళన మొనర్చి సింధులు, ఓఢ్రులు ప్రత్యేకరాష్ట్రముల సంపాదింపగలిగిరి. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రప్రాప్తిగల్గనిదే దేశదారిద్ర్యము తొలగదు. ఇదివరకు ప్రభుత్వమువారుగూడ దేశమును చిన్న చిన్న రాష్ట్రములుగా విభాగించినగాని పరిపాలన బాగుగ జరగదని తెలిపియున్నారు. కాంగ్రెసువారుగూడ భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రసిద్ధాంతమును ఆదర్శముగా నిడుకొని రాష్ట్రవిభజనచేయుచున్న కాలములో మన కాంగ్రెసుమంత్రులు మాత్రము ఆసిద్ధాంతమున కేలకో విముఖత్వమును చూపుచున్నారు. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రవిభజన కాంగ్రెసువారి ముఖ్యోద్దేశమైనను, ప్రధానమంత్రిగారు దానియందు విముఖత్వము చూపియుండుట కడుశోచనీయము. ప్రత్యేకరాష్ట్ర మేర్పడినయెడల అందలి మహానదుల నీటి నరికట్టి వ్యవసాయమున కుపయోగించి, పంటలను వృద్ధిచేసి, నిరుద్యోగసమస్యను తొలగించుకొని దేశదారిద్ర్యమును బాపుకొనవచ్చును. ప్రత్యేకరాష్ట్రము లేకపోవుటచేత మన రాష్ట్రపు ఆదాయములో చాలావరకు తమిళదేశపు ఖర్చుల క్రిందపోవుటచేత తోడి సోదరులైన రాయలసీమవారిని రక్షించుకొనుటకు తగిన యవకాశము లేక బాధపడుచున్నాము.

హరిజనులు

హరిజనుల నుద్ధరించవలెనని మాటలు చెప్పుటమాత్రమే జరుగుచున్నది. వారిని మనదరిక్కైనను చేరనీయకున్నాము. అస్పృశ్యతను నివారించుకొని వారి బాధరించవలెను. మతవైషమ్యముల నంతరింపచేయవలెను.

గృహపరిశ్రమలను, లలితకళలను వృద్ధినొందించుటకు స్త్రీలు తగుప్రయత్నములు సల్పవలెను.

శ్రీమతి కవితిలక పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు

గృహలక్ష్మీ కంకణ మహోత్సవాహ్వానము

శ్రీమతి 'కవితిలక' పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు సుప్రసిద్ధ ఆంధ్రరచయిత్రులలో నొక్కరని పాఠకులెల్లరు నెఱిగియేయున్నారు. వీరు కుముద్వతి, విజయభాస్కరవిజయము, రాధికాచంద్రావళులు, భారతవీర కథామంజరి, విక్టోరియాక్రాసు, కమలాబాయి, క్రీస్తుచరిత్ర, అబిసీనియావిధ్వంసము, మీార్ జుంలా, గ్రంథముల రచించుటేగాక ప్రసిద్ధాంధ్రపత్రికలందెల్ల పద్య గద్య వ్యాసముల నెన్నో రచియించియున్నారు. రచయిత్రులను, విదుషీమణులను గౌరవింప గంకణముగట్టిన 'గృహలక్ష్మీకంకణము' ఈరచయిత్రి నీవర్షము గౌరవింప నిశ్చయించినది. నెల్లూరుపురమున ప్రోగ్రెసివ్ యూనియన్ వారి వెండిజయంత్యుత్సవ సందర్భమున డిసెంబరునెల 18-వ తేది శనివారము కంకణబహూకరణము జరుగును. ఆసమయమున జరుగుసభకు ఉభయభాషాప్రవీణ శ్రీమతి బత్తుల కామాక్షమ్మగారు (రాజమండ్రి ఆర్యవైశ్య యువతీ సంస్కృత కళాశాల ప్రిన్సిపాలు)అధ్యక్షత వహింతురు. కంకణ బహూకరణము పాఠకులపక్షమున జరుగుచున్నది గాన ఎల్లరా సమయమునకు విచ్చేయ ప్రార్థితులు.

ఇట్లు,

కె. ఎన్. కేసరి

'గృహలక్ష్మి' సంపాదకుడు.

కథలు - కబుర్లు

సినిమా తారల బలుపు

చూడండి! గోహర, సులోచన లేపాటి వయస్సువారు? పట్టుమని పాతికముప్పైయేళ్లయినా సరిగా లేనిదే వారిని పూర్వకాలపువాళ్లక్రింద ప్రేక్షకలోకం జమకట్టివేయడానికి ఈ మాయదారి బలుపేగదా కారణం!... ఉమాశశి భావిదశనుగూర్చి ఎంతెంతో ఆశపడ్డాము. గోహరుచార్జి యీమె పుచ్చుకొంటుందనిపించింది కాని నాలుగైదేండ్లక్రిందటి ఉమను చూచినవారికి ఇప్పుడీమెనుచూడబోతే తప్పకుండా జాలికలిగి తీరుతుంది. సవితాదేవి పరిస్థితిగూడా దాదాపు అంతే... సినిమా ప్రేక్షకలోకంయొక్క హృదయాలను ఇటీవల ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యంగా ఏలజేసిన కాంతా ఆప్టేకూడా కొలదికాలంలో ఈ పతనమే సంభవిస్తుందేమోనని భయంకలుగుతోంది. 'అమృతమంథన'లో అమాయికపుహేలతోగూడిన ఆమె యభినయమూ, 'అమరజ్యోతి'లో పరవళ్లుత్రొక్కి గ్రామఫోనులద్వారా దేశమంతటా వెల్లివిరిసిన ఆమె 'సునోసునో' సంగీతము ఆమెను ఎల్లరకూ అత్యంతప్రేమాస్పదనుగా నొనర్చివైచినవి. ఆ ప్రేమపీఠాన్నుండి ఆమెను తొలగించడానికి నిజంగా ఎవరికీ ఇష్టముండదు. కాని, 17 ఏండ్ల చిరుతప్రాయానవున్న యీబాలిక అప్పుడే స్థౌల్య లక్షణాలను కనబరుస్తోంది. ఈ ఉపద్రవం తప్పేదిఎలాగా? మన తెలుగుతారలగతి దాదాపు అంతే అనవలసివచ్చునా? (కృష్ణాపత్రిక.)

* * * *

బాలికలవిక్రయము బరువుననుసరించి

ఐరోపాఖండమున యుగోస్లావియా అనుదేశమున జిప్సీతెగవారు నివసించుచున్న కొన్నిగ్రామాలలో యువతులను తూచి విక్రయించుచున్నారు. పిల్లలకు పెళ్లియీడురాగానే అమ్మకము జరుగును. ఒకపౌను అనగా 40 తులముల బరువుకు మూడు పెన్సులవంతున ఆబాలిక బరువునుబట్టి ఖరీదు యియ్యబడును. బాలిక అందముగానున్నచో ఒక హండ్రెడువేటు తూకముగల బాలికకు ఒకపౌను 8 షిల్లింగుల 2 పెన్సులు ఖరీదు వచ్చును. పాట నృత్యము కూడ వచ్చినచో ధర యింకను అధికమగును. చాగోజివో అనుగ్రామమునకు ఒక జిప్సీతెగవాడె రాజుగానున్నాడు. బాలికలను తూచుటలో మోసముజరిగినయెడల దానిని విచారించుటకితడు ప్రత్యేకముగా నొకత్రాసు పెట్టుకొనియున్నాడు. యుగోస్లావియాలో దక్షిణభాగమునందంతటను బాలికలను అమ్ముచునేయుందురు. కాని బాలికలనుతూచి అమ్మెడుపద్ధతి జిప్సీలునివసించు గ్రామములో మాత్రమే యున్నది.

* * * *

గౌరవమువిూద దృష్టి

పారిసులో మెయిటర్. ఇ. లెగ్రాండ్ పేరుపొందిన గొప్పబారిస్టరు. ఏదో కేసులో అతనికి కోర్టునందు అగౌరవముజరిగినది. ఈసంవత్సరారంభములో, లెగ్రాండ్ అగౌరవమును భరింపలేక తనప్రాక్టీసునకు రాజీనామా యిచ్చివేసినాడు. మరల మొన్నకోర్టులు ప్రారంభమైనవి. ప్రాక్టీసు విరమించుకున్న లెగ్రాండ్ ప్రతిదినము

కోర్టులోనికివచ్చుట అందరికి విచిత్రముకలిగించినది. ఆతడు ఊరకవచ్చుటలేదు. కట్టలుకట్టలు కాగితాలతో కూడ వచ్చుచున్నాడు. కారణమేమిటని అందఱు విచారింప మొదలుపెట్టిరి. రహస్యము బైటబడినది. శ్రీగాండ్ తనఉద్యోగమునకు స్వస్తిచెప్పినాడు. తరువాత మెయిటర్ రోస్పార్స్ అను సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదిని—బారిష్టరు—వద్ద ప్రధానగుమాస్తా, సెక్రెటరీగా కుదిరియుండెను. ఆ మెయిటర్ రోస్పార్స్ ఆయన సతీమణియే!

*   *   *   *

పుక్కిటి పురాణముగాదు.

నౌఖాళీనగర సమీపమునగల హాజీర్‌పురమున శ్రీ శేవతికాంత శర్మగారిసతీమణి తన నాలుగుమాసముల బిడ్డ నిదురించుసమయములో కాపలావలె ఒక నాగుపాము పడగపట్టుకొనియుండుట అనేకపర్యాయములు చూచి మిక్కిలి భయపడుచుండెను. ఇది సాధారణముగా బిడ్డ యొంటరిగానున్నప్పుడు జరుగుచుండెడిది. ఏమైన అపాయముజరిగి బిడ్డ మరణించునను భయముచే ఒకనా డాయింటివారు ఆ నాగుబామును చంపించిరి. తరువాత తల్లి ఆయూరువిడచి పదిమైళ్లదూరమున భర్తయున్న నందనపురమున కేగెను. కాని యిక్కడ సైతము పూర్వమువలె ఒక నాగుపాము ఆబిడ్డ యేకాంతముగానున్న సమయములందు పడగపట్టుదృశ్య మగుపడెను. ఒక విశేషమేమన, బిడ్డయొద్ద నెవరున్నను ఆసమయమున పాము కనబడెడిదిగాదు. ఆపామునకు నెట్టియపాయము కలుగకుండుటకు నింటివారు మిగుల జాగ్రత్తపడుచున్నారు.

*   *   *   *

పెరటిచెట్టు మందుకు పనికిరాదా?

తేయాకులో మత్తపరకములెన్నో భారతదేశమున బంధింపబడుచున్నవి; అవి ప్రపంచములో వివిధ దేశముల కెగుమతిచేయబడుచున్నవి; కాని యితరదేశములతో పోల్చిచూచినచో భారతదేశము తేనీటిలాభమును గుర్తించుటకు యిటీవలనే ప్రారంభించిన దనవలయును.

ఆరోగ్యకరములగు పరిసరములందు వసించుచు సకాలములో తగినవేతనముల నందుకొనుచు ఋణబాధ ఎంతమాత్రములేక సంతృప్తులైయుండు 10 లక్షల కార్మికులు, ఫలవంతమగు 10 లక్షల ఎకరముల భూములందు వసించుచుండుట భారతీయ కర్షకావళిపొందిన లాభమున కొక చక్కని ప్రమాణము.

*   *   *   *

ప్రత్యేకత ప్రతివారినీ ఆకర్షించును.

అపర విష్ణుమూర్తులయిన ఆజానుబాహులు నేటికిని లేకపోలేదు. ప్రపంచమునకెల్ల చాల ఎత్తయినవాడు నేడు మహమ్మద్ ఘాజీ. ఇతడు ఈజిప్టుదేశస్థుడు, తొమ్మిదిఅడుగులు ఎనిమిదంగుళముల యెత్తు.

తాపీ వృత్తిలోనుండగా ఒకసారి గోడమీదనుండి కాలుజారిపడడము సంభవించినది. అప్పటినుండియు పెరిగిపోవుచునేయున్నాడు. అలెగ్జాండ్రియా గవర్నమెంటుఆసుపత్రిలో ఘాజీకి ప్రత్యేకముగా ఈజిప్టురాజు ఫరూక్ ఒకపడక తయారుచేయించియిచ్చెను.

*   *   *   *

గ్రుడ్డు పెట్టలేదు కాని పిల్లను చేసినాడు!

మాంటూవా నగరమునం దొక బాలునికి తరచుగా కడుపునొప్పి వచ్చుచుండెడిది. కావలసిన చికిత్స లన్నియు చేసినను అది తగ్గలేదు. డాక్టర్లు పరీక్షింపగాంచి బాలునికి వాంతికి ఔషధమిచ్చిరి. కప్పడు ప్రారంభమైనది. ఇతరపదార్థములతో గూడ నొకకప్ప బైటికివచ్చి గంతులువేయ ప్రారంభించినది. వేసవి కాలములో కప్పగ్రుడ్లుగలనీటిని బాలుడు త్రాగియుండెనట. దానిఫలిత మిది.

* * * *

మంగలివల్ల ప్రజాశాంతికి భంగము.

చిదపబిదపలుగా నెత్తిమీద అక్కడక్కడ జుట్టునుంచి క్షౌరముచేసి చాలా అసహ్యముగా కనబడు నట్లు చేసినందుకు మధ్యరాష్ట్రిలకు జెందిన యుత్ఖా అను గ్రామములో ఒక మంగలికి శిక్షవిధించినారు. ప్రజా శాంతికి భంగము కలుగ జేసినందుకు నేరము తీసుకరావలసివచ్చెనని ఫిర్యాది మేజస్ట్రీటుకు తెలుపుకొన్నారు.

* * * *

ప్రభుత్వ ప్రథమకర్తవ్యము: జపాన్ ఆదర్శము.

సంవత్సరమునకు రెండుసార్లు జపాన్ పోలీసువారు దేశీయులగృహములు ప్రవేశించి మూలమట్టుగా పరికించి యింటివారికి శుభ్రత ధృవపత్రము నొసగుదురు. ఈసమయమున నీ జపాన్ దేశీయులకు పుస్తకములద్వారాగా, ఉత్తరములద్వారాగా ప్రభుత్వమెట్లు తోడ్పడవచ్చునో యను దానిపై యింటింట సలహాలుపొందుదురు.

* * * *

చంపడానికి చీనా వింతఆచారము.

చక్కిలిగింత పెట్టిచంపడము చీనావాళ్లకు అలవాటు. "నవ్వపట్టలేక చచ్చిపోయినా"డను సామెత చీనాదేశములోనే మొదటపుట్టినది. శత్రువులకు అరికాళ్లలో చక్కిలిగిలిపెట్టి కడుపుబ్బునట్లు నవ్వించెదరు. ఆ నవ్వపట్టలేక శత్రువులు చచ్చిపోవుదురు. ఈవిధముగా వీరు పగదీర్చుకొందురు.

* * * *

అమెరికా గవర్నరుపదవికి భారతీయుడు.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములోని న్యూజెర్సీరాష్ట్రముయొక్క గవర్నరుపదవికి జరుగనున్న ప్రాథమిక యెన్నికలకు శ్రీ దిన్‌షా పెస్‌టోన్‌జీ ఘడియాలి అను నొక పార్సి ఇంజనీయరువారు అభ్యర్థిగా నిలుచుచున్నారు.

* * * *

ఒక కాన్పునకు ఆఱుగురుబిడ్డలు.

ఠోహాన్ నగరములో నొకస్త్రీ ఆఱుగురు మగబిడ్డలనుగనెను. అందఱుశిశువులును కుశలులైయున్నారు.

గ్రంథపరిచయము

ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

శ్రీయుత కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారిచే వెలువరింపబడుచున్న ఆంధ్రవాచస్పత్యము 14,15,16వ భాగముల నందుకొంటిమి. 14 వ భాగమున 'జాలె' మొదలు, 'తిర్చు' వఱకును, 15వ భాగమున 'తీర్ణము' మొదలు 'దుబరకా' వఱకును, 16 వ భాగమున 'దుబారా' మొదలు 'నిప్పటి' వఱకుగల పదములు గలవు. ప్రతిభాగము వెల రు. 1. ప్రతులకు గ్రంథకర్తపేర కరప, కాకినాడతాలూకా. అని వ్రాయ నగును.

శ్రీరామ శతకం.

ఇది 'శ్రీరామప్రభునిచే దురంతచింతలనుండి విముక్తులం గాగోరు భక్తులు, గీర్వాణభాషలో పారాయణముచేయుట కనుకూలముగా' 108 శ్లోకములలో సాహిత్యవిశారద కాశీభట్ల సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారిచే - కాకినాడ - రచింపబడినది. వెల 0-1-0.

గానశాస్త్ర ప్రశ్నోత్తరావళి.

కర్త: అరిపిరాల సత్యనారాయణమూర్తిగారు, గాంధీనగరు, బెజవాడ. 160 పుటలు. గ్లేజు వెల రు 1.

ఇందు 1930 మొదలు 1936 వఱకు గవర్మెంటు టెక్నికల్ సంగీతపరీక్షా పత్రములందలి ప్రత్యుత్తరములు గలవు. సంగీత విద్యార్థులకిది యెక్కుడుగ నుపయోగపడును. సంగీతప్రపంచమున ప్రసిద్ధులగు వారలయు, వాయిద్యములయొక్కయు చిత్రపటములు కూడ గలవు.

భిక్షావతి.

కృతికర్త శ్రీ వజ్ఝల కాళిదాసుగారు మహారాణిపేట, విశాఖపట్టణము. మట్టా గురుమూర్తి గారిచే సంపాదితము. వెల తపాలకర్చుతో చేరి అర్ధ రూపాయ.

ఆధునికాంధ్రకవిత్వమున వెలువడిన ఉత్తమఖండకావ్యములు రెండువిధములని చెప్పనగును. కవితామాధుర్యమును చవిజూపి ఉన్నతభావవీచికలనూపి తన్మయత చేకూర్చునవి; లోకమందలి యన్యాయములనే పతితలముందు నాట్యమాడించి, వారిహృదంతరాళమునదాగియున్న దయాదాక్షిణ్యాదిగుణముల విజృంభింపజేసి రక్తము నుడికించి కార్యరంగమున కురికింప జేయునవి. ఈకావ్యము రెండవరకమునకు చెందినదని చెప్పవచ్చును.

కవి సంఘమునందలి యన్యాయములను, తినుటకు తిండి, నిల్చుటకు నీడ, ధరింప బట్ట లేక - దారిద్ర్య దవానలమునజిక్కి వాడిన తల్లై, మాడి మంటకలయు దీనులపరిస్థితులను చక్కగ జిత్రించుకొన్నాడు. కాని అది లోన ఇమిడినదిగాదు. అది పొంగిపొరలి కవిత్వ రూపమున బైలువెడలినది. అందుచే 'జీవితమెల్ల భగ్నమయి చీకటిపాలయిపోయినట్టి భిక్షావతియైనయీ యబల' యుదంతము హృదయముగలవారి కన్నీటి బిందువులరాల్చి, అట్టిదీనులకు చేయూతనొసగ నుత్సహించుచున్నది.

ఇందలి కవిత్వము జాను తెనుగుపదజాలముతో నుద్రేకపూరితముగ నున్నది. దేవుడు, దేవాలయములు, సంఘపరిస్థితులు దీనియందు కృతికర్తకు ఆధునికాభి

ప్రాయములుండుట శ్లాఘనీయము. మానవసేవయే మాధవసేవ యనునదే వీరియుద్దేశము.

స్వప్నానుసూయ.

కృతికర్త శ్రీ ఆకుండి రామమూర్తిగారు. క్రౌన్ సైజు 68 పుటలు.

శ్రీకృష్ణభారత కృతిభర్తలగు శ్రీ కవిసార్వభౌములకు కనకాభిషేకాదిదానముల గావించిన చుండూరి నారాయణరావుగారి ప్రథమభార్య, అనసూయ యను నామెకు స్మారకచిహ్నముగా చెప్పబడిన ప్రబోధక గ్రంథము. పై నారాయణరావుగారిచే "నాదు ప్రియధర్మపత్ని తన్నామధేయ మిచట శాశ్వతముగ నిల్వ నెద్దియేని" కృతిరచింప కవిగారు ప్రార్థింపబడిరి. కృతి రచింపఁబూని వీరు నిరుపమానస్థలంబున విశ్రమించి నిమీలితలోచనులై యున్నతరి నిద్దురబట్టెనఁట. స్వప్నమునందు అత్రిమహాముని పత్ని, నారాయణరావుగారిపత్నికి పతివ్రతాది ధర్మములనుగూర్చి చెప్పుట ఈ గ్రంథమున కథావస్తువు. కవితపోకడ పూర్వకవుల దలపించుచు మధురముగనున్నది. గ్రంథకర్తగారి ఆయుర్వేదప్రజ్ఞయు కవితయు, చెళ్లపిళ్ల వారియు, పానుగంటివారియు ప్రశంసలబొందుటలో నతిశయ మేమియు లేదు.

వలయువారు క్రింది చిరునామాకు రెండణాల తపాలబిళ్లలనుబంపిన పుస్తకమును ఉచితముగ బడయగలరు. మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి గారు, పల్లిపాలెం, యానాంపోస్టు, తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

నిత్యప్రార్థన.

స్త్రీహితలోకవితాసంఘమున 52 వ పుష్పము. తిరుపచ్చూరు జమీందారుసతిగారైన శ్రీమతి ఇనుగంటి సరస్వతీదేవి గారిచే రచింపబడినది.

రచయిత్రి శ్రీ రాజా ఇనుగంటి వేంకటకృష్ణారావు బహదర్ వారి ధర్మపత్ని. వేంకటకృష్ణారావు గారు 1935 వ సంవత్సరము ఆగష్టునెలలో స్వంతముగ విమానము నడపుకొనుచు విధివశమున నెల్లూరు సమీపమున విమానముభగ్నమై దివంగతులైరి. భర్తృవియోగ దుఃఖప్రవాహ మీ కవితాస్రవంతిరూపము దాల్చినది. ఈ చిన్నపుస్తకమునగల 'పతిప్రార్థన', 'దైవప్రార్థన', 'తత్త్వము' 78 పద్యములందును వియోగతప్తహృదయము వెల్లడించుచున్నది. దీనికి మున్నుడి రచించిన శ్రీ చిలకమర్తివారు వీరికవిత్వము 'రసవంతమై, ప్రశంసనీయమై, నారీమణులకు నాదరణీయమై, పఠనీయమై' యున్నదని వ్రాసిరి. ఇది సత్యమే. వీరి కవితారచనకు రెండుదాహరణములు:

మెలఁగితిఁ బ్రాణమొక్కటిగ
మేనులు రెండుగఁ గానుపించిన
న్గలిపితి నాత్మలోపలను
గాంతుని బూవును దావిరీతి నేఁ
గలిసి సుఖాప్తి వర్తిలితిఁ
గష్టమెఱుంగక యిష్టదైవమా
కలఁగగఁ జేసితే పరుల
కష్టములోర్వని నాకుఁ గష్టముల్.

బంధుగణమున్న ధనమున్న భాగ్యమున్నఁ
దనయులున్నను సఖులున్నఁ దల్లిదండ్రు
లున్న సతికేమి ఫలియించు నొక్కప్రాణ
పతియె లేకుండ దుర్గతిపట్టెనేని.

సిద్ధి గణపతినీతులు.

కర్త అల్లక వీరభద్రకవి, లక్ష్మీవారపుపేట రాజమండ్రి. క్రౌనుసైజు. 128 పుటలు. వెల 0-6-0.

ఇందు 567 కందములు 'సిద్ధగణపతీ' అను మకుటముతో గలవు. ఇవి 'యప్పుడెప్పుడెవ్వరితో కొన్ని కొన్ని ప్రస్తావనల యప్పటికి రచియింపంబడిన వానిలో గొన్నిమాత్రము పెద్దలయొద్దం జదువుచుండ దద్దయుఁ ముద్దుగులుకు సుద్దులనుద్ధరించు నిష్పద్ది

యంబు లెవ్వరికృతంబు లిప్పొంత్తం బెంచు సందర్భం బొందునో యని కుతూహలాయత్తచిత్తంబున నన్నుం బృచ్ఛసేయ దొడముట్టని కారణంబున' కవి యొకటిగా చేర్చి ముద్రించెను.

నీతినియమములు సంఘాభివృద్ధికి. ప్రపంచానుభవము, లౌకిక పరిజ్ఞానము, విశాలహృదయముగల వారినీతులే ఉపయోగించును. కాని—భారతీయు లందఱు వేదాంతులగుట—ప్రతివాడును తన కించి దనుభవమునుబట్టి నీతులు నియమములు నిర్ణయించి ప్రపంచముపై రుద్దుట పరిపాటియైపోయినది. అందులో నూతనముగా కవితలల్లు కవికుమారుల కిట్టినీతులు తప్పనిసరియైనవి. కవిత్వమునకు బూనుకొని కలమంది పద్యమునకు కావలసిన సంగతులకై యాలోచించి ఆసమయమునకు వచ్చిన—తాను మంచిదనితలంచిన—నీతి నందిరికించి గ్రంథము తయారుచేయుట జరుగుచున్నది. ఇందలి నీతు లట్టివే. 'ఇతరకవికృగుల మృదుపద తతి ద్రుచ్చిలి తన రచనలందగ నతుకుకొనన్ జతపడు నెంగిలికవియన క్షితిమెత్తురె' అని కవితనుగూర్చి ఎన్నియో నీతులు కవిగారు వ్రాసుకొన్నారుగాని దాని నెంతమాత్ర మనుసరించినటుల గన్పట్టదు. నీతు లితరులకుగాని తనకుగాదన్నదికూడ ఒక నీతివాక్యమేగదా! కవిగారినీతులగూర్చి కవిగారినీతితోనే ముగింపనగును.

క. 'పూర్వము చెప్పిరి నీతుల
పేర్వడ్డ మహాకవు ల్ప్రవీణతతోఁ దన్
దర్వాత నేను భవదా
శీర్వాదమున నొడివితి సిద్ధిగణపతీ.'

ఆంధ్రజ్యోతి.

శ్రీరంభాపురి గ్రంథమాల తొలిపుష్పము. క్రౌను 26 పుటలు. కర్త కొండాలి వేంకటరాజారావుగారు. పెదకళ్లేపల్లి, కృష్ణాజిల్లా. వెల పావలా.

ఇందలి పద్యములు కొన్ని గృహలక్ష్మిలో నిదివఱకే ప్రకటింపబడినవి.

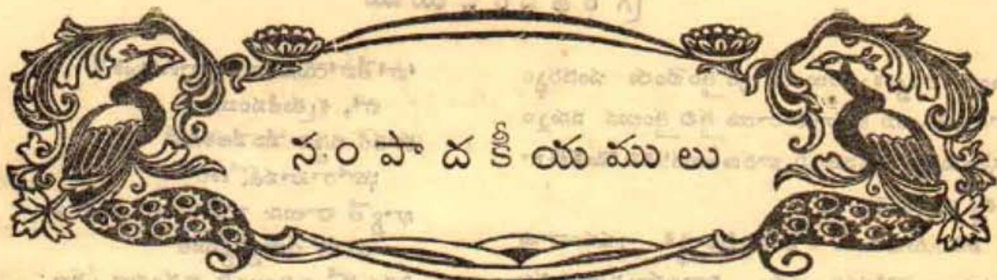
పద్యములు హృద్యములు. వీరావేశములో ఉత్సాహములో ముందుకు చొచ్చుకొని పోవుచున్నవి. మచ్చుకు,

'పోతే పోయెను వాని ప్రాణమెంకటే
పో, శత్రుజీవంబులా
కోతల్ వడ్డవి వేనవేలతనిచే
ఘోరాహవక్షోణిలో
ఖ్యాతే చాలును సాఫల్యస్థి' యను వీ
రావేశ సద్వాక్యముల్
ఏతంద్రో వచియించి ధైర్యమున ప్రో
యింపించె భేరీతతుల్.

సైరంధ్రి.

కర్త ఎండమూరి సత్యనారాయణరావుగారు బి.ఎ. సహాయసంపాదకుడు 'జనవాణి', 2/16 మౌంట్ రోడ్, మదరాసు. క్రౌను సైజు 126 పుటలు. వెల అ. 10. టెక్స్టుబుక్ కమిటీవారిచే అంగీకరింపబడినది.

అజ్ఞాతవాసమునాటి ద్రౌపదీవృత్తము వచన రూపమున వ్రాయబడినది. కథనవల రూపముదాల్చినది. గ్రంథకర్త తిక్కన రచననుసరించియే గ్రంథము నంతయు రచించినాడు. అందుచే ఇందు ద్రౌపది తిక్కన ద్రౌపదివలెనే హృద్యముగ తయారైనది. శైలి సరళముగ నున్నది.

ఆంధ్రరాష్ట్రము

నేడు సుదినము. 'ఆంధ్రరాష్ట్ర' 'మాంధ్రరాష్ట్ర'మని ఏకగ్రీవముగ ఆంధ్రుల కంఠములనుండి వెలువడుచున్న గంభీరనినాదము మూల మూలల మారుమ్రోగుచున్నది. ఆంధ్రజాతీయోన్నతికి ఆంధ్రదేశాభ్యుదయమునకు అది విజయధ్వని. ఐకమత్య మన్నిటిని సుముఖితచేయునను మాటనిజము. ఆంధ్రులైక్యకంఠమున గోరుచున్న ఆంధ్రరాష్ట్రమున కన్నియు సుముఖముగనే గన్పడుచున్నవి. ఫలసిద్ధి పొందువఱకందఱు మీకృషిని నిరంతరాయముగా కొనసాగింతము.

ఆంధ్రరాష్ట్రాందోళనను కొనసాగించుటలో స్త్రీలు పురుషులతో సమానముగ కృషిచేయుచున్నందుకు వారిని మిగుల నభినందించుచున్నాము. ఇటీవలజరిగిన 25 వ ఆంధ్రమహాసభయందును, మాండలిక సభలందును జరిగిన స్త్రీసమావేశములందెల్ల స్త్రీలొక్కటియై యాంధ్రరాష్ట్రఫలసిద్ధికై కృషి చేయ సంపూర్ణోత్సాహులై యున్నామను విషయమును వెల్లడించినారు. భేదములు మాని గమ్యస్థానము చేర సోదరీసోదరుల నందఱిని హెచ్చరించుచున్నాము.

భేదాభిప్రాయములు ప్రతిదానికిని సహజములే. ఆంధ్రరాష్ట్రమను నాశయము ఫలించునాయనుటయందుగూడ నట్టియభిప్రాయములు గలవు. కాని వానిని దూరముగ నుంచి కృషిచేయవలసినదే ప్రతియాంధ్రుని కర్తవ్యము. మొదట ఐకమత్యము. తదుపరి నిరంతరకృషి. రెండును గలుగనిండు. ఆంధ్రరాష్ట్ర మెంతకాలము దూరముగ నుండగలదో చూతము.

ఈ యుత్సాహసమయమునకూడ మరువదగని విషయములు గలవు. ఫలసిద్ధికి ఐకమత్యము ప్రధానమైనదంటిమి. అదిగలదు. కాని సరిచేసికొనవలసిన లోపము లింకను గలవు. రాయలసీమాంధ్రుల యతృప్తి వీనిలో ముఖ్యమైనది. అతృప్తికి కారణములు ఇతరులకు విశాలదృష్టి లోపించినందువలన గలిగినది. దురదృష్టవశాత్తున మరికొన్ని కారణములు దానికి దోహదములైనవి. నేడవి మాసిపోవుచున్నవి గాని పూర్తిగా నశింపలేదు. ఆంధ్రు లేమూల నున్నను ఆంధ్రులే. సీమలబట్టి వారిని ప్రత్యేకదృష్టితో — న్యూనతాధిక్యతాది భేదములతో — జూడజనదు. ఇంకను మాసిపోక నిల్చియున్న నిట్టిలోపముల పూర్తిగ నశింపజేయ ప్రతి ఆంధ్రుడును పాటుబడుననియే నమ్మెదము.

ఇంకొకటికూడ జ్ఞాపక ముంచుకొన వలసియున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్రియత్నము స్వరాజ్యోద్యమందలి యొక భాగము. స్వరాజ్యము—స్వాతంత్ర్యము మనకున్న చో ఆంధ్రరాష్ట్రమున కింతటియాందోళన ప్రయత్నము అవసరమే లేదని మాతలంపు. అందుచే స్వాతంత్ర్యోద్యమునకు చేయవలసిన యాందోళన కృషి వేయిమడుంగు లెక్కువగా గలదు. రాష్ట్రీయాందోళనమునకే ప్రాముఖ్యమునిచ్చి ఇతరకర్తవ్యముల నశ్రద్ధ చేయకుందుముగాక.

* * *

వైపరీత్యము

అసుతోష్ భట్టాచార్యుడు ఘూటియానివాసి. జాతీయవాది. జాతీయనాయకుల పథము పట్టినాడు. హరిజనోద్ధరణ కార్యములందు నిమగ్నుడైనాడు. తనజిల్లా (సిల్హెటు) యందు ప్రచారము చేయుచు వచ్చినాడు. సనాతన హిందూమత మతని వెలికి త్రోసినది. మృత్యువాతని గ్రహించినది. అతడకాలమృత్యువు వాతబడెనని బంధువులు కన్నీరు విడువలేదు. కాని శవమునుమాత్రము దహనముచేయ నిరాకరించి విడిచిరి. కాంగ్రెసువారే శవదహనము చేసిరి.

అనివార్యమగునది పుట్టుక. దానిచేతనే కడజాతివారని హరిజనులు నిరసింపబడుచున్నారు. అది మానవత్వమునకు దూరము. మతమది శ్రేష్ఠమని ఎపుడును అంగీకరింపదు. ఒకవేళ కాలానుగుణ్యముగా వెలువడిన మతశాస్త్ర గ్రంథములందు అస్పృశ్యతసంగతి యుండవచ్చును. అది యొక్కటే హిందూమత ధర్మమగుటలేదు గదా!

హరిజనుల నుద్ధరింప ప్రయత్నించువారిని తుదకు వారి శవదహనమును బహిష్కరింప సనాతనమత ధర్మము విధించుచున్నదన్న వారికే మతధర్మములన్నియు తెలిసినవా? శవదహనసమయమున వచింపబడు ప్రాయశ్చిత్త మంత్రములు జీవితకాలమందు చేసిన పాపములన్నిటిని పోద్రోలునని చెప్పుచున్నవి. తదుపరి అనాథప్రేత సంస్కారమువలన కోటియజ్ఞ ఫలములు గలుగుచున్నవని అదే శాస్త్రగ్రంథములనుచున్నవి గదా? హిందూమత ధర్మములు తెలిసినవారివి మరుగుపరచ గలరా?

పతితులై క్రుంగిపోవుచున్న తోడిమానవుల నుద్ధరింప బూనుకొన్న ప్రేమపూరిత హృదయము బ్రతికియున్నపుడు సంఘమునకు వెలి. చనిపోయినతరువాత శవమునకు బహిష్కరణము. స్వార్థపరులై, విచక్షణాజ్ఞానదూరులై, మతము పేరిట అన్యాయముల కొడిగట్టువారికి నిజముగ న్యాయమే జరుగునెడల బ్రతికియున్నపుడే గతి? తరువాత నేమిగతి? ఇంతవఱకు అట్టివారికేమియు నష్టముగలుగక పోవచ్చును. ఇకమీదటగూడ వీరు సనాతనశాస్త్రధర్మముల నూతగాగొని కాలప్రవాహమునెదురీద దలంచుట కుక్కతోకబట్టి గోదావరీదుటే?

* * *

స్త్రీలు-వైద్యసాహాయ్యము

నాయకులందఱు చెవినిల్లు గట్టుకొని పోరగా గలిగినది సహనము, సానుభూతి,

పల్లెటూరి ప్రజలు నిరక్షరకుక్షులు. పైపై 'వన్నెల్పచరింప' వారెఱుగరు. విద్యావంతులకు వారినిచూచిన హేళన ఏవగింపు. ఇది సాధారణ పరిస్థితులలో బాధాకరముగాదు. కాని విద్యావంతులు విద్యాహీనులకు సానుభూతిచూపి సాయము చేయవలసియున్న సమయములందుమాత్రము బాధించును. పల్లెటూరిజనులు—ముఖ్యముగ స్త్రీలు-వైద్యాలయములందు పొందుఆదరణ దీనికొక యుదాహరణము.

పల్లెటూళ్లకు తగిన వైద్యసాహాయ్యము లేదు. పదిపల్లెలకో ఎచ్చటనో ఒకవైద్యాలయముండును. అందు లేడీడాక్టరు లేకపోవచ్చును. పరిశుభ్రతనుగురించి ప్రాకులాడని పల్లెటూరిస్త్రీలను ఆత్మసోదరివలెచూచి తగినసాహాయ్యము చేయునట్టి సాదరబుద్ధి డాక్టరులకు కావలసియుండును. ఘోషా ప్రబలముగనుండు ప్రదేశములలో స్త్రీలకు గలుగు వైద్యసాహాయ్య మతిస్వల్పము-స్త్రీవైద్యు లున్నదప్ప. ఈకష్టములగురించి సింధురాష్ట్రప్రభుత్వము గ్రామములందుగల వైద్యశాలలం దెక్కువగా స్త్రీవైద్యుల నియమించుచున్నది. వీరికిగల స్త్రీసహజమగు నోపిక సానుభూతి పల్లెటూరిస్త్రీల కెక్కుడు సహాయపడును. దీనిని ఇతర రాష్ట్రములవారును అనుసరించుట బాగు. వైద్యవిద్యనుపొంది పనిచేయ సంసిద్ధులగు స్త్రీలు పెక్కుమందిగలరు. వారిసేవను ప్రభుత్వమువా రుపయోగించు టుత్తమము.

* * *

శ్రీ మహారాణి సేతుపార్వతీభాయిగారికి గౌరవబిరుదము.

డిశంబరునెల రెండవతేది జరుగనున్న స్నాతకసమావేశములో ఆంధ్రవిశ్వకళా పరిషత్తువారు తిరువాంకూరు మహారాణీగారైన శ్రీమతి సేతుపార్వతీబాయిగారికి డాక్టరు బిరుదమును ప్రసాదించి గౌరవింప దలంచియున్నారు. సంస్థానమును సర్వతోముఖముగ నభివృద్ధికి దీసికొనిరా సర్వథా పాటుబడు స్త్రీరత్నము పార్వతీబాయిగారు. సంస్కారములన్న ముందంజవైచు సంస్థానాధీశురాలుకూడ నామెయే. అట్టి మహిళామణికి డాక్టరని గౌరవబిరుదమునియ్య ముందంజవైచినది ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తు. ప్రజాసేవనుగుర్తించి విశ్వకళాపరిషత్తులు ప్రజాసేవకుల గౌరవింపదగు. ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తును, తనసేవకుతగిన గౌరవమును పొందుచున్న సేతు పార్వతీబాయిగారిని అభినందించుచున్నాము.

ఈసమయముననే కళాప్రపూర్ణ బిరుదమును గ్రహింపనున్న శ్రీయుత దేశోద్ధారక కాశీనాధ నాగేశ్వరరావుగారినికూడ వారికి గలుగనున్న గౌరవమునకు సంతసించుచు నభినందించుచున్నాము.

EDITED BY DR. K. N. KESARI, PRINTED AND PUBLISHED BY DR. S. SESHAGIRI RAO, AT THE LODHRA PRESS, ROYAPETTAH, MADRAS.

ప్రసవకాలమును దెలుపు పట్టిక.

సాధారణముగ స్త్రీలు గర్భము ధరించిన 280 దినములకు ప్రసవించెదరు. కడపటి బహిష్ఠయైన మొదటిదినము మొదలు లెక్కపెట్టుకొనవలయును. క్రిందకనబరచిన పట్టిక మొదటిపంక్తి జనవరి 1.వ తారీఖున గర్భము ధరించినచో దిగువపంక్తి అక్టోబరు 8-వ తారీఖున ప్రసవించెదరు.

జనవరి	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	జనవరి
అక్టోబరు	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	నవంబరు
ఫిబ్రవరి	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28				ఫిబ్రవరి
నవంబరు	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5				డిసంబరు
మార్చి	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	మార్చి
డిసంబరు	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	33	31	1	2	3	4	5	జనవరి
ఏప్రెల్	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		ఏప్రెలు
జనవరి	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4		ఫిబ్రవరి
మే	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	మే
ఫిబ్రవరి	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	1	2	5	4	5	6	7	మార్చి
జూన్	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		జూన్
మార్చి	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6		ఏప్రెలు
జూలై	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	జూలై
ఏప్రెల్	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	23	29	30	1	2	3	4	5	6	7	మే
ఆగస్టు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	ఆగస్టు
మే	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	జూన్
సెప్టెంబరు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		సెప్టెంబరు
జూన్	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7 -		జూలై
అక్టోబరు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	అక్టోబరు
జూలై	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	ఆగస్టు
నవంబరు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		నవంబరు
ఆగస్టు	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6		సెప్టెంబరు
డిసంబరు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	డిసంబరు
సెప్టెంబరు	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	అక్టోబరు

ARKA DESTROYS ALL FEVERS

KESARI KUTEERAM MADRAS

AS THE SUN DISPELS DARKNESS.

జ్వరము

జ్వరము — మానవుల శక్తిని, జీవనమును పీల్చివేయును. కనుక జ్వరము మిమ్ము ఆవహించినదనగనే దానిని పారద్రోలవలయును. అట్లుచేయుచో మిమ్మాపిశాచి జీర్ణించి పిప్పిచేయదు.

అర్క

జ్వరము వచ్చినదనగనే అర్కను ప్రయోగించుడు. ఆహార, విహార ఋతుభేద దోషంబులవలన అన్నాశయమునందు క్రిమికూటము చేరి పలువిధములైన జ్వరములు సంభవించుచున్నవి. వాతజ్వరము, పిత్తజ్వరము, కఫజ్వరము, సన్నిపాతజ్వరము, మరి యితర విషమ జ్వరములు, కడుపులో ప్లీహమను జ్వరగడ్డను, అర్క కుదుర్చును. ఈ ఔషధమును పసిబిడ్డలకుగూడ నివ్వవచ్చును.

6 బా. రు. 2-8-0.   3 బా. రు. 1-8-0.   1 బా. అ. 8

కేసరికుటీరము - రాయపేట - మదరాసు

ఈశ్వర సం॥ర కార్తిక మార్గశిరములు

1937_వ సం॥ డిసెంబరునెల

తేదీ	
1	చతు॥ బు రా1-27 విశా రా12-7 వ తె4-23 మెం6-8కు భో7-24
2	అమా॥ ● గు రా3-28 అనూ రా2-34 వర్జంలేదు భో7-20
3	శు॥ పా శు తె5-38 జ్యే తె5-11 వఉ8-47 మెం10-33 భో7-6
4	వి॥ శ పూ ర్తి మూల పూ ర్తి వప2-4 మెం3-50కు వ తె6-4 మెం భో7-12
5	వి॥ ఆ ఉ7-47 మూ ఉ7-46 శేవఉ7-50 కువసా6-21 మెం8-7కు భో7-8
6	తి॥ సో ఉ9-45 పూషా ఉ10-42 వరా7-54 మెం9-38కు భో7-4
7	చ॥ మం ఉ11-24 ఉషాప11-55 వసా4-36 మెం6-19కు
8	పం॥ బు ప12-37 శ్రప2-1 వరా7-13 మెం8-54 భో6-56
9	ష॥ గు ప1-20ధనిప3-14వరా10-37 మెం12-36భో6-5 :స్త్రవిూతిథి సుబ్రహ్మణ్యషష్ఠి
10	స॥ శు ప1-33శతప3-58వరా10-23 మెం12-0కు భో6-48 అష్టమీతిథి
11	అ॥ శ ప1-14పూభాసా4-13వరా1-39 మెం3-14కుభో6-44
12	న॥ ఆ ప12-26ఉభాసా3-58వ తె3-36 మెం5-10కునవమితిథిభో6-40
13	ద॥ సో ప11-13 రేసా3-19 వర్జంలేదు భో6-36
14	ఏ॥ మం వ9-37అశ్వసా2-19వఉ10-29 మెం12-1కువరా11-22 మెం12-53కుభో6-32
15	ద్వా॥ బు ఉ7-44త్రయోదశి తె5-26భప1-2వరా12-15 మెం1-45కుధనుభో8-33హనుమద్వ్రతం
16	చతు॥ గు తె3-20 * కృ ప 11-32వరా3-30 మెం5-0కుభో8-29
17	పూ॥ ○ శు రా12-5 రో ఉ9-56వప3-8 మెం4-37కుభో8-26 దత్తాత్రేయోత్పత్తి
18	బ॥ పా శ రా10-35మృఉ8-14వసా4-4 మెం5-34కుభో8-22
19	వి॥ ఆ రా8-20ఆర్ద్రఉ6-36పున తె5-1వసా5-48 మెం7-18కుభో8-18
20	తి॥ సో సా6-14పుష్య తె3-45వప12-38 మెం2-8కుభో8-14
21	చ॥ మం సా4-26ఆశ్రేరా2-40వసా3-56 మెం5-28కుభో8-10
22	పం॥ బు ప2-54మరా1-55వప2-17 మెం3-50కుభో8-6పంచమితిథి
23	ష॥ గు ప1-46పుబ్బరా1-40వఉ9-50 మెం11-25కు భో8-3 తిథిద్వయం
24	స॥ శు ప1-5ఉత్తరరా1-47వఉ8-54 మెం10-30కు భో7-0 అష్టమితిథి
25	అ॥ శ ప12-54హసా2-28వఉ10-26 మెం12-5భో7-57
26	న॥ ఆ ప1-12చిత్ర తె4-34వఉ10-50 మెం12-30కు భో7-54 దశమితిథి
27	ద॥ సో ప2-2స్వా తె5-26వఉ9-33 మెం11-16కు భో7-50శుక్రాస్తమయ శూన్యతిథి
28	ఏ॥ మం ప3-20విశాపూర్తి వఉ11-18 మెం1-2కుభో7-46
29	ద్వా॥ బు సా5-4విశాఉ7-21వప11-44 మెం1-30కు భో7-42
30	త్రి॥ గు రా7-5అనూఉ9-44వసా3-56 మెం5-42కు భో7-38
31	చతు॥ శు రా9-16జ్యేప12-18వరా9-8 మెం10-54కు వృశ్చికభో7-34

దేవీ ప్రసాదములు

మీచే తయారుచేయబడు స్త్రీల వరప్రసాదములైన "లోధ్ర", "గర్భరక్షక" ప్రభావములను పొగడుటకు. ఆదిశేషునకైనను తరముకాదని నొక్కి వక్కాణించుటకు సందియములేదు.

నాకు వివాహమై 10 సంవత్సరములవఱకు సంతానములేదను నిందను భరింపలేక "అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి" అని చీకాకుపడి యుండి కట్టకడపట "శ్రీమహాలక్ష్మీదేవి" నుపవాసినై 40 దినములు అన్న ఆహారములులేక యేకచింతతో పూజచేయుచుండ, ఆ దేవియొక్క అనుగ్రహమువలన, ఒక మహనీయుడు నన్ను లోధ్రను సేవింపుమని ఉపదేశించెను. అత్క్షణమునందే తమ అమోఘమైన లోధ్రను తెప్పించి సేవించితిని. ఒక బుడ్డికే యామాత్ర నాకు పుత్రసంతానమును కలుగచేసినది. మీయొక్క గర్భరక్షకయొక్క ప్రభావమువలన, నవమాసములుగడిపి ఒక చక్కని మగశిశువునుగాంచి, సంతోషసాగరంబున మునింగియున్న దానను. కొలదిదినములలోనే నాశిశువుయొక్క ఛాయాపటమును పంపుటకు, కుతూహలపడుచున్న దానను. నాకు తెలిసిన సంతానహీనుల కందఱిని, లోధ్రను, పిదప గర్భరక్షకను సేవించి పుత్రపుత్రికారత్నములను పొందుడని ప్రోత్సాహపఱచుచు, ఆ లక్ష్మీమహాదేవియే తమ అమోఘమైన లోధ్రను, గర్భరక్షకను ప్రపంచమంతటను వ్యాపింపచేసి "అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి" అను లోకోక్తికి నిలువనీడలేనట్లుచేయ ప్రార్థించుచున్న దానను.

కొత్తపేట,
కాళహస్తి.
15-11-37

ఇట్లు
టి. అమ్మణి,
మిస్ట్రెస్సు.

రాగం: ఆనందభైరవి

మధురానగరిలో - చల్లనమ్మబోను - దారివిడుము - కృష్ణా
మాపటివేళకు - తప్పకవచ్చెద - పట్టకుకొంగు - గట్టిగాను - కృష్ణా

కొసరికొసరి నాతో సరసములాడకు
రాజమార్గమిది - కృష్ణా - కృష్ణా
వ్రజవనితలునన్ను - చేరవత్తురిక
విడువిడునా చెయి - కృష్ణా - కృష్ణా। మధురానగరిలో ॥

సంగీతవిద్వాన్
చిత్తూరు సుబ్రహ్మణ్యంపిళ్లె.